

Kovács Attila • Tátrai Ágnes

Magyarok a Muravidéken 1918-1945

Kronológia

© Kovács Attila, Tátrai Ágnes

Magyarok a Muravidéken 1918-1945

Kronológia

2013

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

323.15[497.4=511.141]"1918/1945"

94[497.411=511.141]"1918/1945"

KOVÁCS, Attila

Magyarok a Muravidéken 1918-1945 : kronológia / Kovács Attila,
Tátrai Ágnes. - Lendava : Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet ;
Ljubljana : Inštitut za narodnostna vprašanja, 2013

ISBN 978-961-6232-52-4 [Zavod za kulturo madžarske narodnosti]

1. Tátrai, Ágnes

270005760

© **doc. dr. Kovács Attila, Tátrai Ágnes**

Magyarok a Muravidéken

1918-1945

Kronológia

Kiadó

Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet

és

Inštitut za narodnostna vprašanja

Felelős kiadó

Kepe Lili

izr. prof. Dr. Sonja Novak Lukanović

Szakmai recenzensek

Dr. Göncz László

Dr. Hornyák Árpád

Mutatók

Farkaš Brigita

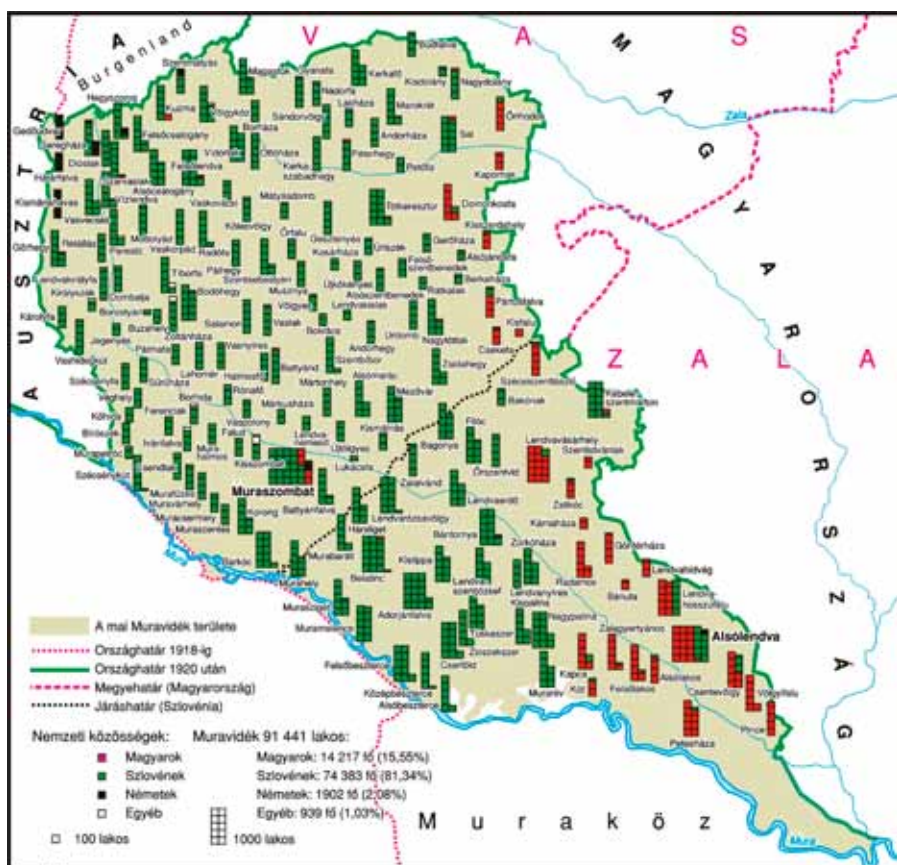
ISBN 978-961-6232-52-4

Nyelvi lektor

Böröcz Nándor

Tördelés

GraForma, Meszelics László

A Muravidék etnikai képe 1921-ben

1918. szeptember

1918 szeptemberében Matija Slavič, a stájerországi Szlovén Nemzeti Tanács Muravidék-szakértője beutazta a Mura-mente szlovénok lakta településeit és a katolikus papok körében szervezőmunkát végzett.¹

1918. október

1918. október 5–6-án Zágrábban megalakult a Szlovének, Horvátok és Szerbek Nemzeti Tanácsa. A tanácsban jelen voltak a jelentősebb szlovén pártok képviselői is. Két nappal később október 8-án a Horvát-Szerb Koalíció is csatlakozott a tanácshoz.² 1918. október 16–19-én megállapodás született a Nemzeti Tanács ülésén: a szlovén, horvát és szerb nemzet teljes körű egyesítésére törekednek, egyben elvetették IV. Károly magyar király föderalista átalakítást meghirdető memorandumát.³

1918. október 17-én Tisza István, a Magyar Királyság egykori miniszterelnöke bejelentette a magyar parlamentben, hogy a háborút elvesztették.

1918. október 20-án Muraszombatban a Vendvidéki Magyar Közművelődési Egyesület fennállásának 25.

évfordulója alkalmából szervezett gyűlésen a megjelentek a délszláv állam iránti szimpátiájuknak adtak hangot. A „Muravidék” [Prekmurje] kifejezés használata mellett álltak ki. Véleményük szerint ez a szó jobban kifejezi a Mura menti szlovénség érdekeit és igényeit.⁴

1918. október 24-én zajlott az olasz-osztrák fronton a harmadik piavei csata, mely a Monarchia déli haderejének teljes összeomlásához vezetett.⁵

1918. október 24-én Budapesten a Károlyi-párt, az Országos Radikális Párt és az MSZDP [Magyarországi Szociáldemokrata Párt] megalakította a Magyar Nemzeti Tanácsot, melynek elnöke Károlyi Mihály lett.⁶

1918. október 27-én gróf Andrássy Gyula, a Monarchia külügyminisztere újabb jegyzékben kérte az antant-hatalmaktól a fegyverszünet azonnali megkötését. A külügyminiszter egyúttal azt is kinyilvánította, hogy a Monarchia kész elfogadni azokat a követeléseket, amelyeket Wilson amerikai elnök a Monarchia népeinek önrendelkezési jogáról kifejezésre juttatott.⁷

1) Vas Megyei Levéltár [a továbbiakban VaML]: Klekl József iratai, XIV. 10 [Slavič cikke] Slavič, Matija: Prekmurske meje v diplomaciji; Zborn. Slov. Krajine. 58 in: Göncz 2001. 29. old.

2) Bíró 2009. 56. old.

3) Bíró 2009. 56. old.

4) Fujs, Metka 1996. 214. old.

5) Magyarország történeti kronológiája 840. old.

6) Magyarország történeti kronológiája 840. old.

7) Magyarország történeti kronológiája 840. old.

1918. október 29-én a zágrábi Nemzeti Tanács [Szlovének, Horvátok és Szerbek Nemzeti Tanácsa] kimondta elszakadását a Monarchiától, és kikiáltotta a Szlovének, Horvátok és Szerbek Államát.⁸

1918. október 31-én a zágrábi Nemzeti Tanács formálisan értesítette az antant országait, hogy a Monarchia délszláv területén új állam létesült, „amely hajlandó egy közös államba lépni Szerbiával és Montenegróval”, s nincs hadiállapotban a szövetségesekkel. Kinevezték a bosznia-hercegovinai tartományi kormányt.⁹

1918. október 31-én a zágrábi Nemzeti Tanács elnöksége mint a Szlovén, Horvát és Szerb Állam legfelsőbb testülete a Nemzeti Tanács javaslatára Ljubljanában kinevezte az első szlovén nemzeti kormányt. Ez a nemzeti kormány 1919. január 20-ig működött.¹⁰

1918. október 31. Budapesten győzött az őszirózsás forradalom.¹¹

1918. november

1918. november 1-jén Rudolf Maister átvette az új Szlovén, Horvát és Szerb Állam nevében a katonai hatalmat Mariborban és környékén.¹²

1918. november 1-jén Budapesten megalakult a Károlyi-kormány, melynek deklarált céljai között szerepelt Magyarország területi integritásának megőrzése.

1918. november 3-án írták alá a padovai fegyverszünetet, mely az Osztrák–Magyar Monarchia és Olaszország, valamint az antant között jött létre. A fegyverszünet értelmében a Monarchiának ki kellett ürítenie a megszállt területek mellett az adriai tengermelléket is. A szerb csapatok megkezdték a bevonulást Ausztria–Magyarország területére.¹³

1918. november 3-án a padovai fegyverszünetet követően olasz csapatok szálltak partra a trieszti kikötőben [molo audace].¹⁴

1918. november 3-án a maribori Szlovén Nemzeti Tanács gyűlést szervezett Ljutomerben, ahol a zsiszsekszeri [Žižki] Jože Cigan felolvasta a muravidéki szlovénység csatlakozási nyilatkozatát.¹⁵

1918. november 4-én Muraszombatban megalakult a Muraszombati Nemzeti Tanács, mely megalakította a Nemzetőrséget és kijárási tilalmat rendelt el.¹⁶

8 Slovenska kronika XX. stoletja I. 207–208. old.

9 Bíró 2009. 56. old

10 Slovenska kronika XX. stoletja I. 208. old.

11 Magyarország történeti kronológiája 840. old.

12 Slovenska kronika XX. stoletja I. 210. old.

13 Balkán-kronológia 1878–2007.

14 Slovenska kronika XX. stoletja I. 212. old.

15 Kokolj – Horvat 1977. 277.; Zsiga 1996. 43. old.

16 Források a Muravidék történetéhez 2008. 281. o.

1918. november 4-én Alsólendván a Korona szállóban megalakult a második Nemzeti Tanács. [Az első néhány nappal korábban alakult meg.]¹⁷

1918. november 4-én a zöld káderek feldúlták és kirabolták gróf Zichy Ágost belatinci [Beltinci] kastélyát, valamint néhány helyi kereskedő raktárát.¹⁸ A belatinci [Beltinci] események következtében Cserföldön [Črenšovci] és Vaspolonyban [Polana] is zavargások törtek ki. Néhány nappal később Alsólendván a környékbeli falvakból származó „felbuzgott kis emberek” is kifosztották Wortmann Benő kereskedő üzletét.¹⁹

1918. november 5–15. között vonult vissza, nagyrészt Szlovéniát érintve, az Osztrák–Magyar Monarchia isonzói fronton harcolt mintegy félmillió fős hadserege.²⁰

1918. november 6–9. között Genfben tárgyalásokat tartottak a délszláv állam berendezkedéséről. A szerb kormány és a szerb parlament küldöttei, valamint a Jugoszláv Bizottság mellett részt vettek a Szlovén–Horvát–Szerb Állam képviselői is. Megállapodásuk szerint a közös kormány hatáskörét és a közös ügyeket a nemzetek egymás közti megállapodása határozza meg. A közös minisztériumnak 12 tagja lesz, őket a szerb kormány, illetve a

Zágrábi Nemzeti Tanács jelöli egyenlő számban.²¹

1918. november 7-én Franchet d'Esperey tábornok fogadta Belgrádban a Károlyi Mihály vezette magyar küldöttséget, akik a fegyverszüneti tárgyalások folytatása miatt utaztak oda.²²

1918. november 11-én félreértésekre hivatkozva – de a közös minisztertanács felállítását megakadályozandó – lemondott a szerb kormány.²³

1918. november 13-án IV. Károly eckartsau nyilatkozatával lemondott uralkodói jogainak gyakorlásáról Magyarországon.²⁴

1918. november 13-án Linder Béla aláírta a belgrádi katonai egyezményt, amely rendelkezett a padovai fegyverszünet pontjainak betartásáról.²⁵ 1918. november 14-én a muraszombati Nemzeti Tanács a magyar Hadügyminisztériumtól 250.000 korona azonnali támogatást kért, mert az átvonuló katonaság élelmezése és fizetése megoldatlan volt. A hadügyminiszter azonnal kiutalta a kért összeget.²⁶

17 Nagy 1925. 7. old.

18 Források a Muravidék történetéhez 2008. 275. o.

19 Nagy 1925. 8. old.

20 Slovenska kronika XX. stoletja I. 216. old.

21 Bíró 2009. 56. old.

22 Magyarország történeti kronológiája 843. old.

23 Bíró 2009. 56. old.

24 Magyarország történeti kronológiája 844. old.

25 Magyarország történeti kronológiája 844. old.

26 Hadtörténeti Levéltár, Budapest – A polgári demokratikus forradalom katonai iratai 1918 október 30. – 1919. március 21.: Mikrofilmszám: 3578=223=85, Dobozszám: B/4 [278]

1918. november 14-én megjelent a Szlovének, Horvátok és Szerbek Nemzeti Tanácsának első hivatalos közleménye a földreformmal kapcsolatban.²⁷

1918. november 16-án a Ljubljana Nemzeti Tanács összehívta az úgynevezett kulturális szektort, melynek gyűlésén Szlovénia jövőbeli kultúrpolitikájáról esett szó. Az összejevetelen a szlovén kulturális élet azon jelentős értelmiségi résztvevői gyűltek össze, akik akkor Ljubljánában tartózkodtak.²⁸

1918. november 23–25-én a Zágrábi Nemzeti Tanács határozata: a Szlovén–Horvát–Szerb Állam egyesül Szerbiával és Montenegróval és 28 tagú bizottságot küld Belgrádba, hogy megállapodjanak az állam szerkezetéről.²⁹

1918. november 25-én Újvidéken a 211 község 757 [578 szerb, 89 horvát, 62 szlovák, 21 ruszin, 6 német, 1 magyar] küldötte alkotta Bácska–Bánát–Baranya nagy nemzeti gyűlése kimondta elszakadását Magyarországtól és csatlakozást Szerbiához, valamint kifejezte: támogatja a délszláv egységállam létrehozását a Karađorđević-dinasztia uralma alatt.³⁰

1918. november 26-án a 176 tagú montenegrói nemzetgyűlésben egyhangúan kijelentették: „a montenegrói szerbek vér szerint, nyelvük és vallásuk szerint egyik a nem-

zettel, amelyik Szerbiában és a többi szerb vidékeken él”, és „Crna Gorát gazdasági érdekei elválaszthatatlanul összekötik Szerbiával és a többi szerb vidékkel”. A nemzetgyűlés elfogadta I. Miklós és dinasztia trónfosztását, valamint az egyesülést Szerbiával a Karađorđević-dinasztia uralma alatt.³¹

1918. november 26-án a Szlovének, Horvátok és Szerbek Nemzeti Tanácsa határozatot hozott, mely tartalmazza a földreform alapelveit és a kivitelezéshez szükséges legfőbb utasításokat.³²

1918. november 27-én Budapestre érkezett francia és szerb tisztekből álló kíséretével Ferdinand Vix francia alezredes, hogy felügyelje a belgrádi katonai konvenció rendelkezéseinek betartását és a magyar kormánnyal összhangban előkészítse a szövetséges [francia] csapatok tervbe vett magyarországi elhelyezését.³³

1918. december

1918. december 1-jén Belgrádban ünnepélyesen bejelentették a Szerb–Horvát–Szlovén királyi állam megalakulását, melyet az 1921-es alkotmány elfogadása után Szerb–Horvát–Szlovén Királyságnak neveznek (ezzel megszűnt a 1918. október 29-én Zágrábban kikiáltott Szlovén–Horvát–Szerb Állam).³⁴

27 Kovács 2004. 128. old.

28 Slovenska kronika XX. stoletja I. 217. old.

29 Bíró 2009. 57. old.

30 Bíró 2009. 57. old.

31 Bíró 2009. 57. old.

32 Kovács 2004. 128. old.

33 Magyarország történeti kronológiája 845. old

34 Slovenska kronika XX. stoletja I. 222. old.

1918. december 1-jén a bagonyai (Bogojina) népgyűlésen fogadták el a településről elnevezett Bagonyai (Bogojina) Határozatot, melyben a muravidéki szlovének részére autonómiát követeltek a közigazgatás, a vallás és az oktatás terén a budapesti kormánytól. A határozat megfogalmazásában döntő szerepe volt Obál Béla muravidéki származású kormánybiztosnak, aki azokban a napokban a Muravidéken tartózkodott.³⁵

1918. december 5-én Zágrábban tüntetésekre került sor a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság kikiáltása miatt, amelyet a hatóságok vérbe fojtottak, csakúgy, mint a hónap végén kitört montenegrói zendüléseket.³⁶

1918. december 11-én a magyar Minisztertanács elfogadta Jászi Oszkár azon javaslatát, mely szerint hozzák létre a Vend Vármegyét Muraszombat központtal. A vármegye élére Obál Béla muravidéki származású eperjesi egyetemi tanárt, későbbi kormánybiztost javasolták.³⁷

1918. december 13-án Pogačnik, a szlovén tartományi kormány elnöke fogadta Ljubljanában Ivan Jeričet és Mihael Kühart, akik a Mura-mente Jugoszláviához csatolása ügyében keresték fel. Látogatásuk során találkoztak Švabič ezredessel, a szávai hadtest parancsnokával is, és arra kér-

ték, hogy a jugoszláv csapatok szállják meg a Muravidéket. Utazásuk azonban egyelőre nem érte el a célját.³⁸

1918. december 23-án távirat érkezett a magyar Hadügyminisztériumba, melyben bizalmas zágrábi jelentésre hivatkozva tudatták az illetékesekkel, hogy hat katonavonatot – gyalogsággal, géppuskákkal és ágyúkkal felszerelve – van indulóban a Muraközbe.³⁹

1918. december 24-én szerb elemekkel kiegészült horvát katonaság szállta meg a Muraközt Csáktornyával együtt.⁴⁰

1918. december 24-én délszláv alakulatok elfoglalták Alsóbesztercét (Dolnja Bistrica).⁴¹

1918. december 25-én [egyes források szerint december 26-án], miután Hamburger Jenő kormánybiztos utasítást adott az Alsólendván határvédelmi feladatokat ellátó katonaság kivonására, és a katonaság eleget is tett az utasításnak, a települést 20 fős szerb katonai egység szállta meg Jure Jurišič százados vezetésével.⁴²

1918. december 28-án [egyes források szerint december 25-én]⁴³ Jurišič csapatai Muraszombatot is elfoglalták ellenállás nélkül.⁴⁴

35 Göncz 2001. 31. old.

36 Balkán-kronológia 1878–2007. online. 120. old.

37 Göncz 2001. 32. old.

38 Jerič, Ivan 2000. 50–52. old.

39 Göncz 2001. 36. old.

40 Nagy 1925. 10. old.

41 Slavič, Matija 1999. 248–254. old.

42 Göncz 2001. 37. old.

43 Források a Muravidék történetéhez 2008. 275. o.

44 Kokolj – Horvat 1977. 277.

1919. január

1919. január 1-jén az SZHSZ államban törvényt fogadtak el, miszerint egyesítik a naptárakat és bevezetik a Gergely-naptárt.⁴⁵

1919. január 3-án Muraszombatból egy muravidékiekből toborzott karhatalmi zászlóalj kiüzte Jurišič csapatát.⁴⁶

1919. január 3-án a vesztes muraszombati csatát követően a szerbek kivonultak Alsólendváról. Ezzel véget ért az első szerb megszállás.⁴⁷

1919. január 6-án Sándor régens proklamációt tett közzé a földreformmal kapcsolatban, melyben a földbirtokosokat és a földigénylőket is próbálta megnyugtatni [míg a földigénylőknek földet ígért, a földbirtokosoknak kárpótlást kínált].⁴⁸

1919. január 8-án Babits Kálmán vezetésével megérkezett Muraszombatba a soproni Nádasdy huszárok egy százada, Bergmann Gyula százados pedig a tűzérek élén ment Alsólendvára.⁴⁹

1919. január 14-én, Cserföldön [Črenšovci] szlovén érzelmű katolikus papok [Jožef Kühar, Štefan Baša, Jožef Sakovič] Jožef Klekl vezetésével kidolgozták saját autonómia-tervezetüket,

melyet később Klekl-féle autonómia-ként szoktak nevezni.⁵⁰

1919. január 15-én lépett életbe a délszláv államban az a törvény, mely bevezette a 8 órás munkanapot az üzemekben és a bányákban. A központi kormányzat rendelete 1919 szeptembere körül jelent meg ebben a témában. Akkor a 8 órás napi és a 48 órás heti munkaidőt szabályozták a bányákban, üzemekben és a boltokban.⁵¹

1919. január 18-án Párizsban elkezdődött az első világháborút lezáró békekonferencia.⁵²

1919. január 19-én a belatinci [Beltinci] nagygyűlésen a megjelentek elutasították Obál Bélának a Vend vármegye létrehozására irányuló javaslatát. Az elképzelés szerint a muravidéki szlovénok egy megyébe tartoztak volna, mely a terv szerint a felsőlendvai [Gornja Lendava], a muraszombati és a belatinci [Beltinci] járásból állt volna.⁵³

1919. január 20-ig működött a Szlovén Nemzeti Kormány. Ekkor a király kinevezte helyette a Szlovén Tartományi Kormányt [Deželna vlada za Slovenijo]. A szlovén végrehajtó hatalom nemcsak nevében változott meg, hanem számos jogosítványt

45 Balkán-kronológia 1878–2007. 121. old.

46 Zsiga 1996. 53. old ; Göncz 2001. 38–39.; Források a Muravidék történetéhez 2008. 275. old.

47 Göncz 2000. 34. old

48 Kovács 2004. 128.

49 Göncz 2001. 39. old.

50 Jerič, Ivan 2000. 60–69., Zsiga 1996. 58–59. old.

51 Slovenska kronika XX. stoletja I. 225. old.

52 Magyarország történeti kronológiája. 848. old.

53 Göncz 2001. 43. old.

megvontak tőle és a belgrádi központi kormánynak rendelték alá.⁵⁴

1919. február

1919 februárjának első napjaiban a Muravidéken több plébániát is meglátogatott Mikes János szombathelyi megyéspüspök. Látogatásának célja az volt, hogy megismerje, milyen a hívők viszonyulása a Klekl-féle autonómia-tervezethez.⁵⁵

1919. február 12-én Berinkey Dénes magyar miniszterelnök Budapestre találkozóra hívta a Mura-mentére vonatkozó különböző autonómia-tervezetek elkészítőinek képviselőit. A megjelentek – Klekl, illetve megbízottja kivételével – a Klekl-, Obál- és Tkálecz-féle terveket elemezték.⁵⁶

1919. február 16-án az egykor a Monarchia délszlávok lakta területein – Horvátország, Szlovénia, Dalmácia, Vajdaság, Bosznia és Hercegovina – tevékenykedő, demokrata [liberális] beállítottságú pártok és csoportosulások létrehozták a Jugoszláv Demokrata Pártot, melyhez áprilisban és májusban csatlakozott a korábbi szerb törvényhozás ellenzéke, valamint néhány képviselő Montenegróból [Crna Gora] és Macedóniából. A párt elnöke a szerbiai származású Ljuba Davidović lett, mellette viszont fontos szerepet töltött be a párt vezetésében a hor-

vátországi – de szerb származású – Svetozar Pribičević. Az 1919 májusára végleges formát kapó párt a Jugoszláv Demokrata Párt nevet vette fel, ennek ellenére a Demokrata Párt elnevezés honosodott meg.⁵⁷

1919. február 16-án Budapesten alakuló gyűlését tartotta a Szociáldemokrata Párt. A jelenlévők hangsúlyozták, hogy minden autonómia-törekvéstől elhatárolódnak és a térség jövőjét csakis Magyarország keretein belül képzelik el.⁵⁸

1919. február 16-án Magyarországon megjelent „a földművelő nép földhöz juttatásáról” szülő 1919. évi XVIII. néptörvény. A törvény az 500 kataszteri holdon felüli világi és a 200 kataszteri holdon felüli egyházi birtokok kisajátítását tette lehetővé kárpótlással.⁵⁹

1919. február 18-án terjesztette be a jugoszláv küldöttség a párizsi békekonferencián azt a Matija Slavič által elkészített memorandumot, amellyel a Mura menti területnek Jugoszláviához csatolását követelték.⁶⁰

1919. február 27-én jelent meg a hivatalos Közlönyben az „Agrárreform előkészítésével kapcsolatos előzetes rendelkezések” címet viselő rendelet. Ezen rendeletre alapozva született meg a későbbiekben a föld-

54 Slovenska kronika XX. stoletja I. 226. old.

55 Göncz 2001. 47. old.

56 Göncz 2001. 48. old.

57 Slovenska kronika XX. stoletja I. 227. old.

58 Kokolj – Horvat 1977. 277. old.; Zsiga 1996. 285. old.

59 Kovács 2004. 97. old.

60 Források a Muravidék történetéhez 2008. 292. old.

reform jogi szabályozása. Néhány történész a földreform alkotmánya címen emlegeti.⁶¹ A rendelet hatodik fejezete előírta, hogy a felállításra kerülő, földreformot felügyelő hivatal munkakörébe többek között a belső kolonizáció is beletartozik.⁶²

1919. március

Március elején egy muravidéki küldöttség indult Belgrádba, hogy ott ismertessék a muravidéki és a magyarországi helyzetet. Miután sikerült meggyőzniük a belgrádi képviselőket a muravidéki területek Jugoszláviához csatolásának fontosságáról, a Muravidéken széles körű magyarelles agitáció kezdődött.⁶³

1919. március 11-én a Muravidéken az agitáció részeként a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság kormányának nevében egy röplap látott napvilágot, melyben tájékoztatták a lakosságot arról, hogy mire számíthatnak Jugoszláviában, és egyben szóltak a nagy magyar államadósságról és a háborús kártérítési kötelezettségről is, majd felszólították őket, hogy csatlakozzanak a demokratikus és egyenjogúságot biztosító Jugoszláviához, ahol minden vallási felekezet azonos jogokat fog élvezni.⁶⁴

1919. március 21-én a Magyarországi Szociáldemokrata Párt és a Kommunisták Magyarországi Pártja egyesüléséből létrejött Magyarországi Szocialista Párt kikiáltotta a Tanácsköztársaságot Budapesten. Megalakult a Forradalmi Kormányzótanács, melynek elnöke a szociáldemokrata Garbai Sándor lett.⁶⁵

1919. március 23-án Muraszombatban megalakult a Vendvidéki Munkás- és Paraszttanács és az ezek fölé rendelt Direktórium.⁶⁶ Alsólendván is megalakult a hónap végén a Direktórium, mely a Zalaegerszegen székelő megyei Direktóriumnak volt alárendelve. Elnöke Reiter Ernő esernyőgyári könyvelő lett.⁶⁷

1919. április

1919. április 1-jén megkezdte működését Zala vármegyében a Földművelésügyi Népbiztosság által kinevezett gazdasági biztos, Horváth Béla. Hatásköre kiterjedt egész Zala vármegyére, később a megye kettéosztása után Alsó Zala vármegyére korlátozódott.⁶⁸

1919. április 2-án Belgrádban a régens kinevezte a földreformügyek miniszterét. A miniszterhez ekkor még nem tartozott minisztérium.⁶⁹

61 Kovács 2004. 129. old.

62 Kovács 2004. 150. old.

63 Források a Muravidék történetéhez 2008. 292. old.

64 Források a Muravidék történetéhez 2008. 292-294. old.

65 Magyarország történeti kronológiája. 852-853. old.

66 Források a Muravidék történetéhez 2008. 292-299. old.

67 Göncz 2001. 50. old.

68 Kovács 2004. 99. old.

69 Kovács 2004. 99. old.

1919. április 4-én Budapesten megjelent a közép- és nagybirtokok szocializálásáról szóló rendelet.⁷⁰

1919 április közepén a proletárdiktatúra ellen Zalaegerszezen szervezkedő polgári mozgalom tagjai kapcsolatba léptek az Alsólendván állomásozó, velük szimpatizáló katonasággal.⁷¹

1919. április 21-én a zalaegerszegi szervezkedés vezetői a felkelés kirobbantása céljából megérkeztek Alsólendvára. A tervük az volt, hogy Alsólendváról kiindulva Zalaegerszeg ellen vonulnak és átveszik a megyeszékhely irányítását. Az események a Muraszombatból kiküldött két megbízott letartóztatásával vették kezdetüket, majd a Direktórium tagjait is elmozdították a helyükről. Birtokba vették a postát, a vasutat, a legfontosabb közintézményeket. A hatalmat azonban csak aznap estig tudták megtartani. A megmozdulás fő szervezőit elfogták, majd a rend fenntartására vöröskatonákat küldtek Alsólendvára. Ezek rekvirálás címén gyakorlatilag kifosztották a lakosságot.⁷²

1919. április 25-én kiutasították a délszláv államból azokat a magyar postai munkásokat, akik a belgrádi konvenció értelmében a szerbiai telefon- és távíróvonalak helyreállításán dolgoztak.⁷³

1919. április 30-án kiadott rendelet szerint összeírták a Szerbiával háborús viszonyban állt államok állampolgárainak tulajdonát, ami többek között lehetővé tette, hogy jugoszláv állampolgárok vegyék át az említett személyek javait.⁷⁴

1919. május

1919. május 5-én a béketárgyaláson a jugoszláv küldöttség Szentgotthárd megszerzése érdekében lemondott Alsólendváról és környékéről.⁷⁵

1919. május 12-én Párizsban a Legfelsőbb Tanács jóváhagyta a magyar-jugoszláv határkijelöléssel megbízott Román Határkijelölő Bizottság április 6-án elkészült javaslatát, amely lényegében jóváhagyta a jugoszláv követeléseket. A Bánátban meghagyták Magyarországnak a Szegedtől délre fekvő kis területet, nem teljesítve így azt a jugoszláv kérést, hogy a Maros legyen a határ, illetve a Muravidéket sem ítélték ekkor még a délszláv államnak.⁷⁶

1919. május 17-én a párizsi béketárgyaláson André Tardieu, a területi bizottság elnöke azt javasolta Trumbićnak, a jugoszláv küldöttség horvát tagjának, hogy a jugoszláv delegáció a Muravidékre és Karintiára összpontosítva kérjen újabb meghallgatást a Tízek Tanácsánál, mert szerinte csak a nevezett két terület

70 Kovács 2004. 97. old.

71 Göncz 2001. 52–53. old.

72 Források a Muravidék történetéhez 2008. 292–311. old.

73 Hornyák 2012

74 Slovenska kronika XX. stoletja I. 232. old.

75 Göncz 2001. 67. old.

76 Hornyák 2012.

esetében áll fenn az esély arra, hogy engedmények következzenek be.⁷⁷

1919. május 18-án a jugoszláv delegáció a Clemenceau-nál történt meghallgatás során ismételten igényét fejezte ki a Muravidékre és Karintiára.⁷⁸

1919. május 20-án, a párizsi békekonferencián a Tardieu vezette Területi Bizottság elfogadta egy Johnson nevű amerikai egyetemi tanár tervét – őt Slavič a jugoszláv határok fő nagyhatalmi szakértőjeként emlegette –, mely szerint a jugoszláv-magyar határt a Muravidék tekintetében a Mura és a Rába folyók vízgyűjtője jelenti. A Területi Bizottság a tervet javaslat formájában a nagyhatalmak Legfelsőbb Tanácsa elé terjesztette.⁷⁹

1919. május 26-án Ante Trumbić, a jugoszláv küldöttség horvát tagja arról értesítette a belgrádi kormányt, hogy megkapták a Muravidéket.⁸⁰

1919. május 29-én Tkálecz Vilmos a muraszombati Dobray szálloda erkélyéről kikiáltotta a Murai Köztársaságot, illetve Vendvidéki Köztársaságot [Murska Republika], és erről a hivatalos magyar és osztrák állami szerveket is tájékoztatta.⁸¹

1919. június

1919. június 1-jén alakult meg az elsősorban a vidéken élő, a liberális né-

zetekkel szimpatizáló értelmiségiekre, hivatalnokokra, falusi vállalkozókra, gazdag parasztokra támaszkodó Független Parasztpárt [Samostojna kmetijska stranka – SKS]. A párt a megalakulását követően a jelentősebb szlovén pártok közé tartozott, mivel azonban a Vid-napi alkotmányra szavazott, a szavazás után a szlovén belpolitikában marginalizálódott a szerepe.⁸²

1919. június 3-án reggel a Tanácsköztársaság katonái bevonultak Muraszombatba. A gyenge katonai erővel bíró ellenforradalmi erőket, akik egyébként nem tanúsítottak komoly ellenállást, az osztrák határ felé üzték. Egyedül az egyik Mura menti községből néhány katona géppuskával támadt a vöröskatonákra, akik válaszul június 3-án és 4-én ágyútűz alatt tartottak néhány Mura menti települést: Barkóczot [Bakovci], Korongot [Krog], Muraszentest [Satahovci] és Csendlakot [Tišina].⁸³

1919. június 5-én a párizsi békekonferencián az Ötök Tanácsa elfogadta a Tardieu vezette területi bizottságnak Johnson amerikai egyetemi tanár tervére alapozott javaslatát, és azzal a Mura-mente tekintetében gyakorlatilag megállapította a határt Magyarország és Jugoszlávia között.⁸⁴

77 Göncz 2001. 68. old.

78 Göncz 2001. 68. old.

79 Göncz 2001. 69. old.

80 Göncz 2001. 69. old.

81 Kokolj – Horvat 1977. 277. old.; Zsiga 1996. 291–292. old.

82 Slovenska kronika XX. stoletja I. 232–233. old.

83 Göncz 2001. 60–61. old.

84 Göncz 2001. 70. old.

1919. június 16-án a jugoszláv küldöttség kérte az antanthatalmaktól a Muravidék katonai megszállását.⁸⁵

1919. június 20–25-én a szegedi kormány megbízásából Horthy Miklós és Teleki Pál Belgrádban tárgyalt, hogy megszerezze az antant támogatását.⁸⁶

1919. július

1919. július 9-én a párizsi békekonferencia Legfelsőbb Tanácsa határozott a mai Muravidék Jugoszláviához csatolásáról, és az új határ nyomvonalát a Mura és a Rába folyók vízválasztója alapján állapította meg.⁸⁷

1919. július 16-án a jugoszláv küldöttség hivatalosan is kérte az antanthatalmaktól, hogy engedélyezzék a Muravidék katonai megszállását.⁸⁸

1919. július 16-án fogadta el az Ideiglenes Nemzetgyűlés a Ljubljanoi Egyetem alapításáról szóló okiratot. Az egyetem már a 17. század eleje óta működött, de csak teológiai, filozófiai és orvostudományi szakokkal.⁸⁹

1919. július 21-én a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság kormánya hozzájárult ahhoz, hogy a szegedi kormány Magyar Antalt és egy katonatisztet

szakértőként hivatalosan Belgrádba delegáljon.⁹⁰

1919. augusztus

1919. augusztus 1-jén a békekonferencia titkársága hivatalosan is értesítette a jugoszláv küldöttséget, hogy a konferencia aznap engedélyt adott a Muravidék katonai megszállására.⁹¹

1919. augusztus 1-jén megbukott a Magyar Tanácsköztársaság. Peidl Gyula alakított kormányt.⁹²

1919. augusztus 4–7-én a román csapatok bevonultak Budapestre. Friedrich István alakított kormányt, akit József főherceg legitimizált. József főherceg megjelenése a magyar politikai életben felélesztette Belgrádban a félelmet az esetleges Habsburg-restaurációtól.⁹³

1919. augusztus 12–13-án a Krste Smajlović vezette jugoszláv katonai alakulat és Vladimir Uzorinac alezredes csapatainak segítségével lezajlott a Muravidék katonai megszállása. Az ideiglenes közigazgatási feladatokat a szlovén származású Srečko Lajnšič civil megbízott vette át.⁹⁴

85 Göncz 2001. 70. old.

86 Hornyák 2012.

87 Források a Muravidék történetéhez 2008. 292–301. old.

88 Göncz 2000. 42. old

89 Slovenska kronika XX. stoletja I. 235. old.

90 Hornyák 2012.

91 Források a Muravidék történetéhez 2008. 292–303. old.

92 Magyarország történeti kronológiája. 862–864. old.

93 Magyarország történeti kronológiája. 864–865. old.

94 Kokolj 1984. 19. old.; Források a Muravidék történetéhez 2008. 292–301. old.; Göncz 2001. 75. old.

1919. augusztus 12-től 1920. március 20-ig a hosszúfalui iskolában nem volt oktatás, mivel az iskolát a Muravidékre bevonuló jugoszláv katonaság vette birtokba.⁹⁵

1919. augusztus 14-én Budapestre érkezett Lazar Bajić külügyminisztériumi tisztviselő, hogy kormányát első kézből informálja a magyarországi eseményekről. Bajić gyakorlatilag a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság diplomáciai képviselőjét látta el.⁹⁶

1919. augusztus 14-én az 1913-ban átadott csentei római katolikus iskolába beköltöztek a jugoszláv határőrök. A katonaság 1920. március 15-ig maradt az iskola épületében.⁹⁷

1919. augusztus 16-án kelt Rigó János hodosi körjegyző levele, melyben jelenti a szentgotthárdi Főszolgabírói Hivatalnak, hogy Őrihodos és Sal [Šalovci] községeket a jugoszlávok megszállták.⁹⁸

1919. augusztus 17-én Belatincon [Beltinci] a mise után népgyűlést tartottak, melyen többen is szónokoltak, többek között Jožef Klekl nyugalmazott cserföldi [Črenšovci] plébános is. Az ünnepség keretén belül a terület feletti hatalmat átadták Srečko Lajnšic civil megbízottnak.⁹⁹

1919. augusztus 25-én először ült össze a Muravidéki Tanács [Prekmurski

narodni sosvet] Srečko Lajnšic civil megbízott elnökletével. A tanács többek között követelte a Rába-vidéki szlovén falvak Jugoszláviához csatolását, valamint tiltakozott a horvát közigazgatás bevezetése ellen a Muravidéken, Alsólendva környékén.¹⁰⁰

1919. augusztus 25-én megjelent a „Nagybirtok elidegenítését és megterhelését tiltó rendelet”. A szabályozás 2. paragrafusa pontosan meghatározta, hogy mit tekintenek nagybirtoknak a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság területén.¹⁰¹

1919. augusztus 27-én a Zala Vármegyei Katonai Parancsnokság azt a jelentést küldte Nyugat-Magyarország kormánybiztosának, hogy a jugoszláv megszálló csapatok Lentiig nyomultak, kifosztották a lakosságot és a nőknél erőszakot követtek el. A beszámoló arra is utal, hogy a petesházi majorban ugyancsak sanyargatták a lakosságot.¹⁰²

1919. augusztus 28-án Mikes János szombathelyi püspök, mivel a Muravidék Jugoszláviához csatolása miatt nem tudott eleget tenni főpapi kötelességeinek, az alsólendvai katolikus esperesség élére Strausz Flóriánt, míg a muraszombati esperesség élére Slepecz Jánost nevezte ki püspöki helynöknek.¹⁰³

95 Kokolj – Horvat 1977. 432. old.

96 Hornyák 2012.

97 Varga Sándor 1988. 30. old.

98 Göncz 2005. 121. old.

99 Kokolj 1984. 20. old.; Göncz 2001. 76. old.

100 Kokolj 1984. 21. old.; Göncz 2001. 76. old.

101 Kovács 2004. 131. old.

102 Göncz 2001. 81–82. old.

103 Zver 2001. 20. old.

1919. szeptember

1919. szeptember 2-án Svetozar Pribičević jugoszláv belügyminiszter rendelkezése értelmében a Muravidék a Szlovén Tartományi Kormány fenntartósága [Deželna vlada za Slovenijo] alá került.¹⁰⁴

1919. szeptember 3-án Magyarország és Jugoszlávia szerződést írt alá, melyben Belgrád vállalta, hogy „keményvalutáért” élelmiszert szállít Magyarországnak. Ez magyar javaslatra később [november 8-án] úgy módosult, hogy a szállított élelmiszer ellenértékét Budapest áruban egyenlíthette ki.¹⁰⁵

1919. szeptember 3-án a Szombathelyen székelő nyugat-magyarországi kormánybiztos kísérőlevelet küldött a magyar külügyminiszternek, melyben „Vendvidék lakosságának” jugoszláv megszállással szembeni tiltakozó nyilatkozatát közvetítette, arra kérve a külügyminisztert, hogy a levelet francia és angol nyelvre is fordíttassa le és juttassa el az antant hatalmak képviselőinek.¹⁰⁶

1919. szeptember 8-án kivonult a jugoszláv katonaság Zala megye Alsólendvai járásának hetési falvaiból: Zalasombatháza, Szijártóháza, Gáborjánháza és Bödeháza, Jósca azonban nem.¹⁰⁷

1919. szeptember 9-én és 10-én a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság igazságszolgáltatásának képviselői átvették az igazságszolgáltatási teendőket Muraszombatban és Alsólendván.¹⁰⁸

1919. szeptember 10-én a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság képviselői hosszas egyeztetések után aláírták a Saint Germain-i békét, amely magába foglalta a Nemzetek Szövetségének a kisebbségek védelméről szóló rendelkezéseit is.¹⁰⁹

1919. szeptember 18-án jelent meg a hivatalos lapban¹¹⁰ az igazságszolgáltatási képviselőről szóló rendelet, mely a muravidéki igazgatási egység alapjait rakta le.¹¹¹

1919. szeptember 20-án Sal (Šalovci), Hodos [az egykori Őrihodos] és Kapor-nak képviselői a jugoszláv megszállással szembeni tiltakozó nyilatkozatokat juttattak el a nyugat-magyarországi kormánybiztosnak, hogy azokat továbbítsa a külügyminiszternek.¹¹²

1919. szeptember 29-én a szlovén tartományi kormány legfőbb agrárügyi megbízottja kiadta a 2672. számú rendeletet, mellyel a muraszombati gróf Szapáry László nagybirtoka felügyelet alá került.¹¹³

1919. szeptember 29-én a szlovén tartományi kormány legfőbb ag-

104 Kovács 2004. 29. old

105 Hornyák 2012.

106 Göncz 2001. 78–79. old.

107 Tantalics 1997. 35–38. old.

108 Kokolj 1984. 24. old.

109 Slovenska kronika XX. stoletja I. 236. old.

110 Uradni list nar. vlade Slov., 1919. 137/494

111 Kokolj 1984. 24. old.

112 Göncz 2001. 79. old.

113 Kokolj 1984. 552. old.

rárügyi megbízottja kiadta a 2674. számú rendeletet, mellyel a belatinci [Beltinci] Zichy nagybirtok állami felügyelet alá került.¹¹⁴

1919. szeptember 30-án alapította meg a Vallás- és Oktatásügyi Hivatal [Poverjeništvo za uk in bogočastje] a muraszombati gimnáziumot. Ideiglenes megbízott igazgatónak Ivan Bračkot nevezték ki, aki október 9-én foglalta el új hivatalát.¹¹⁵

1919. október

1919. október 2-án a Muravidéki Tanácsadó Testület megtartotta 2. ülését. Témáik között szerepelt: a problematikus kérdések megvitatása, például javaslatétel a települések közigazgatási feladatait irányító tisztségviselőkre [gerentek]. Az ülésen napirendre tűzték az agrárreform kérdését, valamint határoztak még a muraszombati gimnázium és polgári iskola megalapításának kérdésében is.¹¹⁶

1919. október 2-án részeg jugoszláv katonák minden ok nélkül erőteljesen lötték Lendvaújfalu [ma Tornyiszentmiklós] települést.¹¹⁷

1919. október 15-én kezdődött el a tanítás az újonnan létrehozott muraszombati gimnáziumban. Az első, 1919/20-as tanévben 33 diák [24 fiú és 9 leány] kezdte el tanulmányait.¹¹⁸

1919. október 15. volt a végső határ-ideje annak, hogy az addig a zalaegerszegi, illetve szombathelyi ügyvédi kamarai névjegyzékekben szereplő ügyvédek kérelmezzék a ljubljanoi ügyvédi kamara névjegyzékébe történő fel-, illetve átvételüket.¹¹⁹

1919. október 22-én a jugoszláv békedelegáció jegyzékben kérte a nagyhatalmaktól egész Baranya, Mohács és Pécs Jugoszláviához csatolását. Ezzel hivatalosan is megnyitották az évekig elhúzódó „pécsi” kérdést.¹²⁰

1919. október 30-i keltezésű dátummal íródott Gabršek tanfelügyelő beszámolója a muravidéki oktatási helyzetről, melyet a ljubljanoi oktatási hivatalnak küldött. A beszámoló szerint a Muravidék területén összesen 92 iskola volt 1919 őszén. Ebből 28 iskolának az állam, 3 iskolának a város, 5 iskolának a falu, 41 iskolának a római katolikus egyház, 14 iskolának az evangélikus egyház és 1 iskolának a zsidó közösség volt a fenntartója. A beszámoló szerint 15.000 tanuló járt a muravidéki iskolákba. Ezek vallási megoszlása: 11.217 római katolikus, 3.695 evangélikus és 88 zsidó, illetve izraelita. Nemzetiségi hovatartozás szerint 12.400 volt szlovén, 2.230 magyar, 282 német és 88 zsidó, illetve izraelita. A beszámoló a tanítóságra vonatkozóan is közölt adatokat. Ezek szerint 179 tanári állás [ugyanannyi

114 Kokolj 1984. 529. old.

115 Senica 1970. 33. old.

116 Kovács 2004. 194. old.

117 Göncz 2000. 47. old

118 Senica 1970. 33. old.

119 Kokolj 1984. 25. old.

120 Hornyák 2012.

osztály] volt fenntartva, ebből 28 tanári állás nem volt betöltve, 151 hely viszont igen. A tanítók nemzetiségi hovatartozását is feltüntette a beszámoló. Ezek szerint 51 tanító volt szlovén, 92 magyar, 1 szerb, 4 szlovák, 2 német és 1 zsidó [izraelita]. A beszámoló kitért a magyar nemzetiségű tanítók szlovén nyelvtudására is. A 92 magyar nemzetiségű tanító közül 24-en tudtak valamilyen szinten szlovénul, hárman értettek egy kicsit horvátul, míg 69-en egyáltalán nem tudtak szlovénül.¹²¹

1919. október 31-én a ljubljanai Legfelsőbb Iskolatanács határozatot fogadott el a muravidéki iskolarendezésről. Ezek alapján az állam átvette az addig állami kézben lévő iskolákat, egyelőre nem változtatta meg az egyházi iskolák helyzetét; rendelkezett arról is, hogy a kisebbségi iskolákhoz csatoljanak szlovén nyelvű tagozatokat.¹²²

1919. november

1919 november elején a jugoszlávok a legszigorúbb határozatot rendelték el, a magyar-délszláv határon senkit sem engedtek át, sőt a határt is tilos volt közelíteni.¹²³

1919. november 23–24-én magyar katonai megmozdulás volt Kebelén [Kobilje].¹²⁴

1919. november 30-án magyar katonai megmozdulás volt Pincénél.¹²⁵

1919. november 29-én Récicsnél mintegy 60 határrendőr és polgári személy megtámadta és Alsólendváig űzte a szerb határőrséget. A szerb ellentámadás visszaverte a magyarokat, de az akciónak számos halálos áldozata volt mindkét oldalon. Mindez ürügyül szolgált a belgrádi kormány számára, hogy befagyassza a Magyarországra irányuló élelmiszer-szállítmányokat.¹²⁶ A megtorláshoz tartozott még a november 30-án túszként összefogdosott mintegy 40 személy elhurcolása Belatinca [Bel-tinci]. Közülük 18-at három nap után kiengedtek, a többit viszont a szerbiai Szendrőre [Smederevo] hurcolták.¹²⁷

1919. december

1919. december 5-én a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság aláírta a nemzetközi kisebbségvédelmi szerződést, mely az állampolgároknak faji, vallási és nyelvi hovatartozástól függetlenül egyenlő jogokat biztosított.¹²⁸

1919. december 18-án megjelent a „Szabályrendelet a hadiönkéntesekről” [dobrovoljácok], amely rendelkezett a hadiönkénteseknek juttatott föld méretéről, valamint a juttatás ellen-szolgáltatásairól. Eszerint a „harcos” önkéntes 5, a „nem harcos” önkéntes

121 Kokolj – Horvat 1977. 312–318. old.

122 Kokolj 1984. 29. old.

123 VaML: IV.402/b/1. 742, 743.

124 Göncz 2001. 81. old.

125 Göncz 2001. 81. old.

126 Zsiga 1996. 81–86. old

127 Göncz 2001. 81. old.

128 A. Sajti 1997. 22. old

3 hektár jó minőségű földben részesül, amennyiben maga műveli. A földet nem adhatták el és nem is terhelhették meg. Az önkéntes elveszítette földjéhez való jogát, amennyiben államellenes pártok vagy mozgalmak tagja lett.¹²⁹

1919. december 25-én magyar katonai megmozdulás volt Dobronaknál és Csenténél.¹³⁰

1919. december 29-én Volper Pál dobronaki plébános panaszlevelet juttatott el a szombathelyi egyházkerülethez, melyben többek között arra panaszkodott, hogy négy elszakított hetési községből (Zalaszombatfa, Bödeháza, Szijártóháza, Gáborjánháza) a hívők csak akkor jutnak el a dobronaki templomba, ha jó érzésű járőrre akadnak vagy megvesztegetik az őrt.¹³¹

1920. január

1920. január 1-jén Bagonyán (Bogojina) megalakult a Muravidéken az első klerikális „Orel” tornász egyesület.¹³²

1920. január 5-én alakult meg Muraszombatban a Parasztszövetség Muravidékért (Kmečka zveza za Prekmurje – KZP) Jožef Klekl vezetésével. A szövetség a Szlovén Néppárt (SLS) muravidéki szerve volt. Ebből kifolyólag a Parasztszövetség Muravidékért ideológiai, gazdasági és

nemzetpolitikai programjai a Szlovén Néppárt politikai programját követték azzal, hogy figyelembe vették a helyi (muravidéki) sajátosságokat. A szövetség katolikus irányvonalon mozgott, szavazóbázisát a muravidéki katolikus parasztok és a katolikus értelmiségiek alkották. A Parasztszövetség Muravidékért támogatottságára utal, hogy mind a négy parlamenti választáskor a Muravidék területéről csak az ő jelöltjeik jutottak be a jugoszláv parlamentbe, a szkupstinába. A Parasztszövetség Muravidékért központi lapja a hetente megjelenő Novine című lap volt.¹³³

1920. január 5-én Apponyi Albert vezetésével Párizsba utazott a magyar béke delegáció. Bár a küldöttség szerepe a békefeltételek elfogadására korlátozódott, az utódállamok, így a jugoszláv küldöttség is komolyan tartott attól, hogy sikerülhet népszavazást kieszközölniük egyes területek hovatartozásáról.¹³⁴

1920. január 7-én hagyták el a jugoszláv határőrség katonái a domonkosfai evangélikus elemi iskola épületét. A jugoszláv katonaság 1919. augusztus 12-i bevonulásától egészen 1920. január 7-ig szünetelt az oktatás a domonkosfai iskolában.¹³⁵

1920. január 25-én a belgrádi szkup-

129 Kovács 2004. 150. old.

130 Kokolj 1984. 35. old.

131 Göncz 2001. 84. old.

132 Kokolj 1984. 76. old.

133 Perovšek, Jurij 1998. 81–87. old. ; Kuzmič 1990. 76. old.

134 Magyarország történeti kronológiája. 870. old. Kokolj 1984. 74. old.

135 Kokolj – Horvat 1977. 439. old.

stina elfogadta a délszláv Nemzeti Bank felállításáról szóló törvényt.¹³⁶

1920. február

1920. február 2-án Cserföldön [Črenšovci] Jožef Klekl elnökletével megalapították a Takarékos és Hitelszövetkezetet [Hranilnica in posojilnica]. Két évvel később már Bántornyán [Turnišče], Belatincon [Beltinci], Muraréven [Hotiza] és Bagonyán [Bogojina] is működtek takarékszövetkezetek.¹³⁷

1920. február 9-én a Zala megyei közgyűlésen a képviselők tiltakozásukat fejezték ki a történelmi Zala vármegyéhez tartozó Muraköznek, a Belatinci [Beltinci] járásnak és az Alsólendvai járásnak Magyarországtól való elszakításával kapcsolatban.¹³⁸

1920 februárjában Sándor trónörökös rendelete értelmében létrehozták a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság Földreformügyi Minisztériumát.¹³⁹ A Minisztérium Agrárosztályának harmadik részlege foglalkozott a kolonizációval, a repatriálással és a dobvoljácokkal.¹⁴⁰

1920 februárjában rendelet született, miszerint a dinár és a korona között a váltást 1:4 arányban határozták meg. Ezt követően a koronát mint fizetőeszközt kivonták a forgalomból.¹⁴¹

1920. március

1920. március 1-jén Horthy Miklós ellentengernagyot Magyarország kormányzójává választotta a magyar nemzetgyűlés.¹⁴²

1920. március 8-án Belgrádban aláírták a muravidéki magyar támadás következtében decemberben felfüggesztett élelmiszerszállítások folytatásáról szóló egyezményt.¹⁴³

1920. március 17-én tartották a Muravidéki Nemzeti Tanács [Prekmurski narodni sosvet] harmadik ülését, ahol elsősorban a vidéket érintő aktuális kérdésekről tárgyaltak.¹⁴⁴

1920. április

1920. április 7-én nevezték ki a petcházi elemi iskola igazgatójává a csáktornyai [Čakovec] származású Rihard Kolaričot, aki a 20-as évek végéig vezette az iskolát. Őt az igazgatói poszton Milan Erker követte, aki a 30-as évek első felében volt az iskola igazgatója. Erkert az igazgatói székben Angela Ornik váltotta, aki egészen a magyarok bejöveteléig igazgatta az iskolát. A magyar éra alatt az iskola igazgatója Pádos Emma volt.¹⁴⁵

1920. április 10-én Murszombatban gyűlést tartottak a Jugoszláv Demokrata Párt szimpatizánsai és követői.¹⁴⁶

136 Hornyák 2012.

137 Kokolj 1984. 76. old.

138 Göncz 2001. 96. old.

139 Kovács 2004. 132. old.

140 Kovács 2004. 151. old.

141 Slovenska kronika XX. stoletja I. 223. old.

142 Magyarország történeti kronológiája. 872. old.

143 Hornyák 2012.

144 Kokolj 1984. 28–29. old.

145 Kokolj – Horvat 1977. 484. old.

146 Kokolj 1984. 105. old.

1920 áprilisában az oktatási és művelődési miniszter rendelete szerint a magyar tanítóknak három éven belül sikeres vizsgát kellett tenniük az államnyelv ismeretéből. A vizsga letételéig csak ideiglenes alkalmazásban állhattak.¹⁴⁷

1920 áprilisában tartották meg első kongresszusukat a szlovén kommunisták.¹⁴⁸

1920. május

1920. május elején Sokol tornaegyesület alakult Muraszombatban. Az egyesületnek a megalakuláskor 60 tagja volt. Tagjai leginkább a betelepült tanárok és tisztviselők soraiból kerültek ki. Az egyesületet Anton Koder jegyző, míg az ifjúsági Sokol egyesületet dr. Vladimir Škerlak alapította.¹⁴⁹

1920. május 6-án az antant megbízottai Párizsban átnyújtották a végleges békefeltételeket a magyar kormány küldöttségének. Millerand, a békekonferencia elnöke egy kísérvőlevélben visszautasította a magyar küldöttség érveit, de nem zárta ki a határok későbbi békés úton történő kiigazításának esetleges lehetőségét.¹⁵⁰

1920. május 12-én alakult meg muraszombati székhellyel a Muravidéki

Járás Tanítóinak Egyesülete (Učiteljsko društvo za okraj Prekmurje). Miután 1924-ben a Muravidéket közigazgatásilag két járásra osztották, 1924. február 17-én Alsólendva székhellyel megalakult az Alsólendvai Járás Tanítóinak Egyesülete.¹⁵¹

1920. május 15-én adta ki Aleksandar Karađorđević trónörökös a választásokat szabályozó rendeletet. A rendelet szerint az országban már nemcsak a férfiaknak, hanem a nőknek is választójoguk lehetett.¹⁵²

1920. május 23-án nagy népgyűlés volt Bántornyán (Turnišče), ahol Božidar Sever, az alsólendvai közigazgatási feladatokat vezető tisztviselő (gerent) körülbelül tízezer jelenlévő előtt szólt a gazdasági fejlődés lehetőségeiről.¹⁵³

1920 májusában a zágrábi Vasúti Direkciónak megkezdte a Muraszombat–Körmend vasútvonal bontását. A felszerelés egy részét Alsólendvára és az újonnan megnyitott Gospič–Gračač vonalra szállították, amit a helyi lakosság és a kereskedők megrökönyödéssel fogadtak.¹⁵⁴

1920. június

1920. június 4-én aláírták Magyarországgal a békeszerződést a trianoni palotában. A szerződés törvényesítette Nyugat-Magyarországot, a Felvidék,

147 Hornyák 2012.

148 Slovenska kronika XX. stoletja I. 240. old.

149 Kokolj 1984. 79–80. old.

150 Magyarország történeti kronológiája. 872–873. old.

151 Kokolj – Horvat 1977. 379. old.

152 Slovenska kronika XX. stoletja I. 242. old.

153 Kokolj 1984. 75. old.

154 Pivar Tomšič 2005. 246. old.

Erdély, Délvidék és Horvátország „el-szakítását”. Az ország haderejének létszámát 35 ezer főre korlátozta, megtiltotta az általános hadkötelezettséget, korlátozta a fegyvergyártást, kötelezte Magyarországot a háborús károk megtérítésére. Magyarország területe (Horvátországot nem számítva) 283 négyzetkilométerről 93 négyzetkilométerre, lakossága 18,2 millióról 7,6 millióra csökkent. A trianoni békeszerződés következtében 27, többségében magyarok lakta muravidéki település Jugoszláviához került. A települések a következők: Hodos, Kapornak, Domonkosfa, Szerdahely, Pártosfalva, Kisfalu, Csekefa, Szentlászló, Dobronak, Zsitkóc, Kámaháza, Göntérháza, Radamos, Hídvég, Hosszúfalu, Alsólendva, Csente, Völgyifalu, Pince, Petesháza, Hármasmalom, Alsólakos, Felsőlakos, Gyertyános, Kapca és Kót.¹⁵⁵

1920. június 6-án megjelent a Svetozar Pribičević oktatási miniszter nevéhez fűződő leghíresebb (leghírhedtebb) rendelet, amely értelmében a gyereket a szülők és a nagyszülők neve alapján kellett iskolába íratni. A gyereket akkor is szláv nyelvű iskolába kellett beíratni, ha a gyermek nem beszélte a szláv államnyelvet.¹⁵⁶

1920. június elején a magyar kormány nemkívánatos személynek minősítette Lazar Bajićot, a Szerb-

Horvát-Szlovén Királyság különleges kiküldöttjét. A jugoszláv diplomáciai képviselő hivatali hatáskörét túllépve szót emelt a magyarországi délszlávok letartóztatása ügyében, amit magyar részről a belügyekbe történő beavatkozásnak értékelték.¹⁵⁷

1920. július

1920. július 4-én megalapították a Parasztszövetség Muravidékért alsó-lendvai egységét. Az alapító gyűlésen a magyar nemzetiség nem képviseltette magát.¹⁵⁸

1920. július 16-án megalapították a ljubljanai Agrárigazgatóságot és végrehajtó szerveit, melyek Szlovénia és a Muravidék területén irányították a földreformot.¹⁵⁹ A Muravidéken a Muraszombati Területi Agrárhivatal lett az illetékes szerv.¹⁶⁰

1920. augusztus

1920. augusztus 1-jén a kercai magyar határőrség parancsnoka, Rankay hadnagy egyéni elhatározásból kézi-gránátokkal és puskákkal megtámadta a szomszédos szomoróci jugoszláv őrséget, akik közül néhányan még fegyvereiket is eldobva futásnak eredtek. A civil lakosság a fegyvereket felszedte, több lövést adtak le anélkül, hogy valakiben kárt tettek volna. Állí-

155 Magyarország történeti kronológiája. 873. old.

156 A. Sajti 1997. 84. old.

157 Hornyák 2012.

158 Kokolj 1984. 75. old.

159 Kovács 2004. 132. old.

160 Kovács 2004. 194. old.

tólag a domonkosfai jugoszláv század parancsnoka felszólította Rankay hadnagyot a távozásra, és mivel ezt nem tette meg, a századáért ment Domonkosfára. A szomoróci lakosokat elverték és Muraszombatba kísérték.¹⁶¹

1920. augusztus 4-én egy alsó-lendvai összejövetelel a megjelent plébánosok előtt a klerikális politikus Vesenják szólott az egybegyűltekhez. Elsősorban gazdasági témákkal foglalkozott.¹⁶²

1920. augusztus 6-án jelent meg Muraszombatban a liberális irányvonalú „Prekmurski glasnik” hetilap. A lapot Szlovénia egyéb vidékeiről a Muravidékre költözött állami tisztviselők, tanítói és más munkát vállaló, liberális beállítottságú személyek alapították. A hetilap, amely muravidéki nyelvjárársban íródott, 1922-ben szűnt meg.¹⁶³

1920. augusztus 14-én a Csehszlovák Köztársaság és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság szövetségesi szerződést írt alá Belgrádban. A szerződés, mely hivatalosan a béke-rendszer fenntartására és a közép-európai térség összefogása érdekében kötött, valójában Magyarország féken tartására irányult. Alapja lett a következő évben kiteljesedő kisantant szervezetének.¹⁶⁴

1920. augusztus 29-én körülbelül 200 magyarból álló csapat megtámadta a Göntérházánál lévő jugoszláv őrséget. Miután megérkezett a jugoszlávok katonai erősítése, a magyarok kivonultak.¹⁶⁵

1920. szeptember

1920. szeptember 3-án a Földreformügyi Minisztérium kibocsátotta a „Nagybirtok állami felügyeletéről és igazgatásáról” szóló rendeletet”. A rendelet 1. paragrafusa szerint az összes nagybirtokot állami felügyelet, némely esetben állami igazgatás alá helyezték a birtok tulajdonjogának meghagyásával.¹⁶⁶

1920. szeptember 12-én Klekl ellenfelei muraszombati gyűlésükön megalapították a Muravidéki Parasztpártot [Kmetijska stranka za Prekmurje]. A párt szócsöve a „Prekmurski glasnik” hetilap volt.¹⁶⁷

1920. október

1920. október 10-én népszavazást tartottak Karintiában. A népszavazás alkalmával a tartomány lakosságának arról dönthetett, hogy az osztrák vagy a délszláv államhoz szeretne tartozni. A többség Ausztria mellett döntött.¹⁶⁸

1920. november

161 Források a Muravidék történetéhez 2008. 316–323. old.

162 Kokolj 1984. 76. old.

163 Kokolj 1984. 89. old; Franc Kuzmič 1990. 76. old.

164 Slovenska novejša zgodovina 204. old.

165 Kokolj 1984. 35. old.

166 Kovács 2004. 136. old.

167 Kokolj 1984. 84. old.

168 Slovenska kronika XX. stoletja I. 247–249. old.

1920. november 9-ével a Muraszombati Agrárhivatal felmondta a Hertelendy Ferenc és az Esterházy-uradalom között a petesházi majorra vonatkozó 1932-ig érvényes szerződést. Többszöri fellebbezés után Hertelendy csak 1921 őszéig bérelhette a földeket.¹⁶⁹

1920. november 12-én a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság Rapallóban szerződést kötött Olaszországgal, melyben szabad városnak fogadta el Fiumét. Az egyezménynek volt egy Habsburg-ellenes kiegészítése is, amely a két szerződő felet kötelezte, hogy minden szükséges politikai eszközt felhasználnak a Habsburgok magyarországi és ausztriai visszatérésének megakadályozására.¹⁷⁰

1920. november 15-én a magyar nemzetgyűlés ratifikálta a trianoni békeszerződést, amelyet az 1921. július 26-i XXXIII. törvénycikk hirdetett ki.¹⁷¹

1920. november 16-án a szlovén tartományi kormány értesítette a Muraszombatban székelő polgári megbízottat, hogy a magyar országgyűlés ratifikálta a békeszerződést, és elrendelte, hogy minderről tájékoztassák a muravidéki lakosságot.¹⁷²

1920. november 28-án képviselőválasztásokat tartottak a Szerb–Horvát–

Szlovén Királyságban. A Muravidéken a legnépszerűbb a Szlovén Néppárt helyi szervezete, a Parasztszövetség Muravidékért volt. Élén Jožef Klekl állt, aki bekerült a belgrádi képviselőházba.¹⁷³

1920. december

1920. december 16-i kezdettel az Igazságügyi Minisztérium két közjegyzőséget hozott létre a Muravidéken Muraszombat, illetve Alsólendva székhellyel.¹⁷⁴

1920. december 30-án kihirdették az Obznana-t, amellyel betiltották a Jugoszláv Kommunista Párt szervezeti egységeit, propagandatevékenységét, továbbá megtiltották minden baloldali és szakszervezeti tömörülést.¹⁷⁵

1921. január

1921. január 12-én a domonkosfai Önkéntes Tűzoltó Egyesület 24 méter fecskendőtömlőt vásárolt.¹⁷⁶

1921. január 31-én került sor hivatalosan a délszláv állam első népszámlálására. A hivatalos adatok szerint a délszláv államnak 12.017.323 lakosa volt, melyből Szlovénia lakossága (a Muravidékkel együtt) 1.056.464 főt tett ki. A népszámlálás szerint Szlovénia területén 14.897 magyar anyanyel-

169 Kovács 2004. 361. old.

170 Slovenska kronika XX. stoletja I. 251. old.

171 Magyarország történeti kronológiája. 876. old.

172 Források a Muravidék történetéhez 2008. 326. old.

173 Göncz 2001. 94–95. old.

174 Kokolj 1984. 25. old.

175 Hornyák 2012.

176 Kercksmár 1990. 89. old.

vű lakos élt [Szlovénia lakosságának 1,4 százaléka].¹⁷⁷

1921. február

1921. február 10-én lépett munkába a völgyifalui iskolában Hajdu Margit tanítónő, aki egészen 1931-ig, nyugdíjba vonulásáig tanította a völgyifalui gyerekeket.¹⁷⁸

1921. február 19-én a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság alkotmányozó nemzetgyűlésén elfogadták, hogy a délszláv állam hivatalos nyelve a szerb, a horvát és a szlovén nyelv lett. Ez a törvény az 1921. június 28-án elfogadott alkotmányba is bekerült.¹⁷⁹

1921. március

1921. március 20–24. között a Ljubljana Agrárigazgatóság által küldött bizottság ellenőrzése mellett hajtották végre az Esterházy-nagybirok agrárreform által érintett földjeinek bérbeadását.¹⁸⁰

1921. március 21-én tartották Alsólendván a helyi Sokol egyesület alakuló gyűlését. Az ülésen 40 tagot regisztráltak.¹⁸¹

1921. március 26-án IV. Károly Magyarországra érkezett azzal a céllal, hogy visszafoglalja a magyar trónt. A Szerb-Horvát-Szlovén kormány igyekezett a volt uralkodó visszaté-

rését saját helyzetének megerősítésére kihasználni és kérte szakértőinek részvételét Magyarország katonai ellenőrzésében. Horthy ekkor még le tudta beszélni az uralkodót a viszatérésről, és IV. Károly április 6-án elhagyta az országot.¹⁸²

1921. április

1921. április 23-án Murszombatban megalapították a Jugoszláv Demokrata Párt Murszombat és környéke helyi szervezetét, melynek elnöke dr. Igo Janc ügyvéd lett.¹⁸³

1921. április 22-én délszláv-magyar kereskedelmi egyezmény megkötésére irányuló tárgyalások kezdődtek Belgrádban.¹⁸⁴

1921. április 23-án a királylátogatásnak köszönhetően Románia, amely korábban vonakodott csatlakozni a jugoszláv-csehszlovák egyezményhez, azzal analóg egyezményt írt alá Csehszlovákiával.¹⁸⁵

1921. április 24-én került a felsőlakosi elemi iskola élére Sömen János, aki az igazgatói munka mellett tanított is. Egészen az első Jugoszlávia megszűnéséig, 1941 áprilisáig töltötte be az igazgatói posztot, sőt még a magyar éra alatt is ő volt a felsőlakosi iskola igazgatója.¹⁸⁶

177 Slovenska kronika XX. stoletja I. 254. old.

178 Kokolj – Horvat 1977. 432. old.

179 Slovenska kronika XX. stoletja I. 257. old.

180 Kovács 2004. 210. old.

181 Horvat-Meštrovič 2005. 21. old.

182 Ormos 1990. 53–79. old.

183 Kokolj 1984. 105. old.

184 Hornyák 2012.

185 Hornyák 2012.

186 Kokolj – Horvat 1977. 447–448. old.

1921. május

1921. május 11-én Bethlen István értekezletet hívott össze Magyarországon irredenta szervezkedéssel kapcsolatos hivatalos külpolitikájának az átszervezésére. Megállapították, hogy a katonai szervezkedés a megszállt területeken megszűnt. Megtiltották a magyar katonai szerveknek, hogy határon túli szervezetekkel, egyénekkal kapcsolatot tartsanak. Bánffy Miklós külügyminiszter javasolta a legveszedelmesebb egyesületek felszámolását.¹⁸⁷

1921. május 19-én Amerikában elfogadták az első kvóta-törvényt. Ennek értelmében az Egyesült Államok területén képviselt nemzeteknek – amelyeknek polgárai 1910 előtt vándoroltak be – évente csak 3 százaléka kaphat a továbbiakban bevándorlási engedélyt.¹⁸⁸

1921. május 31-én a Muravidéken kétévi működés után felszámolták a civil megbízotti hivatalt. Helyébe Muraszombat központtal járási közigazgatási rendszert hoztak létre alsólendvai kirendeltséggel [Okrajno glavarstvo za politični okraj Prekmurje z ekspozituro v Dolnji Lendavi].¹⁸⁹

1921. május 31-én és másnap, június 1-jén a Ljutomeri járásból hét menekültcsalád [tenger melléki] érkezett Petesházára. Ezzel kezdetét vette a

két világháború közötti Lendva-vidéki kolonizáció. A telepítések során az Alsólendva környéki magyar falvakban és azok határában hét kolóniát létesítettek 254 családdal, illetve 1305 családtaggal.¹⁹⁰

1921. június

1921. június 7-én Belgrádban a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság és Románia szerződést kötött a közép-európai béke védelmére, értsd Magyarország féken tartására. Ezzel teljessé vált a kisantant nevű képződmény.¹⁹¹

1921. június 28-án elfogadták a Vid-napi alkotmányt [Vidovdanska ustava], mely szentesítette az új állam centralista felépítését.¹⁹²

1921. június 30-i keltezéssel az Igazságügyi Minisztérium egy második közjegyzőséget is létrehozott Muraszombatban.¹⁹³

1921. június közepén Kolossa Ferenc, az új magyar követ átadta akkreditációs levelét Belgrádban. Ezzel a két ország között megtörtént a hivatalos diplomáciai kapcsolatfelvétel.¹⁹⁴

1921. június 23–24-én a demarkációs vonal Mura menti szakaszának bejárása kapcsán egy magyar bizottság végzett munkát. A terepmunka során a bizottságot tájékoztatták, hogy a

187 Hornyák 2012.

188 Slovenska kronika XX. stoletja I. 262. old.

189 Kovács 2004. 29. old.

190 Kovács 2004. 242. old.

191 Hornyák 2012.

192 Slovenska kronika XX. stoletja I. 264. old.

193 Kokolj 1984. 25. old.

194 Hornyák 2012.

jugoszláv bevonulás elől menekülők száma Zala megye tekintetében [beleértve a Muraközt is] meghaladta a 800 főt, akiket a zalaszentgróti uradalomban helyezett el a megyei főispán.¹⁹⁵

1921. július

1921 júliusában megjelent a kolóniák felügyelőiről szóló rendelet, mely a kolonizáció sikeresebb kivitelezését volt hivatott szolgálni.¹⁹⁶

1921 júliusában az alsólendvai Esterházy-nagybirtok állami felügyelője Luka Medina lett, aki Simon Faležt váltotta fel.¹⁹⁷

1921. július 12-én a Vid-napi alkotmány értelmében végleg megszűnt a Szlovén Tartományi Kormány [Deželna vlada za Slovenijo], helyette felállították az ideiglenes jelleggel működő Szlovén Területi Hivatal intézményét [Pokrajinska uprava za Slovenijo]. A hivatal elsődleges feladata volt a működő területi igazgatási feladatok átruházása a belgrádi központi kormányra. A Szlovén Területi Hivatal 1923 végéig működött, majd a szlovén területeken a ljubljanaei és a maribori körzetek [Ljubljanska oblast, Mariborska oblast] vették át a közigazgatás irányítását. A két körzetet járásokra [srez] tagolták.¹⁹⁸

1921. július 23-án a magyar kormány ideiglenesen megtiltotta a menekültek beköltözését az országba. A rendelet többszöri határidő-módosítás után 1922. március 31-ig maradt érvényben.¹⁹⁹

1921. július 28-a és 31-e között szerte a Muravidéken a csendőrség házkutatásokat tartott azoknál a személyeknél, akik együttműködtek a szovjethatalommal, a Vörös Hadseggel illetve feltételezték róluk, hogy a kommunista párt tagjai. Az akció sikertelen volt, mivel csak egy személynél találtak háborús fegyvert és egy tört. Őt le is tartóztatták illegális fegyvertartásért.²⁰⁰

1921. augusztus

1921. augusztus 1-jén Párizsban megalakult a Jugoszláv–Magyar Határmegállapító Bizottság. Elnöke az angol David Cree ezredes lett.²⁰¹

1921. augusztus 1-jén a június 28-án Sándor régens ellen elkövetett merényletkísérlet, majd az Obznana kidolgozója, Milorad Drašković belügyminiszter elleni merénylet alkalmat adott az Obznana immár törvényi úton történő bevezetésére és kiterjesztésére [Törvény az államrend védelméről].²⁰²

1921. augusztus 4-én Kočevjén

195 Göncz 2001. 104. old.

196 Kovács 2004. 153. old.

197 Kovács 2004. 195. old.

198 Slovenska kronika XX. stoletja I. 265. old.

199 Hornyák 2012.

200 Kokolj 1984. 108. old.

201 Suba 2000. 139. old.

202 Hornyák 2012.

megalakult a Radikális Párt szlovéniai egysége.²⁰³

1921. augusztus 11-én a magyar minisztertanács elfogadja a nem sokkal korábban Teleki Pál irányításával létrehozott Társadalmi Egyesületek Szövetségének (TESZK) működési alapelveit. A szervezet központi apparátusát közvetlenül a miniszterelnök alá rendelték. A szervezet költségvetését az országgyűlés kikerülésével csak a kormánynak kellett jóváhagynia. A Délvidékkel való kapcsolattartásra megalakították a Szent Gellért Társaságot, amely csak a TESZK központi vezetőségén keresztül tarthatta a kapcsolatot a Délvidék magyarságával. A Szent Gellért Társaság elnöke a korszak „írófejedelmeként” számon tartott, verseci származású Herczeg Ferenc lett.²⁰⁴

1921. augusztus 13-án és 14-én Ivan Hribar királyi helytartó a Muravidékre látogatott.²⁰⁵

1921. augusztus 14-én Pécssett a baloldali városvezetés Linder Bélával az élen kikiáltotta a tiszavirág életű Baranyai Szerb–Magyar Köztársaságot.²⁰⁶

1921. augusztus 16-án meghalt

Karadorđević Péter király, aki helyett a hatalmat már röviddel az első világháború kitörése előtt másodszüzlött fia, Sándor (Aleksandar Karadorđević) herceg gyakorolta. I. Péter azonban akkor nem mondott le a trónról és haláláig hivatalosan uralkodó maradt.²⁰⁷

1921. augusztus 21-én a szerb csapatok kiűritették Pécsset, 26-án pedig egész Baranyát, amit a békekonferencia Magyarországnak ítélt.²⁰⁸

1921. augusztus 24-én Fuss Nándor eladta alsólendvai gyógyszerárát Stanko Sikićnek, feleségének, Olgának, valamint Bogdán Svobodának. Az adásvételi szerződés szerint a vevők 1/3 részben lettek tulajdonosok.²⁰⁹

1921. augusztus 31-ével, illetve az 1920/21-es iskolaévvvel bezárólag megszűnt az oktatás az alsólendvai zsidó, illetve izraelita, valamint az evangélikus felekezeti elemi iskolákban. A felekezeti iskolák alsólendvai származású tanulói az újonnan megalakuló alsólendvai állami elemi népiskolába, míg a csentei származású evangélikus tanulók a csentei elemi iskolába iratkoztak.²¹⁰

1921 augusztus közepétől november közepéig a jugoszláv–magyar határmegállapító bizottság az „A”

203 Slovenska kronika XX. stoletja I. 264. old.

204 Hornyák 2012.

205 Kokolj 1984. 30. old.

206 Tarján M. Tamás: 1921. április 14. A Baranyai Szerb–Magyar Köztársaság kikiáltása. in: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1921_augusztus_14_a_baranya_bajai_szerb_magyar_koztarsasag_kikialtasa/ letöltés ideje: 2013. január 22.

207 Bíró László: A Karadorđevicék. in: *História* 2001/7 szám. 7. old

208 Szűts 1991.

209 Predin 1985. 12. old.

210 Kokolj – Horvat 1977. 437–438. old.

határszakaszt rendezte, mely az osztrák határtól a Lendva [Ledava] folyó Murába torkolásáig terjedt.²¹¹

1921. szeptember

1921. szeptember 3-án Ljubljanában a mai Tivoli park helyén megnyitották a Ljubljanai Nemzetközi Nagyvásárt [Ljubljanski mednarodni vzorčni velesejem].²¹²

1921. szeptember 5-én látott napvilágot az a feltehetően miniszteri utasítás [25155. számú rendelet], melyre hivatkozva a magyar és nem az államalkotó nemzethez tartozó más nemzetiségű földigénylőket kizárták a földreformból.²¹³

1921. szeptember 19-én érkeztek Muraszombatba a Nemzetközi Határmegállapító Bizottság tagjai, itt óriási tömeg, körülbelül 8–10 ezer ember fogadta őket. A lakosság magyar zászlókkal vonult fel és a magyar himnuszt énekelte, továbbá éltette Magyarországot, és kérte a vidék azonnali visszacsatolását Magyarországhoz. Hangsúlyozták, hogy ők semmilyen körülmények között nem akarnak jugoszlávok lenni.²¹⁴

1921. október

1921. október 12-én a Határkijelölő Bizottság befejezte a muravidéki

határmenti községek küldötteinek meghallgatását.²¹⁵

1921. október 20-án IV. Károly egykori magyar király másodszor is Magyarországra érkezett abból a célból, hogy visszaszerezze a magyar trónt.²¹⁶

1921. október 21-i ülésén a Nemzetközi Határmegállapító Bizottság rögzítette, hogy gazdasági és néprajzi szempontból egy szűk sávot vissza kell csatolni Magyarországhoz.²¹⁷

1921. október 22-én Belgrádban a Minisztertanács mozgósítást rendelt el Magyarország irányába.²¹⁸

1921. október 23-én beszüntették a vasúti forgalmat Magyarország irányába.²¹⁹

1921. október 23-án zajlott a „budaörsi csata”, ahol a magyar királyhű és kormányhű csapatok csaptak össze. A rövid ütközetet a kormány csapatai nyerték meg. Az összecsapás után IV. Károlyt letartóztatták és Tihanyba szállították, majd emigrációba kényszerítették és Madeira szigetére küldték.²²⁰

1921. október 24-én a jugoszláv belügyminiszter rendeletben szólította fel a főispánokat és a városi vezetőket, hogy a Vajdaság, Horvátország, Szlovénia és Bosznia területén élő

211 Suba 2000. 141. old.ž

212 Slovenska kronika XX. stoletja I. 266. old.

213 Kovács 2004. 137–138. old.

214 Göncz 2001. 105. old.

215 Kokolj 1984. 123. old

216 Ormos 1990. 103–107. old.

217 Göncz 2001. 109. old.

218 Hornyák 2012.

219 Hornyák 2012.

220 Ormos 1990. 118–121. old.

magyarok tevékenységét fokozottan ellenőrizték.²²¹

1921. október 26-án a járási vezetőség rendeletet adott ki a Magyarországra történő közlekedéssel kapcsolatban. Szabályozta az útlevelek kiadását, az idegenek átkutatását, a gyanús és a nem lojális helyi lakosok nyilvántartását stb.²²²

1921. november

1921. november 6-án a magyar Nemzetgyűlés becikkelyezte a Habsburg-ház trónfosztásáról szóló törvényt.²²³

1921. november 9-én a Nemzetközi Határmegállapító Bizottság megállapította a jugoszláv–magyar határ akkor véglegesnek tekintett vonalát, amelynek alapja a trianoni ideiglenes határvonal volt. Ennek értelmében Magyarországhoz visszakerült két kisebb település, Szomoróc [amelyet a trianoni békeszerződés Magyarországnak ítélt, de a jugoszláv katonaság – Slavič szerint biztonsági és taktikai okokból – addig megszállva tartott], illetve Jősec.²²⁴

1921. november 9-én a négy nagyhatalom határbiztososa – a magyar és a jugoszláv biztosok nélkül – megállapodott abban, hogy a Népszövetség Tanácsának a trianoni határ módosítását javasolják úgy, hogy

a Muravidék északkeleti részén 27 települést átengednek Magyarországnak. Ezek a települések a következők: Čepinci [Csöping, Kerkafő], Markovci [Markóc, Marokrét], Budinci [Büdinc, Büdfalva], Mali Dolenci [Kisdolinc, Kisdolány], Veliki Dolenci [Nagydolinc, Nagydolány], Šalovci [Sal], Hodos, Kapornak, Domonkosfa, Szerdahely, Pártosfalva, Kisfalu, Csekefa, Szentlászló, Kobilje [Kebele], Zsitkóc, Dobronak, Radamos, Kámaháza, Göntérháza, Hídvég, Bánuta, Hosszúfalu, Alsólendva, Csente, Völgyifalu, Pince.²²⁵

1921. november 9-én az Igazságügyi Minisztérium végzést adott ki arról, hogy az állami igazgatás alá helyezett alsólendvai Esterházy-uradalom hivatalnokait a legrövidebb időn belül ki kell cserélni a „mi embereinkre” – szlovénekre, illetve az államalkotó nemzet tagjaira. A végzés alapján Raffensberger birtokigazgatót is el kellett bocsátani.²²⁶

1921. november 14-én a határmegállapító bizottság együttes ülésén az elnök azt javasolta, hogy a bizottság terjessze elő a 27 település Jugoszláviából való kiválását és azok Magyarországnak történő átadását. Vassel Károly ezredes, a magyar biztos ezt a javaslatot elfogadta, a jugoszláv biztos, Čolak-Antić viszont visszautasította, azonban a javaslat a bizottsá-

221 Hornyák 2012.

222 Kokolj 1984. 123. old.

223 Magyarország történeti kronológiája.

224 Gőncz 2001. 109. old.

225 Slavič, Matija 1999. 229–230. old.

226 Kovács 2004. 215–216. old.

gon belül megkapta a támogatást.²²⁷
1921. november közepétől december közepéig a jugoszláv–magyar határ-megállapító bizottság a „B” és a „C” határszakaszt rendezte, mely a Lendva [Ledava] és a Mura összefolyásától a Mura, majd a Dráva mentén egészen a barcsi vasúti hídig húzódott.²²⁸

1921. december

1921. december 5-ig 14 tengerelmi család telepedett le összesen 63 családtaggal Petesházán, illetve Petesháza kolóniában. A családok nagy része Opatje selo településről származott.²²⁹

1921. december 6-án Alsólendván megszüntették a magyar tannyelvű római katolikus népiskolát és hozzácsatolták az újonnan alapított négytagozatos szlovén tannyelvű állami iskolához [ugyancsak négy párhuzamos magyar tagozat jött létre]. Akkor szűnt meg működni az izraelita és az evangélikus iskola is.²³⁰

1922. január

1922. január 2-án nevezték ki a Dobronaki elemi iskola élére Preininger Jánost. A szlovén származású Preininger János 1887-ben született Muraréven [Hotiza], képesítését a csáktornyai tanítóképzőben szerezte

még a Monarchia idején. Dobronakra 1922-ben került igazgatónak, egészen 1941-ig tanított itt, amikor is a magyar hatóságok Csáktornyára helyezték át. Az ő regnálása idején a háromtagozatos iskola héttagozattá fejlődött.²³¹

1922. január 27-én a nagybirtok négy évre szóló bérbeadásáról szóló rendelet 13 paragrafusában utasítást bocsátottak ki a földreformmal kapcsolatos pénzügyek intézéséről. Ebben rögzítették a bevételekről, a kiadásokról, a bérleti díjak beszedéséről, felhasználásáról és könyveléséről szóló előírásokat.²³²

1922. január 30-án lépett életbe a nemzetgyűlés törvényalkotó bizottságának határozata a muravidéki bíróságok helyzetének ideiglenes rendezéséről, mely az addig életben lévő 1919. szeptember 18-i rendeletet váltotta fel.²³³

1922. február

1922. február 2-án Muraszombatban megalakult az önálló Muravidéki Evangélikus Esperesség [Prekmurski evangeličanski seniorat] Kováts Stevan [István] esperessel az élén [senior], míg a gyülekezet gondnoka [senioratni inšpektor] Junkucz Sándor lett.²³⁴

227 Göncz 2001. 110. old.

228 Suba 2000. 141. old.

229 Kovács 2004. 246. old.

230 Kokoļj – Horvat 1977. 435. old.

231 Kovács 2011. 161. old.

232 Kovács 2004. 137. old.

233 Kokoļj 1984. 24. old.

234 Kerčmar 1994. 179–180. old.

1922. április

1922. április 23-án átadták a forgalomnak a verzeji Mura-hidat, ami a központi szlovén területek és a Muravidék közötti kapcsolattartásban fontos szerepet töltött be.²³⁵

1922. április 26-tól a tartományi és járási öngazgatásról szóló törvény értelmében a Szerb–Horvát–Szlovén Királyságot 33 körzetre (oblast) osztották fel. A tartományok a nemzeti történelmi határok teljes semmibevételével lettek megvonva.²³⁶

1922 áprilisában megkezdődtek a határkijelölő műszaki munkálatok a jugoszláv–magyar határ mentén.²³⁷

1922. május

1922 május elején a horvátországi, szlavóniai és muraközi magyarság képviselői jelezték szándékukat, hogy csatlakoznának a Magyar Párt szabadkai központi szervezetéhez.²³⁸

1922. május 8-án Bethlen István miniszterelnök az ország legfontosabb külpolitikai céljait az azonnali és teljes revízió helyett az ország gazdasági egyenjogúságának helyreállításában, a határon kívül rekedt magyarok jogainak védelmében, valamint a jóvátétel fizetésének elodázásában jelölte meg.²³⁹

235 Kokolj 1984. 126. old.

236 Bíró 2010. 127. old.

237 Suba 2000. 145. old.

238 Suba 2000. 141. old.

239 Hornyák 2004. 128. old.

1922. július

1922. július 10-én a csentei iskolában a muraszombati körzeti hivatal kibocsátott rendeletével párhuzamos szlovén tagozatot hoztak létre a szlovén tanulók számára (hivatalosan 41 szlovén tanuló volt a 113 magyar mellett). A magyar tagozatokban a szlovént is tanították, míg a szlovén tagozatokban a magyar nyelv nem szerepelt a tantárgyak listáján.²⁴⁰

1922. július 26-ig az utódállamok közül egyedülként, az optálási jog lejártáig megtiltották a magyarok politikai, kulturális szervezkedését, és nem gyakorolhatták választójogukat sem.²⁴¹

1922. szeptember

1922. szeptember 17-én Zentán megtartották a Magyar Párt alakuló közgyűlését mintegy 3000 küldött részvételével. Megválasztották a párt tisztikarát. Elnökké dr. Sántha Györgyöt, társelnökké pedig Várady Imrét, Gráber Lászlót, Falcione Árpádot és dr. Sóti Ádámot választották. A Magyar Párt szándéka szerint társadalmi, felekezeti hovatartozástól függetlenül minden magyar pártja kívánt lenni. Tevékenységének középpontjában kezdetben szinte kizárólag az ország politikai életébe való bekapcsolódás [a parlamenti és helyi választásokon való részvétel] és az iskolaügy állt.

240 Göncz 2001. 277. old.

241 A. Sajti 1997. 23. old

Nem nemzetközi fórumokon kívánt jogaiért harcolni, hanem a délszláv nemzettel történő együttműködésben bízott.²⁴²

1922. szeptember 18-án Magyarországot felvették a Nemzetek Szövetségébe. [A Szerb-Horvát-Szlovén Királyság alapító tag volt.]²⁴³

1922. október

1922. október 22-én jelent meg a Mörszka Krajna – Muravidék című, szlovén nyelvjárásban és magyar nyelven kiadott hetilap. A lap kiadója és tulajdonosa Štefan Kühar volt. A lap 1927-től csak magyar nyelven jelent meg Muravidék címmel.²⁴⁴

1922. november

1922. november 8-án megalapították a Muravidéki Vadásztársaságot [Prekmursko lovsko društvo]. Elnöknek Jožef Vezert, alelnöknek Josip Benkót választották. A Muravidéki Vadásztársaság 1926. november 20-án megszűnt, a tagok a Szlovén Vadásztársasághoz [Slovensko lovsko društvo] csatlakoztak.²⁴⁵

1922. november 10-én a Nagykövek Tanácsa – a jugoszláv elutasító álláspontra hivatkozva – elvetette a Határmegállapító Bizottság javaslatát, és ezzel véglegesen eldöntötte

a muravidéki magyarság jelentős részének a hovatarozását.²⁴⁶

1923. január

1923. január 6-án Muraszombatban megalapították a Vjedinjena prekmorska stranka pártot, mely a Jugoszláv Demokrata Párt helyi szervezete volt. A párt szócsöve a Mörszka Krajna lap volt.²⁴⁷

1923. január 11-én a Jóvátételi Bizottság határozata alapján Franciaország és Belgium megszállta a Ruhr-vidéket, mondván: Németország szándékosan nem tett eleget jóvátétel-fizetési kötelezettségének. Az eset aggodalommal töltötte el a magyar kormányt is, miután Jugoszláviából olyan hangok érkeztek, amelyek a francia példa követésére buzdítottak, azzal magyarázattal, hogy Magyarország Jugoszlávia Németországa.²⁴⁸

1923. január 20-án megalakult a Nemzeti Haladó Párt [Narodna napredna stranka].²⁴⁹

1923. január 21-én Ljubljánában megalakult a Dolgozó Nép Szocialista pártja [Socialistična stranka delovnega ljudstva] mint a Jugoszláv Szocialista Párt ljubljánai frakciója.²⁵⁰

1923. január 22-én a muraszombati járási előljáróság a 77. számú határo-

242 A. Sajti 1997. 37. old

243 Magyarország történeti kronológiája. 886. old.

244 Kuzmič 1990. 79. old.

245 Vadász Egyesület Lendva. 100 év. 67. old.

246 Göncz 2001. 113. old.

247 Kokolj 1984. 132-133. old.

248 Magyarország történeti kronológiája. 887. old.

249 Slovenska kronika XX. stoletja I. 281. old.

250 Slovenska kronika XX. stoletja I. 281. old.

zattal nyilvánosságra hozta, hogy a Radić-féle pártnak megtiltják a kor-teskedést a Muravidéken.²⁵¹

1923. február

1923 februárjában Hartner Géza nagybirtokos és malomtulajdonos körül alakította ki köreit a Független Parasztpárt (Samostojna kmetska stranka). Hartner Független Kisgazdapárt néven hozta létre a Parasztpárt alapszervezetét, és programját csak magyar nyelven jelentette meg.²⁵²

1923. február 18-án megjelent Klekl választási proklamációja, a Dam računa.²⁵³

1923. február 23-tól kéthetente megjelent a Népújság című lap. A lapot Klekl, illetve a Klekl-pártiak hozták létre azzal a szándékkal, hogy a muravidéki magyar választópolgárok között agitáljon a Szlovén Néppárt mellett. Az újság elsősorban hitbéli kérdésekkel foglalkozott, a kisebbségi magyarság nyelvi, nevelési, művelődési, tehát a legfontosabb politikai és gazdasági gondjaival. A Népújság, mely 1926. január 3-tól alsólendvai kiadással jelent meg, idővel hetilapként látott napvilágot, majd 1929 végén részben a királyi diktatúra keményedése, részben anyagi nehézségek miatt megszűnt.²⁵⁴

1923. március

1923. március 4-én a muraszombati járási elöljáróság tiltása ellenére a Radić-féle párt képviselői a választások előtt a Muravidékre érkeztek és Cserföldön (Črenšovci) gyűlést szerveztek.²⁵⁵

1923. március 12-én Muraszombatban megjelent a Naš dom című hetilap. A lap kiadója és egyben szerkesztője dr. Slavko Vesnik volt, aki az 1923-as választások előtt alapította a lapot. A választási sikertelenséget követően a lap 1923. december 31-ével megszűnt.²⁵⁶

1923. március 13-án a szlovén területi igazgatóság Janko Pikuš alsólendvai ügyvédet nevezte ki a település elöljárójának (gerentnek).²⁵⁷

1923. március 18-án megtartották a képviselőházi küldöttválasztásokat. Az Egységes Muravidéki Párt összesen 1.245 szavazatot kapott, de ez nem volt elegendő a képviselői helyhez. A legtöbb szavazatot Jožef Klekl és Radić kapta. A Korošec-féle néppárttal koalícióban indult Klekl összesen 6.592 szavazatot, míg Radić 5.417 szavazatot kapott. A jugoszláv képviselőházba muravidéki képviselőnek Jožef Klekl, Siftár Géza (mindkettő a Klekl-féle pártból), Stjepan Radić és Stefan Čizmešija került be.²⁵⁸

251 Kokolj 1984. 139. old.

252 Kokolj 1984. 143. old.

253 Kokolj 1984. 144. old.

254 Kuzmič 1990. 79–80. old.

255 Kokolj 1984. 139. old.

256 Kokolj 1984. 148. old.

257 Kokolj 1984. 159. old.

258 Göncz 2001. 122–123. old.

1923. március 29-én írták alá a Római Egyezményt, mely a déli vasútvonalat [Bécs–Trieszt] osztotta fel az utódállamok között. A római egyezmény a vasúttársaság koncesszióját 1968-ig érvényben hagyta, és lehetővé tette, hogy az államok a területükre került pályákat saját kezelésükbe vonhassák.²⁵⁹

1923. április

1923. április 11-én a szlovén területi igazgatóság Ivan Kokot alsólendvai kereskedőt nevezte ki a település elöljárójának [gerentnek].²⁶⁰

1923. április 23-án Linder Béla, Károlyi Mihály és Jászi Oszkár átnyújtotta memorandumukat a belgrádi kormánynak, melyben felsorolták, mely feltételek mellett látják elképzelhetőnek a nemzetközi kölcsön folyósítását Magyarország számára. A jegyzéket a jugoszláv kormány nem mulasztotta el felhasználni a magyar kölcsönigény opponálásakor.²⁶¹

1923. május

1923. május 2-án került sor Battyándon [Puconci] a Muravidéki Evangélikus Esperesség közgyűlésére, melyen többek között új gondnok [senioratni inšpektor] választásáról is döntöttek. A gyűlekezet korábbi gondnoka, Junkucz Sándor Amerikába költözött.

Az egyházközségek javaslatait 1923. december 12-én ellenőrizték. Ennek alapján a muravidéki evangélikusok új gyülekezeti gondnoka a tekintélyes muraszombati nagykereskedő és vágóhíd-tulajdonos, Josip Benko lett.²⁶²

1923. május 16-án megszüntették a Muraszombati Területi Agrárhivatalt [Okrožni agrarni urad Murska Sobota]. A hivatal hatáskörébe tartozó feladatokat a Mariborban székelő hasonló feladatokat ellátó végrehajtó szerv vette át.²⁶³

1923. május 20-án a Radić-párt képviselői több muravidéki településen [többek között Dobronakon] gyűlést tartottak.²⁶⁴

1923. május 20-án Muraszombatban megjelent a Szabadság című hetilap. A magyar nyelven íródott újság kiadója és szerkesztője Hartner Nándor volt. A lap utolsó száma 1925. augusztus 5-én jelent meg.²⁶⁵

1923. május 20-án került sor a dobroznaki Doma-vendéglő udvarán „A falu rossza” című színdarab bemutatására. A színdarabot a falusiak által létrehozott „műkedvelő gárda” adta elő, az eseményt Penker Ferenc szervezte meg. „A falu rossza” című színdarab bemutatása volt az első eset a Muravidék Jugoszláviához csatolása óta,

262 Kerčmar 1994. 181. old.

263 Kovács 2004. 164. old.

264 Kokolj 1984. 140. old.

265 Kuzmič 1990. 80. old.; Kokolj 1984. 160. old.

259 Slovenska kronika XX. stoletja I. 293. old.

260 Kokolj 1984. 159. old.

261 Hornyák 2012.

hogy a magyar szó és a magyar dal nyilvánosan elhangzott.²⁶⁶

1923. szeptember

1923. szeptember 8-án Genfben a Népszövetség őszi ülészakán Bethlen István közvetlen tárgyalásokat kezdett Momčilo Ninčić jugoszláv külügyminiszterrel a nemzetközi [népszövetségi] kölcsön jegyzéséhez való jugoszláv hozzájárulás feltételeiről. A megbeszélések során egyetértettek abban, hogy a két ország kapcsolatait rendezni kell, és feltétlenül meg kell kezdeniük a tárgyalásokat a kereskedelmi szerződés és jogsegély-egyezmény megkötéséről.²⁶⁷

1923. szeptember 8-án a hivatalos közlönyben konkretizálták a kettős-birtokosságot: a rendelet értelmében kettősbirtokosnak az volt tekinthető, aki az új határvonal megjelölése előtt ugyanannak a földterületnek volt a tulajdonosa, illetve azt törvényes öröklés vagy végrendelkezés útján hozzátartozóként tovább művelte, továbbá ha a birtok az országhatártól nem esett távolabb 10 kilométernél, illetve a tulajdonos az említett távolságnál messzebbre nem lakott. A rendelet arról is szólt, hogy megvonták a kettősbirtokosoknak járó jogot, ha az illetőt csempészésen kapták.²⁶⁸

266 Szabadság, 1923. május 23. 3. old

267 Hornyák 2012.

268 Göncz 2001. 186–187. old.

1923. október

1923. október 1-jével kezdődően a Lendva-vidéki magyar és más, nem szláv nemzetiségű lakosoktól a Maribori Agrárhivatal a Földreformügyi Minisztérium 2.223 számú határozata értelmében megvonta a földbérlet jogát.²⁶⁹

1923 októberében Josip Benko gyáros közbenjárásával Újvidéken a német, a magyar és a muravidéki evangélikusok az Ágostai Hitvallású Német Evangélikus Keresztyén Egyház a Jugoszláv Királyságban [Nemška evangeličanska krščanska deželna cerkev a.v. v kraljevini Jugoslaviji] elnevezésű egyházban tömörültek.²⁷⁰

1923. október 7-én Olaszországban életbe lépett a szlovén és a horvát kisebbségi oktatási életet alapjaiban befolyásoló, Gentile közoktatási miniszterről elnevezett reform a tenger-melléken.²⁷¹

1923. október 15-én a szlovén területi igazgatóság Franj Kac alsólendvai kereskedőt nevezte ki a település előljárójának [gerentnek].²⁷²

1923. november

1923. november 19-én hozta a Ljubljana Agrárigazgatóság azt a döntést, melynek értelmében visszautasította a Lendva-vidéki agrárközösségek

269 Kovács 2004. 223. old.

270 Hari 2000. 44–45.old.

271 Slovenska kronika XX. stoletja I. 293. old.

272 Kokolj 1984. 159. old.

tiltakozó fellebbezéseit, melyet azok a jugoszláv Földreformügyi Minisztérium 2.223 számú határozata ellen terjesztettek be.²⁷³

1923. november 25-én jelent meg Alsólendván a szlovén–magyar nyelvű politikai hetilap Istina–Igazság címmel. A Halász P. Lajos által szerkesztett lap kiadója a felsőlakosi Király József birtokos volt. A kiadvány igen rövid életűnek bizonyult, mindössze öt számot adtak ki.²⁷⁴

1923. december

1923. december 1-jén a Szentszék a belgrádi apostoli nuncius rendelete értelmében a muravidéki plébániák élére apostoli adminisztrátorként dr. Andrej Karlin maribori püspököt nevezte ki.²⁷⁵

1923. december 7-én Klekl felszólalt a parlamentben, ahol beszéde jól tükrözte a földreformmal kapcsolatos nézeteinek ellentmondásosságát, mivel az alsólendvai betelepítésekről és a szegény magyarok agrárfölddel való megsegítéséről úgy beszélt, mintha a kettőnek semmi köze sem lett volna egymáshoz.²⁷⁶

1923. december 20-án a szlovén területi igazgatóság Andrej Hribar alsólendvai hivatalnokot nevezte ki a település előljárójának [gerentnek].

Hribar ezt a funkciót 1927 augusztusáig töltötte be.²⁷⁷

1923. december 27-én távozott az alsólendvai evangélikus egyházközség éléről Dionizij Teke lelkész. Néhány év bizonytalanság után végül 1928-ban Skalics Sándor lett az alsólendvai egyházközség lelkésze.²⁷⁸

1923 karácsonyán az egykori Szlovén Diákszövetség Muravidéki Egyesége [Prekmurska podružnica Slovenske dijaške zveze] felvette a Szlovén Katolikus Akadémiai Egyesület „Zavednost” nevet [Slovensko katoliško akademsko društvo Zavednost]. Az egyesület 1941 áprilisáig működött.²⁷⁹

1924. január

1924. január 1-jén kezdték meg működésüket a ljubljanoi és a maribori körzetek [Ljubljanska oblast, Mariborska oblast] és az azok élén álló főispánok [veliki župan].²⁸⁰

1924. január 2-án keltezett levelében a földreformügyi miniszter jóváhagyta a Ljubljanoi Agrárigazgatóság azon határozatát, melyben a nem szláv nemzetiségű bérlőktől elvette a számukra korábban kiosztott agrárföldet.²⁸¹

1924. január 27-én a Szerb–Hor-

273 Kovács 2004. 226. old.

274 Kuzmič 1990. 81. old.

275 Zver 2001. 21. old.

276 Kovács 2004. 121–122. old.

277 Kokolj 1984. 159. old.

278 Kerčmar 1994. 258. old.

279 Kokolj 1984. 162. old.

280 Slovenska kronika XX. stoletja I. 265. old.

281 Kovács 2004. 226. old.

vát–Szlovén Királyság megkötötte Olaszországgal a Római Egyezményt, amelyben elismerte Olaszország korlátlan jogát Fiumére, cserébe Belgrád lényegében szabad kezet kapott a Balkánon.²⁸²

1924. február

1924. február 3-án az alsólendvai elemi iskola keretén belül létrehozták az ipari képzést (obrtna nadaljevalna šola), melynek megszervezése az akkori igazgató, Franjo Golob nevéhez fűződött.²⁸³

1924. február 24-én a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság Tihomir Popović személyében új követet akkreditált Budapestre, akinek feladata a két állam közötti kapcsolatok javulásának előmozdítása volt.²⁸⁴

1924. március

1924. március 14-én Hory András magyar követ átadta megbízólevelét Sándor királynak. Hory azzal a megbízással érkezett Belgrádba, hogy kipuhatolja, mi áll a belgrádi kormány közeledési szándékának hátterében, illetve mennyiben tekinthető az a szándék őszintének. Hory András a magyar–jugoszláv együttműködés elkötelezett híve volt.²⁸⁵

1924. április

1924. április 7-én az Állami Statisztikai Hivatal határozata alapján a Ljubljana-i szociálpolitikai részlegnek a Ljubljana-i Agrárigazgatóság rendelkezésére kellett bocsátania az 1921-es népszámlálás Muravidékre vonatkozó nemzetiségi adatait [45 muravidéki településről van szó].²⁸⁶

1924. április 24-én kelt a Földreformügyi Minisztérium azon rendelete [az 16030. számú], mely a Murisánál és Petesházánál található összes agrárföldet muraközi földigénylők rendelkezésére bocsátotta, és meghagyta, hogy a muravidéki kolonisták számára az uradalom elsősorban Hídvégnél található még osztatlan földjeit osszák szét.²⁸⁷

1924. május

1924. május 4-én a csentei iskolát meglátogatta dr. Andrej Karlin maribori megyéspüspök.²⁸⁸

1924. május 3-a és 25-e között végezte első kanonoki vizitációját az alsólendvai és a muraszombati esperességek területén Karlin püspök. Bérálni Alsólendván kezdett, ahol a püspököt főleg a szlovén hívők köszöntötték. A püspök arról is rendelkezett, hogy Alsólendván vezessék be a rendszeres szlovén nyelvű prédikációt.²⁸⁹

282 Hornyák 2012.

283 Kokolj – Horvat 1977. 436. old.

284 Hornyák 2012.

285 Kovács 2004. 229–230 old.

286 Kovács 2004. 229–230 old.

287 Kovács 2004. 255. old.

288 Varga Sándor 1988. 30. old.

289 Göncz 2001. 256. old.

1924. május 19-én Olaszország kész volt közvetíteni Magyarország és Jugoszlávia között, hogy a két állam kapcsolatai rendeződjenek. Alessandro Bodrero belgrádi olasz követ tájékoztatta Hory András belgrádi magyar követet, hogy Sándor király kész magánkihallgatáson fogadni őt a magyar–jugoszláv viszony előmozdítása céljából.²⁹⁰

1924. június

1924. június 1-jei kezdettel a Muravidék területét két járásra – a muraszombatira és az alsólendvaira [murskosoboški in dolnjelendavski srez] osztották, önálló járási főszolgabíróval [sreski poglavar] az élen.²⁹¹

1924. június 7-én a muraszombati járási agrárhivatal határozatot hozott, mely alapján Zichy Mária nagybirtokosnak [a belatinci uradalom tulajdonosának] 132 kataszteri hold 344 négyszögöl nagyságú földet hagy meg maximumként, továbbá 542 kataszteri hold 1020 négyszögöl nagyságú földet szupermaximumként hagy meg a tulajdonában. Az Agrárhivatal eme döntésével kezdetét vette egy több mint 15 évig tartó pereskedési folyamat az uradalom és az annak határában lévő települések között a szupermaximum alatt vezetett földkért. Az ügynek Németország Jugoszlávia elleni támadása vetett véget.²⁹²

1924. június 11-én tartották Tótkelesztúron [Križevci] az evangélikus esperesség közgyűlését. Az iskolakérdéssel kapcsolatban fennálló bizonytalan helyzet hangsúlyozása mellett [a hatalom ugyanis bármikor rátehetette a kezét a felekezeti iskolákra] a közgyűlés résztvevői megállapították, hogy az evangélikusok helyzete is jelentősen megváltozott a trianoni békeszerződéssel. A križevci gyűlésen választották meg – Junkucz Sándor helyére – a gyülekezet új gondnokát a tekintélyes muraszombati nagykereskedő és vágóhíd-tulajdonos, Jožef Benko személyében.²⁹³

1924. június második felében létrejött a megállapodás a magyar–jugoszláv vegyes bizottság ülésein az útlevél- és vízumügyekben.²⁹⁴

1924. július

1924. július 7-én a maribori körzet [Mariborska oblast] főispánja, Otmar Pirkmayer látogatást tett a Muravidéken. Elsősorban a Dombvidéket [Goričko] járta be. Volt Hodoson, Szarvaslakon [Rogašovci], Felső-Lendván [Gornja Lendava], Vashidegkúton [Cankova], valamint Muraszombatban, ahol fogadta a muravidéki küldötteket.²⁹⁵

1924. július 8-án Zágrábban a Ha-

290 Hornyák 2012.

291 Kovács 2004. 29. old.

292 Kokolj 1984. 529–543. old.

293 Göncz 2001. 258. old.

294 Hornyák 2012.

295 Kokolj 1984.

tármegállapító Bizottság brit, francia, olasz, japán, magyar és jugoszláv tagja aláírta a határmegállapító jegyzéket.²⁹⁶

1924. július 20-án lemondott a radikális párti kormány, és Ljuba Davidović vezetésével demokrata párti kormány alakult. Az új kormány hangoztatta, hogy fenn akarja tartani Magyarországgal az addigi jó viszonyt.²⁹⁷

1924. augusztus

1924. augusztus 5–11. között hajtott végre a Maribori Területi Agrárhivatal az 1921. évi népszámlálás anyanyelvi adatainak birtokában a Lendva-vidéki településeken az agrárföldek bérlőinek felülvizsgálatát.²⁹⁸

1924. augusztus 6-án megnyitották a Ljubljana Tőzsdét.²⁹⁹

1924. augusztus 9-én és 10-én Muraszombatban és Belatincon [Beltinci] ünnepélyes keretek között emlékeztek meg arról, hogy a Muravidék öt éve Szlovénia [a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság] részét képezi.³⁰⁰

1924. augusztus 24-én [más források szerint augusztus 16. körül] a muraszombati Dobray szálló tanácstermében megalapították a Mura Fut-

ballklubot. A klub első elnöke Franjo Kosir bankigazgató lett.³⁰¹

1924 augusztusában nevezték ki a csentei elemi iskola élére Jožef Kolaričot a Muraközéből. Kolarič egészen a magyarok 1941-es bejöveteleig volt a csentei iskola igazgatója.³⁰²

1924. szeptember

1924. szeptember 1-jével [az 1924/25-ös tanévben] kezdődött el az oktatás az alsólendavi elemi iskola benicei fiókiskolájában. 1922-ben Benice néven egy önálló telepessfalut hoztak létre a tengermelléki szlovén menekültek Alsólendva környékén. A telepések gyermekei számára két évvel később, 1924-ben iskolát állítottak fel, mely az 1931/32-es tanévben önállósodott.³⁰³

1924 szeptemberében a Szlovén Néppárt nagygyűlést rendezett Cserföldön [Črenšovci], mely után Klek pártja, a Parasztszövetség Muravidékért húsz pontban foglalta össze a párt követeléseit.³⁰⁴

1924. szeptember 22-én a Maribori Területi Agrárhivatal a hídvégi és a gyertyánosi majorságban 383 kataszteri hold és 1234 négyszögöl területet jelölt ki kolonizációra.³⁰⁵

296 Göncz 2001. 116. old.

297 Hornyák 2012.

298 Kovács 2004. 230. old.

299 Slovenska kronika XX. stoletja I. 302. old.

300 Kokolj 1984. 170. old.

301 <http://www.mura05.si/club/index.php>, letöltés ideje: 2013. január 30.

302 Kokolj – Horvat 1977. 428. old.

303 Kokolj – Horvat 1977. 422. old.

304 Kovács 2004. 120. old

305 Kovács 2004. 282–283. old.

1924. október

1924. október 1-jével a Maribori Területi Agrárhivatal felmondta a bérleti szerződéseket mindazon bérlőkkel, akikről az 1924 augusztus elején végrehajtott felülvizsgálat után kiderült, hogy magyar származásúak.³⁰⁶

1924. október 1-jén tették le a muraszombati evangélikus diákotthon alapjait. Az intézet létrehozásához az anyagiakat Kühar Ferenc, valamint az amerikai szlovének és más evangélikusok biztosították. A diákotthont 1926. szeptember 12-én adták át rendeltetésének.³⁰⁷

1924. október 5-én Muraszombatban megjelent a Murske novine című gazdasági, nemzeti és kulturális hetilap. A lap 1925. február 15-ig jelent meg és elsősorban a Muravidékre települt liberális irányvonalú polgárok szócsöve, illetve a Demokrata Párt helyi híveinek lapja volt.³⁰⁸

1924. november

1924. november 11-én a király feloszlatta a parlamentet és új választásokat írt ki.³⁰⁹

1924. november 13-én Momčilo Ninčić jugoszláv külügyminiszter közölte a magyar követtel, hogy miután a kormányzó Radikális Párt minden áron

meg akarja szerezni a választásokon a parlamenti többséget, kénytelen lesz olyan intézkedéseket is tenni, amelyekben a kisebbségek sérelmet látnak majd. Hangsúlyozta azonban, hogy a választási küzdelmek nem magyarellenesek, hanem a kényszer diktálja, és a magyarok sérelmeit a választási győzelem után igyekezni fognak orvosolni.³¹⁰

1924 november közepén az új „névvegyelemzési” rendelet az iskolaigazgatók kötelességévé tette a diákok nemzetiségi hovatartozásának meghatározását a névelemzésnek a nagyszülőkre való kiterjesztésével. A rendelet kimondta, hogy akkor is szláv osztályba kell íratni a gyereket, ha addigi tanulmányait magyar osztályban folytatta.³¹¹

1924. november 22-én átadták rendeltetésének a 38 kilométer hosszú Muraszombat–Ljutomer–Ormož vasútvonalat, ami gazdasági tekintetben is rendkívül fontos beruházásnak számított. A vasútvonalnak köszönhetően a Muravidék közvetlen összeköttetést kapott Szlovénia többi részével.³¹²

1924. december

1924. december 8-án nagy ünnepség keretében három új harangot szenteltek fel a dobronaki plébánia-templomban.³¹³

306 Kovács 2004. 230. old.

307 Kokolj 1984. 176. old.

308 Kuzmič 1990. 82. old.; Kokolj 1984. 178. old.

309 Hornyák 2012.

310 Hornyák 2012.

311 Hornyák 2012.

312 Göncz 2001. 171. old.

313 Novine, XI. évf. 1924. december 21., 3. old.

1924. december 22-én a belügyminiszter javaslatára a minisztertanács az Obznana alapján úgy döntött, hogy betiltja a Horvát Köztársasági Parasztpártot.³¹⁴

1925. január

1925. január 6-án a Horvát Köztársasági Parasztpárt vezetőjének letartóztatása alkalmával tartott házkutatás során a Belügyminisztérium közleménye szerint találtak egy 1923. november 3-án készült egyezménytervezetet, amelyben Radić területi engedményeket ígért Magyarországnak a Horvátország Jugoszláviától való elszakadásáért nyújtott támogatásért cserébe.³¹⁵

1925. január 31-én Bécsben Esterházy Pál, az alsólendvai uradalom tulajdonosa előzetes adásvételi szerződést kötött a Janeković Testvérek Fakereskedő és Fűrészüzem Részvénytársasággal. A szerződés tárgyát az Esterházy-nagybirtok Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz került alsólendvai uradalma képezte, melyet a társaság 870.000 dollárért vásárolt meg. Az adásvételi szerződést azonban az illetékes miniszter nem engedélyezte.³¹⁶

1925. február

1925. február 8-án képviselőházi választásokat tartottak a Szerb–Hor-

vát–Szlovén Királyságban, amelyen a Radikális Párt a megfélemlítések és visszaélések eredményeként [amelyek nem kizárólag a kisebbségek ellen irányultak] nagyarányú győzelmet aratott. A 14 országos listán mintegy 60 muravidéki jelölt szerepelt, azonban csupán két muravidéki személy, Jožef Klekl és Siftár Géza jutott be a Néppárt – Klerikális Párt koalíciós listáján a képviselőházba. A muravidéki eredmények számos hasonlóságot mutattak az 1923. évi választási eredménnyel. A Radić-féle horvát párt kapta a legtöbb szavazatot [6.439] Korošec Néppártja előtt [6.290 szavazat]. A muraszombati választási körzet magyarlakta falvaiban Hartner Kisgazdapártja is sok szavazatot kapott, azonban az alsólendvai körzetben nem szerzett említésre méltó támogatást.³¹⁷

1925. február 9-én Bölcs Béla muraszombati gyógyszerár-tulajdonos átruházta fiára, Julij Bölcsre gyógyszerárának koncessziós jogát.³¹⁸

1925. február 21-én a Földreformügyi Minisztérium végzése értelmében a Maribori Területi Agrárhivatal nyolc kolonistának [tenger melléki származásúak] osztott ki családonként nyolc kataszteri hold földet Pincén.³¹⁹

1925. február 25-én került kibocsátásra „A királyság északi területeinek

314 Hornyák 2012.

315 Hornyák 2012.

316 Kovács 2004. 264–265. old.

317 Göncz 2001. 124. old.

318 Predin 1985. 19. old.

319 Kovács 2004. 284. old.

kolonizációjáról” szóló rendelet. A rendelet már a bevezetőben kitért arra, hogy az északi területeken (Bácska, Bánát, Szerémség, Baranya, Szlavónia, Muraköz és Muravidék) állami, nemzeti és gazdasági szempontból nagyon fontos a telepítés.³²⁰

1925. március

1925. március 2-án fogadták el a Földreformügyi Minisztérium rendeletét „A földreform tárgyainak és alanyainak meghatározásáról”. A rendelet meghatározta a felosztásra kerülő földterületeket [objektumok], valamint az azt igénylőket [szubjektumok].³²¹

1925. március 17-én a belgrádi parlament megsemmisített 61 horvát mandátumot [összesen 69 volt].³²²

1925. március 25-én Stjepan Radić kiegészített a Radikális Párttal. A Parasztpárt törölte nevéből a Köztársasági jelzõt, és elfogadta a Vid-napi alkotmányt.³²³

1925 márciusában Belatincon (Belintinci) is megalapították a helyi Sokol egyesületet.³²⁴

1925. április

1925 áprilisában Nickl Alfréd vezetésével magyar delegáció érkezett Belgrádba gazdasági tárgyalásokra.³²⁵

1925 áprilisában Dobronak érintésével elindult a rendszeres autóbuszjárat Muraszombat és Alsólendva között.³²⁶

1925. április 20-án Esterházy Pál herceg az alsólendvai uradalom feletti teljhatalommal ruházta fel a Janeković Testvérek Fakereskedő és Fűrészüzem Részvénytársaságot. A társaság továbbra is dr. Némethy Vilmost bízta meg a birtok vezetésével.³²⁷

1925. április 25-től lépett életbe „Az északi területeken letelepedett kolonisták kötelességeiről” szóló rendelet. A rendelet négy pontban rögzítette a telepesek kötelezettségeit. Az első pontban leírtak szerint a telepes köteles a kiutalt földön letelepedni és saját kézzel megművelni a földet.³²⁸

1925. május

1925. május 4-én tartották a csestei önkéntes tűzoltóegylet alapító közgyűlését. Az egyesület elnöke Kósa János, parancsnoka Tóka Ferenc lett.³²⁹

1925. május 12–13-án Muraszombatban és környékén az esőzések miatt árvíz volt.³³⁰

1925. június

1925 június elején sikerült tető alá hozni a jugoszláv–magyar gazdasági egyezményt.³³¹

320 Kovács 2004. 154. old.

321 Kovács 2004. 138. old

322 Hornyák 2012.

323 Hornyák 2012.

324 Kokolj 1984. 80. old.

325 Hornyák 2012.

326 Göncz 2001. 171. old.

327 Kovács 2004. 265. old.

328 Kovács 2004. 155. old.

329 Varga Sándor 1988. 38. old.

330 Kokolj 1984. 194. old.

331 Hornyák 2012.

1925. június 18-án megjelent Pribičević miniszter oktatási rendelete, mely formálisan lehetővé tette a kisebbségek anyanyelven történő oktatását, de a valóságban óriási gondokat okozott. A rendelet értelmében: 1. A tanítás nyelvét valamennyi elemi iskolában az államnyelv képezi; 2. Ha egy évfolyamra több mint 30 kisebbségi tanuló jut, számukra új osztályokat kell indítani, a tanítás az első négy osztályban a kisebbségiek anyanyelvén folyik, kivéve a nemzeti tantárgyakat; 3. Ha az egy évfolyamra jutó kisebbségi tanulók száma 30-nál kevesebb, de az iskolában a számuk meghaladja az 50 főt, kombinált osztályokat kell létrehozni úgy, hogy a tagozatban 50 tanulónál többen ne legyenek.³³²

1925. június 20-án a belgrádi szkupstina képviselői elé terjesztették és megtárgyalták az új vámtarifákról szóló törvényjavaslatot, melyeket a hazai gazdaság védelme miatt emeltek meg és már a parlamenti döntés előtt használtak.³³³

1925. július

1925. július elején véglegesen rendezték a jugoszláv–magyar–román hármashatár kérdését.³³⁴

1925. július 23-án Milorad Vlaškin jugoszláv belügyminisztériumi osztályvezető Nikola Pašić miniszterelnök

megbízásából félhivatalos javaslattal kereste meg magyar kollégáját, Erneyi Imrét, hogy folytassák a két ország közötti politikai közeledésre vonatkozó tárgyalásokat.³³⁵

1925. augusztus

1925. augusztus 10-én Gömbös Gyula a fajvédők lapjában, a Szózatban magyar részről elsőként pendítette meg nyíltan a közeledés szükségességét. A cikk mindkét országban nagy feltűnést keltett, de jugoszláv részről nem kívántak rá hivatalosan reagálni.³³⁶

1925. szeptember

1925. szeptember 15-én Jadran néven került megalapításra Alsólendva második ernyőgyára. A gyár alapítója Eppinger és Blau volt. Az új gyár 30 dolgozót alkalmazott és a napi termelés 120–140 ernyő előállítására volt mozdított.³³⁷

1925. szeptember 25-én megérkezett a „válasz” Gömbös cikkére. A királyi udvarhoz közel álló Politika lehozta Čedomilj Mijatović egykori szerb külügyminiszter cikkét, melyben Kállay Bénivel való barátságára hivatkozott, és azt hangoztatta, hogy a szerb–magyar barátság történelmi alapokon nyugszik, és nincs olyan kérdés, amit két nép ne tudna megoldani.³³⁸

332 Göncz 2001. 268. old.

333 Slovenska kronika XX. stoletja I. 309. old.

334 Hornyák 2012.

335 Hornyák 2012.

336 Hornyák 2012.

337 Varga Sándor 1975. 42. old.

338 Hornyák 2012.

1925. október

1925. október 8-án az Oktatásügyi Minisztérium 24643. számú döntése értelmében ideiglenesen bezárták, illetve felfüggesztették az oktatást a muraszombati gimnázium VI. és VII. osztályában. A diákok a ljubljanaí, valamint a ptuji, a maribori és a celjei gimnáziumokban folytatták tanulmányaikat. A minisztériumi döntés nagy felháborodást váltott ki a Muravidéken.³³⁹

1925. október 15-16-án Genfben hosszas előkészítés után megrendezték az Európai Nemzetiségi Kongresszust, ahol több mint 30 európai nemzeti kisebbség képviselője volt jelen.³⁴⁰

1925. október 16-án aláírták a locarnói egyezményt, melyben Németország sérthetetlennek ismerte el nyugati határait, amelyeket Franciaország mellett Anglia és Olaszország garantált. Az egyezményeket követően sorra születtek a nagyhatalmak részéről az Európa különböző részeire vonatkozó tervezetek hasonló egyezmények megkötésére [közép-európai, balkáni „locarnók”), amelyekből az érintett országok – így Magyarország és Jugoszlávia is – más-más okból igyekeztek kihúzni magukat.³⁴¹

1925. november

1925. november 10-12. között Muraszombatban és környékén hatal-

mas árvíz volt. [ebben az évben már másodszer [május 12-13.] A másik leginkább érintett terület Hodos és környéke volt.³⁴²

1925. november 29-én Luthár István gőzmalom-tulajdonos kezdeményezésére megalakult a Kapornaki Tűzoltó Egyesület.³⁴³

1925. december

1925. november 8-án muravidéki delegáció utazott a muraszombati gimnázium osztálybezárásai ügyében Belgrádba, ahol felkeresték Pašić kormányfőt, Vukičević közoktatási minisztert, valamint különböző parlamenti frakciókat. Sikerült elérniük, hogy az időközben közoktatási miniszterré kinevezett Radić eltörölte a VI. osztály bezárásáról szóló rendeletet, majd engedélyezte az osztály további munkáját.³⁴⁴

1925. december 14-én Amszterdamban Jankovich Arisztid nyugalmazott katonatiszt hamis ezerfrankossal kívánt fizetni. Szállásán egy egész bőrröndöt találtak hasonló, meglehetősen silány minőségű, és mint később kiderült, a budapesti Állami Térképészeti Intézetben készült bankjegyekkel. Ez, valamint az a körülmény, hogy Jankovich diplomata-útlevelel tartózkodott Hollandiában, különböző, jobbára megalapozott feltételezé-

339 Senica 1970. 35. old.

340 Slovenska kronika XX. stoletja I. 309. old.

341 Hornyák 2012.

342 Kokolj 1984. 194. old.

343 Eőry 2005. 327. old.

344 Kokolj 1984. 193. old.

seket eredményezett, nevezetesen, hogy a bankjegyek készítéséről vezető politikai körök is tudomással bírtak. A frankhamisítási botrány következtében Magyarország diplomáciailag rendkívül sebezhetővé vált.³⁴⁵

1925. december 29-én bocsátotta ki a Maribori Területi Agrárhivatal azt a határozatot, melyben az Esterházy-nagybirtok 15.980 kataszteri hold és 486 földjének ügyében intézkedik. A határozat szerint az alsólendvai uradalomnak 548 kataszteri hold 1.306 négy- szögöl földet hagytak meg közvetlen kezelésre. A többit a helyi földigénylők, kolonisták és dobrovoljacok között osztották ki bérletbe, illetve felosztásra elkülönítették. A határozat ellen többen is fellebbeztek, mellyel egy többéves pereskedési folyamat kezdődött.³⁴⁶

1926. január

1926 januárjában a frankhamisítási botrányt követően ismét megsza- porodtak a Jugoszláviából történő kiutasítások.³⁴⁷

1926. január 18-án és 19-én gróf Szapáry László Muraszombatban a csendlaki (Tišina), a mártonhelyi (Martijanci) és a muraszombati plé- bánosokkal szerződést kötött, mely szerint rájuk ruházza néhány erdő tulajdonjogát.³⁴⁸

1926. január 19-én a Maribori Kerület (Mariborska oblast) határozata értelmében a csestei iskolát magyar és szlovén tagozatúvá nyilvánították.³⁴⁹

1926. január 26-án újra megnyílt a muraszombati gimnázium VI. osztálya. Korábban egy minisztériumi döntés értelmében 1925. október 8-án megszüntették az oktatást a gimnázium VI. és VII. osztályában.³⁵⁰

1926. március

1926. március 15-én Genfben a Népszövetség tavaszi ülészakán Bethlen, miután előzetesen megszerezte az angol és az olasz kormány jóváhagyását, tárgyalásokba kezdett Ninčić-tyel. Kifejtette, hogy Magyarország kívánatosnak tartaná a két ország között függőben lévő pénzügyi, jogi és közlekedési kérdések rendezését, illetve felajánlotta egy döntőbírósi egyezmény megkötését. A jugoszláv külügyminiszternek nem volt kifogása az ellen, hogy a kisantant államok közül Magyarország egyelőre csak az ő országával kössön ilyen egyezményt.³⁵¹

1926. április

1926 áprilisában több száz magyar anyanyelvű vasutast áthelyeztek Szerbiába azzal az indoklással, hogy az áthelyezésre szolgálati érdekből van szükség, mert a magyar vasuta-

345 Ablonczy Múltunk 2008/1. 29–56. old.

346 Kovács 2004. 266. old.

347 Hornyák 2012.

348 Kokolj 1984. 566. old.

349 Varga Sándor 1988. 30. old.

350 Senica 1970. 35. old.

351 Hornyák 2012.

sok így tanulhatják meg a legkönnyebben a szerb nyelvet.³⁵²

1926. május

1926. május 13-án Ninčič szóban hozzájárult ahhoz, hogy Zágrábban magyar konzulátus nyíljon. További konzulátusok nyitását is kilátásba helyezte, így szóba került a szabadkai magyar, illetve a szegedi jugoszláv konzulátus megnyitásának lehetősége is.³⁵³

1926. május 16-án Alsólendván megalapították a Független Muravidéki Pártot [Neodvisna prekmurska stranka]. A párt, amely nyelvi és vallási hovatartozástól függetlenül kívánt a közjóért tevékenykedni, egyik célja az Alsólendvai járás Horvátországhoz csatolása volt.³⁵⁴

1926. május 23. és 1926. december 5. között Alsólendván megjelent a Néplap című hetilap mint a muravidéki tájszólásban szintén aznap megjelenő Naše novine „ikertestvére”. A hetilap az Alsólendván megalapított Független Muravidéki Párt lapja volt, amelyet – a muravidéki tájszólásban megjelenőt és a magyar nyelvűt egyaránt – Hári Lipót evangélikus lelkész-helynök szerkesztett.³⁵⁵

1926 májusában Magyarország és a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság képviselői aláírták a kölcsönös jogse-

gélyről szóló egyezményt; elfogadták a politikai bűnösök kiadatásáról szóló egyezményt; szabályozták a határmenti közlekedést; három évvel meghosszabbították az optánsok kiköltözésének határidejét.³⁵⁶

1926. június

1926 júniusában a magyar és a jugoszláv hatóságok tárgyalásokat kezdtek a határmenti forgalom rendezéséről, ennek keretében a kettősbirtokosságról, a határátlépési kérdésekről, valamint a tizenöt kilométeres zónában való határmenti közlekedés kedvezményeiről is. A határforgalmi egyezmény jelentősége abban állt, hogy a határ mindkét oldalán 15 kilométeres körzetben jelentős könnyítéseket nyújtott a lakosságnak; legfontosabb rendelkezésének viszont az tekinthető, hogy a kettősbirtokosok számára sikerült biztosítani terményeik vámmentes szállítását a határon át.³⁵⁷

1926. július 13-án Bledben Ninčič felajánlotta a magyar ügyvivőnek, Wodianer Andornak, hogy Jugoszlávia kész Magyarországgal meg nem támadási szerződést kötni.³⁵⁸

1926. július

1926. július 24-én ünnepélyesen aláírták a Magyarország és a Szerb–

352 Hornyák 2012.

353 Hornyák 2012.

354 Kuzmič 1990. 82–83. old.

355 Göncz 2001. 298. old.; Kokolj 1984. 202. old.

356 Hornyák 2012.

357 Göncz 2001. 171. old.

358 Hornyák 2012.

Horvát-Szlovén Királyság közötti kereskedelmi szerződést. Ennek egyik rendelkezése kimondta, hogy a magyar, illetve jugoszláv határkerületben lakó kettős birtokosok az általuk megtermelt javakat mindenemű behozatali vagy kiviteli vámtól és illetéktől mentesen szállíthatták a határon. A megállapodásnak ezt a részét 1928-ban sikerült négy évre ismét meghosszabbítani.³⁵⁹

1926. augusztus

1926. augusztus 2-án Kelebiánál, a magyar–jugoszláv határon kicserélték a politikai elítélteket.³⁶⁰

1926. augusztus 14-én Muraszombatban megalakult a Panonija nyomda, mely csak három évig működött.³⁶¹

1926. augusztus 29-én a búcsú keretén belül felszentelték az új bagonyai [Bogojina] plébániatemplomot, mely Jože Plečnik tervei alapján készült és a szlovén építészet kiemelkedő alkotásai közé tartozik.³⁶²

1926. augusztus 29-én tartott beszédet Horthy Miklós a mohácsi csata 400 évfordulója alkalmából, melyben a török elleni közös szerb–magyar harcra emlékezve szükségesnek nevezte a hasonló együttműködések felélesztését. A beszédet sokáig a magyar–jugoszláv közeledés csúcs-

pontjaként értékelték. Valójában a kormányzó a beszédével elkiabálta a magyar–jugoszláv külön megegyezés lehetőségét, ennél fogva az valójában a két állam közötti kapcsolatok ismételt elhidegülésének volt a kezdete.³⁶³

1926. szeptember

1926. szeptember 12-én átadták az új muraszombati evangélikus diákotthon, melyet még 1924-ben kezdtek el építeni.³⁶⁴

1926. október

1926. október 16-án a lendvai fára öt új harangot kapott. Négyet a plébániatemplom, egyet pedig a Szentháromsági kápolna. „Négy harangot a hívők adakozásából vásároltak, a Szentháromsági kápolnának szánt harangot pedig dr. Hajós Ferenc vásárolta.”³⁶⁵

1926. október 20-án átnyújtották a magyar egyezménytervezetet a jugoszláv külügyminiszternek. Ninčić a kisebbségi kérdésről kizárólag baráti beszélgetések keretében volt hajlandó tárgyalni, és kijelentette, hogy amennyiben a magyar fél ragaszkodik ahhoz, hogy a döntőbírósi egyezményrel egy időben születessenek a magyar kisebbség jogait tágitó intézkedések, úgy Belgrád kénytelen elállni az egyezmény megkötésétől.³⁶⁶

359 Hornyák 2012.

360 Hornyák 2012.

361 Kokolj 1984. 214. old.

362 Kokolj 1984. 218. old.

363 Hornyák 2012.

364 Kokolj 1984. 176. old.

365 Varga Sándor 1992. 17–18. old.

366 Hornyák 2012.

1926. október 29-én a magyar külügyminiszter jugoszláv kollégája határozott tiltakozása ellenére továbbra is kérte, hogy tegyenek előzékeny gesztusokat a magyar kisebbséggel szemben. Indoklásként azt hozta fel, hogy ebben az esetben Magyarország rámutathat a már elért eredményekre, amelyek további eredmények elérésére utalnak. Ez pedig nagymértékben megkönnyítené a magyar kormány helyzetét az egyezmény ratifikálásánál. A magyar külügyminiszter javaslatának háttérében vélhetően az állt, hogy ekkorra már Budapest tisztában volt azzal, hogy semmilyen egyezmény nem lesz megkötve Jugoszláviával. Megpróbált hát legalább valami kiségedményt kicsikarni a magyar kisebbségnek, amíg nem mondták ki hivatalosan is a közeledés kudarcát.³⁶⁷

1926. november

1926. november 14-én Stjepan Radić látogatást tett a Muravidéken, Alsólendvára és Muraszombatba is ellátogatott. A délelőtti folyamán Muraszombatban beszélt körülbelül 700 ember előtt, majd délután Alsólendván szólt az egybegyűltekhez, akik között sok magyar is volt.³⁶⁸

1926. december

1926. december 1. és 1927. december 1. között a lendvai Balkány nyomdái-

ban jelent meg a Slovenska Krajna című újság.³⁶⁹

1926. december 10-én váratlanul meghalt Nikola Pašić, a Radikális Párt vezetője.³⁷⁰

1926. december 14-én a Maribori Területi Agrárhivatal határozatot adott ki az Esterházy-nagybirtok földreformra igénybe vehető területeiről. A döntés a nagybirtok számára kedvező volt, mivel viszonylag nagy terület maradt volna meg közvetlen kezelésben, de a Földreformügyi Minisztérium néhány héttel később visszavonta ezt a döntést, mivel kifogásolták a terület nagyságát.³⁷¹

1927. január

1927. január 23-án tartották az első és egyetlen választást a ljubljanaei és a maribori körzeti skupstinába [oblastna skupščina]. A választáson Szlovéniában a Szlovén Néppárt szerezte meg a szavazatok többségét, összesen 84 mandátumot a 116-ból.³⁷²

1927. február

1927. február 1-jén Nikola Uzunović immár ötödször alakított kormányt.³⁷³

1927. március

1927. március 27-én Ljubljánában átadták az első szlovén automata te-

367 Hornyák 2012.

368 Kokolj 1984. 219. old.

369 Burmen 1974. 40–41. old.

370 Kokolj 1984. 222. old.

371 Kovács 2004. 267–268. old.

372 Slovenska kronika XX. stoletja I. 321. old.

373 Kokolj 1984. 228.

lefonközpontot, melynek 3000 szám volt a befogadóképessége.³⁷⁴

1927. április

1927. április 5-én Bethlen István barátsági, békéltető eljárási és választott bírósági egyezményt írt alá Olaszországgal. Ezzel egyértelművé tette azt, amit már korábban is sejteni lehetett, hogy Magyarország „ejti” Jugoszláviát. Olaszország megígérte a Monarchiától az I. világháborúban zsákmányolt fegyverek visszaszolgáltatását, és Magyarország Csehszlovákiával szembeni terveihez (értsd: revízió) Románia és Jugoszlávia semlegesítését.³⁷⁵

1927. április 17-én Velja Vukičević alakított koalíciós kormányt.³⁷⁶

1927. május

1927. május 8-án meghalt Kuzma István, a domonkosfai evangélikus gyülekezet első lelkésze.³⁷⁷

1927. június

1927. június 5-től 28 héten keresztül a Mörszka Krajna – Muravidék című hetilap címe már nem volt kétnyelvű, hanem csak a „Muravidék” elnevezést használták, és Kühar István nevét is magyarul írták. A lap tulajdonos – feltehetően a hatalmi szervek és

politikai ellenfelei részéről az újságnak károkat okozó intézkedésekre reagáló ellenszemből – szinte teljes egészében magyar nyelven jelentette meg a számokat. Addig az írások jelentős része, mintegy 60 százaléka magyar betűrendszerral írott szlovén nyelvjárásban jelent meg.³⁷⁸

1927. június 15-én a király feloszlatta a nemzetgyűlést és új választást írt ki szeptember 11-re.³⁷⁹

1927. június 21-én Lord Rothermer angol sajtómagnás megjelentette a Daily Mail-ben a Magyarországnak igazságot és etnikai revíziót követelő cikkét [Justice for Hungary – Igazságot Magyarországnak]. A cikk nyomán megélénkült Magyarországon a revíziós társaságok tevékenysége.³⁸⁰

1927. július

1927. július 11-én Bledben Anton Korošec, a Szlovén Néppárt képviselője politikai megállapodást kötött a Szerb Radikális Párt vezetőjével, Veljko Vukičević-tyel.³⁸¹

1927. július 17-én Muraszombatban megjelent a Kmečka moč című gazdasági, nemzeti és kulturális hetilap, mely muravidéki szlovén nyelvjárásban íródott. A lap szerkesztője Pavel Horvat volt Murabarátiról [Bratonci]. A lap, mely ideológiailag a Szlovén

374 Slovenska kronika XX. stoletja I. 322. old.

375 Hornyák 2012.

376 Kokolj 1984. 229. old.

377 Kerčsmár 1990. 48. old.

378 Göncz 2001. 294. old.

379 Kokolj 1984. 229. old.

380 Hornyák 2012.

381 Slovenska kronika XX. stoletja I. 324. old.

Paraszterő [Slovenska kmečka moč] nevű mozgalomhoz állt közel, nem volt hosszú életű, az utolsó szám 1927. október 30-án jelent meg.³⁸²

1927. július 27-én Magyarországon a Társadalmi Egyesületek Szervezete és a gazdasági érdekképviselők kezdeményezésére a kormány jóváhagyásával, Herczeg Ferenc vezetésével megalakult a Magyar Revíziós Liga. Ennek feladata volt színvonalas propagandát kifejteni a revízió érdekében külföldön, illetve összefogni és megszervezni a belföldi revíziós csoportokat.³⁸³

1927. augusztus

1927. augusztus 20-án Stjepan Radić ismét a Muravidékre látogatott. Ezúttal a muraszombati Sočić kávézóban körülbelül 250 hallgató előtt tartott beszédet.³⁸⁴

1927. augusztus 29-én az alsólendvai városi képviselőtestület az ülésén elvben jóváhagyta az alsólendvai tűzoltók azon kérelmét, mely szerint motoros fecskendőt szeretnének vásárolni. A testület ígérete szerint amint rendelkeznek a megfelelő összeggel, azonnal folyósítják a pénzt.³⁸⁵

1927. szeptember

1927. szeptember 11-én parlamenti választásokat tartottak. Ebben

az évben a radikálisok erélyesebb propagandával próbáltak a magyarság körében támogatást szerezni. Alsólendván is újjraalakult a párt [dr. Strasszer Ármin elnökkel, Lenarics alelnökkel és az újonnan kinevezett polgármesterrel, a bisztrikai Szabó Elemér titkárral az élen]. A radikálisok nem tudtak győzni a muravidéki településeken, de megközelítették az ismét győztesként kikerült Anton Korošec nevével fémjelzett párt Muravidékről megválasztott képviselőit, Kleklt és Jeričet. Az egykor népszerű Radić-pártot alig támogatták, a leadott szavazatoknak még 5 százalékát sem kapta meg. Ez volt az utolsó titkos választás a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságban.³⁸⁶

1927. szeptember 21-én Velja Vukičević alakított koalíciós kormányt, melynek tagja lett a korábban ellenzéki Szlovén Néppárt is.³⁸⁷

1927. november

1927. november 18-ával elrendelték a Muravidéken a községi választásokat, s decemberig be is kellett fejezni azokat. A két nagy közigazgatási egység, Alsólendva és Muraszombat esetében közvetlenül a kormány nevezte ki a főelőljárót [gerentet]. Alsólendván ez a tisztség a közép-besztercei [Srednja Bistrica] Szabó Elemérnek jutott, míg a muraszombati járásban dr.

382 Kuzmič 1990. 83–84. old.

383 Zeidler Miklós: A Magyar Revíziós Liga in: Rubikon 1997/1. 12. old.

384 Kokolj 1984. 229. old.

385 Varga Sándor 1973. 26. old.

386 Göncz 2001. 128. old.

387 Slovenska kronika XX. stoletja I. 324. old.

Sömen Lajos ügyvédnek szavaztak bizalmat. A községi választásokat néhány határmenti magyar település esetében, így Alsólendván, Csentében és Völgyifaluban is csak 1928. április 1-jén rendezték meg. Alsólendván négy választási listára szavazhattak a választásra jogosultak: Polgári-gazdasági Lista (liberálisok, főleg az ide telepítettek támogatták), Radikális Lista (amelyet többnyire az evangélikusok támogattak), Hazai Gazdasági Lista (amelyet főleg a szőlőhegyekben élő szlovénok támogattak) és a Lendvai Gazdasági Lista, amelyet a lendvai zsidó és magyar lakosság jelentős része támogatott. Az utolsóként említett Lendvai Gazdasági Lista lett a választások győztese, s ennek értelmében 11 képviselői helyet kapott, valamint a listavezető Neubauer József lett az új polgármester.³⁸⁸

1927. december

1927. december 18-án helyhatósági választásokat tartottak Mura-szombatban. A Jožef Benko vezette „Gospodarska lista” nyert.³⁸⁹

1927. december 31-én a hodosi Skalics-féle vendéglőben bemutatták a Popek című kétfelvonásos és a Tütleány című háromfelvonásos színdarabot.³⁹⁰

1928. január

1928. január 1-jén kitört a szentgotthárdi fegyverbotrány. Az osztrák vámosok egy szerelvény mezőgazdasági gépalkatrésznek feltüntetett gépfegyver-alkatrészre bukkannak, amelyet Olaszország a fél évvel korábban kötött szóbeli megállapodás értelmében kívánt Magyarországra juttatni. Az esetet különösen Jugoszlávia találta sérelmesnek, és a legelősebben is tiltakozott ellene, követelve Magyarország megbüntetését.³⁹¹

1928. január 5–7. között a lendvai Önkéntes Tűzoltóegylet által szervezett színjátszócsoporthoz a lendvai Korona szállóban bemutatta „A Noszty fiú este Tóth Marival” című darabot.³⁹²

1928. február

1928. február 3-án a Maribori Területi Agrárhivatal határozatot hozott az alsólendvai Esterházy-nagybirtok földreformra felhasználható földjeiről, melyet később még módosított.³⁹³

1928. február 8-án fogadták el az adóegységesítésről szóló törvényt, melyet már a Vid-napi alkotmány is meghatározott. A Szerb–Horvát–Szlovén Királyságban addig ugyanis különböző adórendszerek voltak érvényben. Az új jogszabály értelmében a törvény meghatározta az adófajtákat, az adó kiszámításának módját, de nem tartalmazta

388 Göncz 2001. 129. old.

389 Kokolj 1984. 242. old.

390 Varga Sándor 1995. 72. old.

391 Ormos 1998. 126. old.

392 Varga Sándor 1995. 17. old.

393 Kovács 2004. 269–270.

az adókulcsokat. A törvény a következő adónemeket írta elő: 1.) földadó, 2.) házáadó, 3.) iparüzési adó, 4.) kamatok utáni jövedelemadó, 5.) társasági adó. A törvény 1929. január 1-jén lépett életbe.³⁹⁴

1928. február 19-én Kapornakon a közbirtokossági vendéglő fogadótermében bemutatták a „Hej, de szép a lakodalom” című háromfelvonásos népszínművet. A helybéli tűzoltóegylet színkörének előadására – a kapornakiakon kívül – a szomszédos Hodosról is sokan ellátogattak.³⁹⁵

1928. március

1928. március 3-án adták ki az első földbérletet megerősítő határozatot, mellyel a Pincén letelepedett kolonisták helyzetét stabilizálták, majd március folyamán még Hídvégen és Benicén tették meg ugyanezt.³⁹⁶

1928. április

1928. április 1-jén és 15-én tartották meg a Muravidék főleg magyarok által lakott településein a községi választásokat [az országos és a muravidéki választások 1927. november 20-án voltak].³⁹⁷

1928. április 9-én Hodoson bemutatták az „Amit az erdő mesél” című színművet.³⁹⁸

1928. április 25-én Vértess Aladár lett a hodosi iskola igazgatója.³⁹⁹

1928. május

1928. május 1-jén Pártosfalván és Szentlászlón kíméletlen felhőszakadás pusztított.⁴⁰⁰

1928. június

1928 júniusában tárgyalóasztalhoz ült az a magyar–jugoszláv bizottság, amelynek feladata a kettős birtokosok részére kijelölt helyek, a határmenti gazdasági kapcsolatok bonyolítását lehetővé tevő átkelők és az általános határátkelők meghatározása volt. A muravidéki országgyűlési képviselők – Klekl és Jerič – a lehető legtöbb átkelőhely létrejöttét szorgalmazták.⁴⁰¹

1928. június 20-án Puniša Račić montenegrói képviselő a nemzetgyűlésben lelőtt öt horvát parasztpárti képviselőt, közöttük a Horvát Parasztpárt vezetőjét, Stjepan Radićot és öccsét, Pavle Radićot.⁴⁰²

1928. július

1928. július 11-én Muraszombatban megjelent a Glas naroda elnevezésű hetilap, mely a Radić–Pribičević koalíció muravidéki támogatóinak volt a lapja. Az újság irodalmi szlovén nyelven jelent meg, de magyarul is

394 Slovenska kronika XX. stoletja I. 330.

395 Göncz 2001. 286–287. old.

396 Kovács 2004. 286–287. old.

397 Kokolj 1984. 19–34.

398 Muravidék, 1928. április 1-jén – Murska Sobota. VII. évf., 14.

399 Papp 2005. 220. old.

400 Göncz 2001. 193–194. old.

401 Göncz 2001. 171. old.

402 Bíró 2009. 115. old.

közölt írásokat. Stjepan Radić halála után a Glas naroda 1928. augusztus 11-én megszűnt.⁴⁰³

1928. július 28-tól dr. Anton Korošec lett a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság miniszterelnöke. Ő lett az egyetlen nem szerb származású miniszterelnök a délszláv királyságban.⁴⁰⁴

1928. augusztus

1928. augusztus 12-én Kapornakon a Pongrác-féle vendéglő kerthelyiségében – a költőként is nyilvántartott Könye Dezső közreműködésével – bemutatták a „Leány csel” című háromfelvonásos darabot.⁴⁰⁵

1928. szeptember

1928. szeptember 1-től kísérleti adásokkal jelentkezett a Szlovén Rádió. A rádió stúdiója Ljubljánában, míg az adóállomás Domžalében volt.⁴⁰⁶

1928. szeptember 30-án beiktatták az alsólendvai evangélikus felekezet új lelkészét Skalics Sándor személyében.⁴⁰⁷

1928. szeptember 30-án Dobronakon „A falu gyöngye” című színmű került bemutatásra.⁴⁰⁸

1928. szeptember 30-tól október 23-ig Vrečič Lajos muravidéki

származású festőművész képeiből rendeztek kiállítást Ljubljánában a Jakopičev pavilonban.⁴⁰⁹

1928. december

1928. december 1-jén Muraszombatban tartották az önálló délszláv állam fennállásának 10. évfordulójára szervezett központi muravidéki ünnepséget. A muravidéki magyarság – érthető módon – nemigen hallatta a hangját az eseménnyel kapcsolatosan.⁴¹⁰

1928. december 31-én Alsólendván az Önkéntes Tűzoltóegylet két magyar nyelvű egyfelvonásost mutatott be, a „Krumplikapálás” című parasztkomédiát és a „Piros bugyelláris” című komédiát.⁴¹¹

1929. január

1929. január 6-án Sándor király feloszlatta az 1927. november 11-én megválasztott parlamentet. Megszüntette az 1921-i Vid-napi alkotmányt és királyi diktatúrát vezetett be.

1929. január 31-én a belgrádi magyar követ a magyar kormány utasításának megfelelően a jugoszláv külügyminiszter, Kumanudi előtt kijelentette, hogy Magyarország tekintet nélkül a „regimeváltásra” fenntartani és továbbfejleszteni kívánja az utóbbi időben kifejlődött jó viszonyt. A kül-

403 Kuzmič 1990. 83–84. old.

404 Slovenska kronika XX. stoletja I. 332. old.

405 Muravidék, 1928. augusztus 19-én – Murska Sobota. VII. évf., 34.

406 Slovenska kronika XX. stoletja I. 333. old.

407 Kerčmar 1994. 260. old.

408 Göncz 2001. 287. old.

409 Kokolj 1984. 249. old.

410 Göncz 2001. 131. old.

411 Göncz 2001. 287. old.

ügyminiszter elégedetten nyugtázta a magyar kormány ilyen álláspontját, és felkérte a magyar követet, hogy amennyiben a jugoszláviai magyarok sérelemeiről tudomást szerez, azt közölje vele, hogy a megtorlásukról gondoskodhasson.⁴¹²

1929. március

1929. március 5-én nyitották meg a jugoszláv–magyar államhatár mellett fekvő Pince településen az állami elemi iskolát Tóth Anna házában. A pincei gyerekek ezt megelőzően Völgyifaluba jártak iskolába. Mivel 1925-ben Pince határában létrehozták Pincemajor kolóniát, a megnövekedett gyermeklétszám miatt szükséges lett a településen iskolát alapítani.⁴¹³

1929. május

1929 májusában Klekl pünkösdkor nagy zarándokutat szervezett Brezjére, hogy tisztelegjenek a Marijin list 25 éves fennállása és a szlovén tartományok anyanemzethez való csatolásának 10. évfordulója alkalmából.⁴¹⁴

1929. június

1929. június 7-én kelt rendeletében – a vajdasági feketicsi református főgondnoksággal és a zágrábi evangélikus püspöki hivatallal megegyezve – a maribori főispán a templomi teendők

ellátásával Hodoson és Kapornakon Heiner Gézát, míg a többi evangélikus községben Hári Lipótot bízta meg.⁴¹⁵

1929. július

1929. július 8-án a dobronaki orvosi körzetben megalakult a Vöröskereszt helyi szervezete.⁴¹⁶

1929. július 15-ével távozott hivatalából Strausz Flórián esperes plébános, az alsólendvai plébánia vezetője, egykori püspöki helynök és szentszéki ülnök. Strausz Flórián a maribori megyéspüspök egyetértésével magyarországi birtokára vonult vissza nyugállományba.⁴¹⁷

1929. augusztus

1929. augusztus 18-án a Muravidéknek a délszláv államhoz csatolása 10. évfordulója tiszteletére ünnepeket szerveztek Muraszombatban és Alsólendván.⁴¹⁸

1929. szeptember

1929. szeptember 1-jén dr. Andrej Karlin maribori püspök Muraszombatban felszentelte az új katolikus diákotthont (Martinišče), mely 80 diáknak biztosított szállást. A diákotthon egy régebbi épületben már 1924-ben megkezdte működését a szaléziánusok vezetése alatt.⁴¹⁹

412 Hornyák 2012.

413 Kokolj – Horvat 1977. 484–485. old.

414 Kokolj 1984. 252. old.

415 Göncz 2001.

416 Göncz 2001. 175. old.

417 Göncz 2001. 259. old.

418 Göncz 2001. 131. old.

419 Zver 2001. 75. old.

1929. október

1929. október 3-án uralkodói parancsra Jugoszláv Királyságra neveztek át a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságot. Az országot a korábbi 33 tartomány helyett 9 bánságra osztották. A Muravidék a Szlovénia területét magában foglaló Drávai bánság [Dravska banovina] részét képezte.⁴²⁰

1929. október 27-én megnyílt Dobronakon a Klekl által fémjelzett Takarék- és Hitelszövetkezet [Hranilnica in posojilnica] helyi egysége.⁴²¹

1929. november

1929. november 20-án a Népszövetségnél iktatták az első magyar petíciót, melyet Prokopy Imre nyújtott be. 1929 novembere és 1933 februárja között Prokopy 20 petíciót és 3 kiegészítést juttatott el a Népszövetséghez, zömmel iskolai, nyelvi, kulturális sérelmek és köztisztviselők elbocsátása miatt.⁴²²

1929. december

1929. december 5-én jelent meg a Jugoszláv Királyi Sokol megalapításáról szóló törvény [Sokol Kraljevine Jugoslavije], mellyel államosították a korábban liberális Sokol egyesületeket.⁴²³

1929. december 9-én Božidar Mak-

simović közoktatási miniszter irányításával megalkották az új népiskolai törvényt. Ez minimum 30 fős tanulólétszám esetén engedélyezte a kisebbbbségi tagozatok indítását. Nemzetiségi diák nem iratkozhatott más nemzetiségi osztályba, és megtiltotta a magániskolák működését is.⁴²⁴

1930. január

1930. január 22-én egy gyakorlat keretén belül üzembe helyezték a lendvai önkéntes tűzoltók az új motoros tűzoltófecskendőt.⁴²⁵

1930 januárjától a szociálpolitikai és népegészségügyi miniszter jóváhagyta egy muraszombati székhelyű, trachomás betegekkel foglalkozó rendelőintézet alapítását.⁴²⁶

1930. március

1930. március 2-án megalakult az Alsólendvai Méhész Tagozat [Čebelarska podružnica v Dolnji Lendavi]. Elnöknek az alsólendvai vasútnál dolgozó hivatalnokot, dr. Janko Leskovecet választották meg.⁴²⁷

1930. május

1930. május 25-én a muraszombati járási hivatal döntése értelmében bezárták a felsőlendvai gyógyszertárat,

420 Slovenska kronika XX. stoletja I. 350. old

421 Novine, XVI. évf., 1929. november 3. 3. old.

422 Hornyák 2012.

423 Horvat-Meštrovič 2005. 8. old.

424 Hornyák 2012.

425 Varga Sándor 1983. 26–27. old.

426 Kokolj 1984. 258. old.

427 A Lendvai Méhész Egyesület 90 éve – 92. old.

a gyógyszerár tulajdonosa, Weiss pedig 1930. június 6-ával lemondott a gyógyszerár koncessziójáról.⁴²⁸

1930. május 28-án a ljubljanoi egyetem szláv szemináriumának hallgatói számára a muraszombati Sokol otthonban irodalmi estet szerveztek.⁴²⁹

1930. június

1930. június 22-én a maribori ségédpüspök felszentelte a cserföldi [Črenšovci] Naš dom épületét. Klekl ebből az alkalomból királyi kitüntetést, a Száva Rend III. fokozatát kapta.⁴³⁰

1930. július

1930. július 3-án Petar Živković belügyminiszter Dušan Sevneček, Drávai bánság bánjának javaslatára kinevezte a Drávai bánság első tanácsát [svet Dravske banovine].⁴³¹

1930. szeptember

1930. szeptember 9-én Belatinc [Beltinci], Adorjánfalva [Odranci] és Lendvarózsavölgy [Gančani] települések képviselői arra kérték a bánt, hogy Zichy grófnőnek a földreform hatálya alá eső földből minél kevesebbet hagyjanak a tulajdonában, a maradék területet pedig osszák szét az agrárföldigénylők között.⁴³²

1930. szeptember 10-én az előző napihoz hasonló kérelmet fogalmaztak meg Cserföld [Črenšovci] község esetében.⁴³³

1930. szeptember 14-től dr. Rituper Sándor tótkeresztúri [Križevci] körorvos lett a hodosi evangélikus egyházközség világi felügyelője, akit Kováts István evangélikus lelkész, a muravidéki evangélikus egyház esperese iktatott be új tisztségébe.⁴³⁴

1930. szeptember 14-én a 1930. szeptember 9–10-i eseményekhez hasonlóan ezúttal Melinci [Muramelence], Gornja Bistrica [Felsőbeszterce], Srednja Bistrica [Középbeszterce], Ižakovci [Murasziget], Žižki [Zsizsekszer], Trnje [Tüskeszér] és Gomilica [Lendvaszentjózsef] települések jeleztek igényt Zichy grófnő földjeire.⁴³⁵

1930. szeptember 28-án egészségügyi okokra hivatkozva lemondott Anton Korošec, az unitarista-centralista kormány közlekedési minisztere [minister za promet].⁴³⁶

1930. november

1930 novemberében Jožef Benkót nevezték ki a Szapáry-nagybirtok csődgondnokának.⁴³⁷

428 Predin 1985. 17. old.

429 Kokolj 1984. 259. old.

430 Kokolj 1984. 260. old.

431 Slovenska novejša zgodovina 328. old

432 Kokolj 1984. 530. old.

433 Kokolj 1984. 530. old.

434 Göncz 2001. 261–262. old.

435 Kokolj 1984. 530. old.

436 Slovenska kronika XX. stoletja I. 356. old.

437 Kokolj 1984. 261. old.

1930. december

1930. december 12-i dátummal Josip Velnart lett a muraszombati iskolakörzet tanfelügyelője.⁴³⁸

1931. január

1931. január 12-én dr. Drago Marušič bán Muraszombatba érkezett. Az esemény tiszteletére a községi választmány ünnepi ülést tartott.⁴³⁹

1931. január 18-án Felsőlakosban Sömen János igazgató-tanító kezdeményezésére megalakult az Állattenyésztési Egyesület. Az egyesülethez 40 tag csatlakozott Felső- és Alsólakosból, Kapcáról, Gyertyánosból és Kispalináról [Mala Polana]. Az egyesület keretében szakelőadásokat tartottak.⁴⁴⁰

1931. március

1931. március 9-én adták ki Ljubljánában azt a határozatot, mely alapján az alsólendvai majorság uradalmi alkalmazottainak földet osztanak ki.⁴⁴¹

Az 1931. március 31-i népszámlálás szerint a Muravidék két járásában – Muraszombat [52.597] és Alsólendva [38.120] – összesen 90.717 lakos élt. Közülük 7.607 személy vallotta a magyar anyanyelvének.⁴⁴²

1931. május

1931. május 11-én elfogadásra került a hazai fizetőeszközlőről, a dinárról szóló törvény, melyben a fizetőeszköz értékét az aranyhoz kötötték. A dinár értéke 26,5 milligramm tiszta arany lett.⁴⁴³

1931. május 21-én a Drávai bánóság által kiadott határozat értelmében Emilija Jezovšek kapott koncessziót a felsőlendvai gyógyszertár működtetésére.⁴⁴⁴

1931. június

1931. június 7-én az első jugoszláv megszállás alkalmából elesett úgynevezett legionáriusok síremlékének a leleplezésére került sor a muraszombati temetőben. A „muraszombati csata” néven számon tartott ütközetben az 1919. január 3-án elesett dr. Dimović és négy társa tiszteletére állítottak emlékoszlopot, amelynek felavatására – a sajtó szerint – nagy tömeg gyűlt össze. A rendezvényen a bán személyesen is megjelent és felvonultak a környékbeli Sokol egyesületek is.⁴⁴⁵

1931. június 19-én jelent meg „A földreform megszűnéséről szóló törvény a nagybirtokokon” [zakon o likvidacij agrarne reforme na veleposestvih]. A Hivatalos Közlönyben két nappal később jelent meg erről a hír.⁴⁴⁶

438 Papp 2005. 222. old.

439 Kokolj 1984. 267. old.

440 Göncz 2001. 195. old.

441 Kovács 2004. 301. old.

442 Splošni pregled Dravske banovine, Ljubljana 1939.

443 Slovenska kronika XX. stoletja I. 363. old.

444 Predin 1985. 18. old.

445 Göncz 2001. 143. old.

446 Kovács 2004. 141. old.

1931. július

1931. július 1-jén nyitotta meg Darinka Žmavec a „Pri angelu” [Az angyalhoz] nevű gyógyszertárát Muraszombatban.⁴⁴⁷

1931. július 2-án a belgrádi belügyminisztérium a mohácsi szerb pap elítélése, valamint Magyarországnak a Jugoszláviában végrehajtott bombamerényletekben való feltételezett bűnrészessége miatt retorziókat rendelt el. Ennek keretében a jugoszláv hatóságok kiutasították a majdanpeki bánya magyar állampolgárságú igazgatóját, Káposztás Pált.⁴⁴⁸

1931. augusztus

1931. augusztus 9-én rakták le Alsólendván az új evangélikus templom alapkövét.⁴⁴⁹

1931. augusztus 16-án Cserföldön [Črenšovci] megünnepelték az 1500 évvel ezelőtt megtartott ephesosi zsinatot. Az összejövetelen minden muravidéki plébániát képviseltek fiatalok. A körülbelül 5.000 fiatalból 3.000-en mentek a körmenetre, amelyen így körülbelül 6.000 hívő vett részt.⁴⁵⁰

1931. augusztus 29-én a ljubljanoi Skálában mutatták be az első szlovén gyártású, 76 perces némafilmet, melynek a „V kraljevstvu zlatoroga” [Az aranyszarvú birodalmában] volt a címe.⁴⁵¹

447 Predin 1985. 19. old.

448 Hornyák 2012.

449 Kerčmar 1995. 261. old.

450 Kokolj 1984. 267. old.

451 Slovenska kronika XX. stoletja I. 367. old.

1931. szeptember

1931. szeptember 1-jén több muravidéki magyar településen megszűntek a helyi iskolákban a magyar nyelvű tagozatok és ezáltal a magyar nyelvű oktatás a Muravidéken. A magyar nyelvű tagozatok bezárásának okai az 1931. évi népszámlálásban kere sendők. A népszámláláskor ugyanis elsősorban az Alsólendvai járásban nagyon sok magyar nemzetiségű személy szlovénnek íratta magát abban a reményben, hogy a földreform során a még ki nem osztott nagybirtokföldről mint az „államnemzet” tagja részesülhet. A jugoszláv állam a népesség-összeírás eredményeit, illetve a szülők nemzetiségi bevallását használta fel arra, hogy megszüntesse a magyar tagozatokat. A népszámláláskor a magát szlovénnek valló magyar szülő ugyanis nem írathatta gyermekét magyar tagozatba. Ebből kifolyólag a következő, többségében magyarok által lakott településeken szűntek meg a magyar tagozatok az 1931/32-es tanévvel: Csente, Hosszúfaluban, Völgyifalu, Alsólendva, Gyertyános, Felsőlakos, Kapca, Pártosfalva, Csekefa, Radamos, Hídvég.⁴⁵²

1931. szeptember 3-án Sándor király két év diktatórikus uralkodást követően új [oktrojált] alkotmányt adott az országnak.⁴⁵³

452 Kokolj – Horvat 1977. 352–358. old.

453 Slovenska kronika XX. stoletja I. 368. old.

1931. szeptember 10-én megjelent a választójogi törvény, mely szerint minden pártnak országos jelölőlistát kell állítania az ország valamennyi közigazgatási járásának a felében, amelyek legalább hat bánság területén fekszenek, és legkevesebb 30–30 ajánló szükséges a jelöléshez. A magyarok csak két bánságban, a Duna Bánságban és a Száva Bánságban tudtak volna 30–30 ajánlót állítani, így csak szerb vagy horvát országos pártokkal kötött választási egyezség révén juthattak volna parlamenti képviselőkhöz.⁴⁵⁴

1931. szeptember 18-án megjelent az egyesületekről, pártokról és gyűlékezési jogról szóló törvény, amely tiltotta bármilyen egyesület faji vagy vallási alapon történő megalapítását.⁴⁵⁵

1931. őszén Jankapusztán usztasatábor alakult, amely a Jugoszláviából menekült, oda merénylet végrehajtására visszatérni készülő elemek gyűjtő-, pihenő- és részben kiképzőhelye volt.⁴⁵⁶

1931. október

1931. október 23-án lemondott Frančišek Borgje Sedeja görtzi (Gorica) érsek.

1931. november

1931. november 8-án nyílt nemzet-

gyűlési választásokat tartottak, amin a választásra jogosultak 52 százaléka vett részt. (Ez az arány a Muraszombati járásban 75,93 százalék, míg az Alsólendvai járásban 64,6 százalék volt.) A Muraszombati járásban Benko győzött 5.147 szavazattal, míg ellene, Hartner 5.079 szavazatot kapott. Az Alsólendvai járásban Hajdinjak lett a győztes 3.511 szavazattal.⁴⁵⁷

1931. november

1931. november 8-án parlamenti választásokat tartottak a délszláv államban, melyet az ellenzék bojkottált. Egy rendszerhez hű magyar képviselő, Szántó Gábor szabadkai orvos a kormánypárti listán bekerült az alsóházba.⁴⁵⁸

1931. december

1931. december 15-én Belgrádban megalapították a Jugoszláv Radikális Parasztdemokrácia nevű képviselői klubot, amely 1932. május 1-jén párttá alakult. A Jugoszláv Radikális Parasztdemokrácia (Jugoslovanska radikalna kmečka demokracija – JRKD) a királyi diktatúra szellemében az egész országot átfogó párt volt. A JRKD 1933 júniusi kongresszusán a párt a Jugoszláv Nemzeti Párt (Jugoslovanska nacionalna stranka) nevet vette fel.⁴⁵⁹

454 Hornyák 2012.

455 Hornyák 2012.

456 Hornyák 2012.

457 Kokolj 1984. 274. old.

458 A. Sajti 2008. 111. old.

459 Slovenska novejša zgodovina. 332–333. old.

1931 decemberében megalakult a Lendva-hegyi Borászok Egyesülete, mely a Szlovén Tartományi Borászati Egyesületek keretén belül, azok alapszabályzata szerint működött.⁴⁶⁰

1932. január

1932. január 5-én a JRKD közreműködésével Petar Živković alapított kormányt.

1932. január 30-án Alsólendván megalakult a JRKD helyi bizottsága.⁴⁶¹

1932. január végén jelent meg Miško Kranjec Težaki című elbeszélése. Az írás egy Muravidékre jellemző témát dolgoz fel, a béresek és a nagybirtokon dolgozók helyzetét mutatja be.⁴⁶²

1932. február

1932. február 20-án az Alsólendvai járás vezetője (sreski načelnik) dr. Alojzij Trstenjak lett.⁴⁶³

1932. február 21-én politikai nagygyűlést szerveztek Alsólendván, amelyen a tudósítások szerint mintegy négyszáz ember vett részt [arról nincs említés, mennyi lehetett a magyarok részaránya]. A gyűlésen a muravidéki képviselőházi küldöttek – Benko és Hajdinjak – is jelen voltak, és beszámoltak a vidék fejlődése érdekében folytatott törekvéseikről. A nagygyűlés fő célja viszont az volt, hogy minél

több polgárt toborozzanak az általuk is támogatott Jugoszláv Radikális Parasztdemokrácia nevű kormánypártba [Jugoslovanska radikalna kmečka demokracija].⁴⁶⁴

1932. március

1932. március 6-án Murszombatban megjelent a Murska krajina hetilap, mely a hatalmon lévő Jugoszláv Radikális Parasztdemokrácia nevű kormánypárt [Jugoslovanska radikalna kmečka demokracija] helyi lapja lett. A lap, melynek egyik fő [anyagi] támogatója Josip Benko képviselő volt, 1938 végéig jelent meg.⁴⁶⁵

1932. március 27-ig jelent meg a Mörszka krajina című hetilap utóda, a Muravidék.⁴⁶⁶

1932. április

1932. április 20-án a kormány a mezőgazdasági adósságokkal szemben moratóriumot rendelt el. A moratórium négy éven keresztül volt érvényben.⁴⁶⁷

1932. április 24-én Lendván borkiállítás rendezett a helybeli Borszövetkezet [1931 végén alapították] és a Járási Hivatal. A kiállításon 135 szőlőtermelő állított ki összesen 435 fajta bort [a Lendva-vidékiek mellett Ljutomer környékiek és muraköziek is].⁴⁶⁸

460 Mód – Simon 2002. 35. old.

461 Kokolj 1984. 277. old.

462 Kokolj 1984. 281. old.

463 Kokolj 1984. 276. old.

464 Göncz 2001. 142. old.

465 Kuzmič. 1990. 86. old.

466 Kokolj 1984. 131. old

467 Slovenska kronika XX. stoletja I. 374. old.

468 Göncz 2001. 199. old.

1932. május

1932 májusában megérkeztek az első telepesek Hosszúfaluba, ahol létrehozták számukra a Hosszúfalu-Dušanovec nevű településrészt.⁴⁶⁹

1932. május 18-án lejárt a kettősbirtokosok által megtermelt áru vám- és illetékmentes szállítására vonatkozó kedvezmény határideje. Az egyezmény meghosszabbításához a jugoszláv fél nem járult hozzá.⁴⁷⁰

1932. június

1932. június 19-én az alsólendvai sokolok nagy ünnepséget rendeztek, melyre a szomszédos Muraközből vonattal érkeztek a muraközi sokolok. A tornászbemutatón 200 Sokol-tag lépett fel.⁴⁷¹

1932. június 19-én Zágrábban a Boldog Krizsinről (Marko Križevčanin – Kőrösi Márk) elnevezett diákkonviktusban megalakult a magyar egyetemi hallgatók kultúregyesülete. Az alakuló közgyűlésen 64 magyar egyetemi hallgató vett részt.⁴⁷²

1932. június 25-én miniszteri határozatban csökkentették az Esterházy-uradalom saját kezelésében lévő területeket, és eltörölték, valamint földosztásra lefoglalták a korábban az uradalom számára meghagyott szupermaximumot.⁴⁷³

1932. július

1932. július 22-én megjelent a Slovenija című hetilap első száma.⁴⁷⁴

1932. július 31-én a murabaráti (Bratonci) temetőben leleplezték Štefan Kühar síremlékét. Kühar részt vett a muravidéki katolikus újság munkájában, valamint népdalokat és elbeszéléseket is gyűjtött. A síremléke Jože Plečnik terve alapján készült.⁴⁷⁵

1932 júliusában az usztasák rövid és sikertelen felkelést szerveztek a Velebit-hegységben.⁴⁷⁶

1932. augusztus

1932. augusztus 8-án a Földművelésügyi Minisztérium (Ministrstvo za kmetijstvo) döntése értelmében a Szapáry-uradalom 4.642 kataszteri hold 920 négyszögöl birtokából „A földreform megszűnéséről szóló törvény a nagybirtokokon” (Zakon o likvidaciji agrarne reforme na veleposestvih) alapján a nagybirtokos kezén maradt a szűken és tágan vett földmaximum (ožji in širši maksimum), azaz 347 kataszteri hold. A többi birtokrészt eladták, illetve a földreform során szétosztották. Összesen 2.803 gazdálkodó jutott agrárföldhöz a Szapáry-birtokból.⁴⁷⁷

1932. augusztus 21-én ment nyugdíj-

469 Hornyák 2012.

470 Horvat-Meštrovič 2005. 31. old.

471 Hornyák 2012.

472 Slovenska kronika XX. stoletja I. 378. old.

473 Kovács 2004. 297–298. old.

474 Slovenska kronika XX. stoletja I. 379. old

475 Kokolj 1984. 296. old.

476 Hornyák 2012.

477 Kokolj 2004. 552–566. old.

ba Lippai Vendel, a pártosfalvi iskola igazgatója, aki már az első világháborút megelőző években is tanított az iskolában. Miután szerencsésen hazatért a háborúból, átvehette a pártosfalvi iskola vezetését, s egészen a nyugdíjba vonulásáig töltötte be ezt a posztot.⁴⁷⁸

1932. augusztus 23-án ünnepelték Muraszombatban a város tűzoltóegylete fennállásának 50. évfordulóját.⁴⁷⁹

1932. augusztus 23-án a szegedi Délmagyarország tudósított a Szenesi Ferenc szegedi termény- és fake-reskedő által felvetett és jugoszláv, valamint magyar kormánykörökkel magánjellegű megbeszéléseken már tárgyalási fázisba került javaslatról. A javaslat 30 kilométeres „neutrális zónát” irányzott elő Szegednek, amelyet a jugoszlávok nem visszaadnának Magyarországnak, hanem csak vámmentesítenének, és a 26 községre kiterjedő terület mintegy 150.000 lakója élvezné a terület vámmentességével járó minden előnyt.⁴⁸⁰

1932. október

1932. október 1-jén Budapesten Gömbös Gyula alakított kormányt.⁴⁸¹

1932. október 2-án jelent meg a „Novi čas” hetilap mint a fiatal muravidéki keresztény-szocialisták lapja. Még ez

év decemberében a lap új vezetősége az újságot ideológiailag, illetve tartalmilag baloldali lappá formálta. A „Novi čas” utolsó száma 1933. október 23-án jelent meg.⁴⁸²

1932. október 30-án a „Novine” mellékleteként megjelent a „Pomoč” című lap, mely az első évben még havilapként látott napvilágot, majd később havonta kétszer jelent meg. A lap kiadója Jožef Klekl, főszerkesztője pedig Jožko Maučec volt. A lapot 1933 júniusáig adták ki.⁴⁸³

1932. november

1932. november 1-től 1934. február 10-ig Jožef Erniša volt a pártosfalvi iskola igazgatója, majd távozását követően Vilko Frahm vette át az iskola vezetését, aki az 1942/43-as tanévig töltötte be az igazgatói posztot Pártosfalván.⁴⁸⁴

1932. december

1932. december 11-én átadták az új iskola épületét Adorjánfalván [Od-ranci].⁴⁸⁵

1931. december 31-én megjelent a Szlovén Néppárt [SLS] Szlovén deklarációja [Alovenska deklaracija], amit Korošec-féle pontoknak is neveznek. Ebben követelték a négy országban élő szlovének egyesítését, és ennek

478 Kokolj – Horvat 1977. 486. old.

479 Kokolj 1984. 299. old.

480 Hornyák 2012.

481 Magyarország történeti kronológiája. 923. old

482 Kuzmič 1990. 84–85. old.

483 Kuzmič 1990. 84. old.

484 Kokolj – Horvat 1977. 486. old.

485 Kokolj 1984. 310.

érdekében a Jugoszláviában élő szlovének számára több jogot, pénzügyi önállóságot, politikai és kulturális szabadságot követeltek, valamint új megállapodást a szlovénok, a horvátok és a szerbek között, melynek értelmében Szlovénia a demokratikus alapon létrejövő három egyenjogú állami egység egyike lenne.⁴⁸⁶

1933. február

1933. február 6-án a Jugoszláviai Magyar Könyvtár szerkesztősége megbízta Szentelky Kornélt egy antológia összeállításával a délvidéki magyar írók novelláiból.⁴⁸⁷

1933. február 21-én Ljubljanában átadták az akkori délszláv állam, sőt az egész Balkán legmagasabb épületét, az úgynevezett Nebotičnikot.⁴⁸⁸

1933. április

1933 áprilisában a budapesti rádió tervbe vette, hogy „délvidéki hetet” tűz műsorára.⁴⁸⁹

1933. május

1933. május 1-jén a pincei iskola átköltözött Tóth erdész házába, ahol csak egy évig tartózkodtak. 1934-ben árverésen egy parasztházat vásároltak meg az oktatás céljaira, és ezt

követően a pincei és a pincemajori tanulók itt folytatták tanulmányukat egészen 1941 nyaráig. A magyar fennhatóság alatt a pincei iskolát bezárták, a gyerekeket átiskoláztatták a szomszédos Szentmiklósrá (ma Tornyiszentmiklós).⁴⁹⁰

1933. június

1933. június 13-án életbe lépett a községekről (a magyar közigazgatási értelemben járásokról) szóló törvény. A törvény fő célja az volt, hogy a kicsi, legtöbbször egy településből álló községeket megszüntesse, és érdekeik tekintetében egymásra utalt településeket kovácsoljon egy közigazgatási egységbe. Az új községeknek legalább 2.000 lakost kellett számlálniuk. Minőségi szempontból a törvény újdonságot ígért a szociális élet, a községi költségvetés és az állami támogatások biztosítása, valamint a községi vezetőségek működése terén stb. A törvény bevezette a községi honosítást, ami azt jelentette, hogy minden jugoszláv állampolgár a törvény értelmében egy községben volt honos, ami nem mindig egyezett meg az illető lakhelyével.⁴⁹¹

1933. június 18-án Belgrádban megalakult a magyar diákok egyesülete, amely a Bolyai Farkas Magyar Diák-egyesület nevet vette fel.⁴⁹²

486 Sokcsevics – Szilágyi – Szilágyi 1993. 255. old.

487 Hornyák 2012.

488 Slovenska kronika XX. stoletja I. 384. old.

489 Hornyák 2012.

490 Kokolj – Horvat 1977. 485. old.

491 Göncz 2001. 144. old.

492 Hornyák 2012.

1933. június 24-én jelent meg „A föld-reform megszűnéséről szóló törvény a nagybirtokokon” [Zakon o likvidacije agrarne reforme]. Ez az 1931-es törvény kiegészített változata volt.⁴⁹³

1933. június 28-án nagy ünnepségek keretén belül megünnepelték a lendvai tűzoltóegylet fennállásának 60. évfordulóját.⁴⁹⁴

1933. július

1933. július 28-án Kaproncán [Koprivnica] felrobbant az a postai küldemény, amelyet az usztasák Gyékényesről kívántak az egyik társukat elítélő bírónak továbbítani. A robbanásban egy rendőrtiszt meghalt, két rendőr pedig megsebesült.⁴⁹⁵

1933. augusztus

1933. augusztus 20-án Ljubljana is bekapcsolódott a légi közlekedésbe. E napon Ljubljana Poljén átadták a polgári és katonai célokat egyaránt szolgáló repülőteret.⁴⁹⁶

1933. szeptember

1933. szeptember 1-jével [az 1933/34-es tanévvel] Pince településen is, hasonlóan több más muravidéki magyar településhez, megszűnt a helyi elemi iskolában a magyar

nyelven való oktatás a magyarul tudó tanító hiánya miatt.⁴⁹⁷

1933. október

1933. október 5-én a Novosti zágrábi napilap részleteket közölt a jankapusztai usztasatábor vezetőjének szeretője, Jelka Pogorelec naplójából, amelyben leleplezi a táborban folyó tevékenységet. A cikk és a nem sokkal később önálló kiadvány formájában megjelentetett napló kellemetlenül érintette a magyar kormányt, és hozzájárult ahhoz, hogy 1934 áprilisára a tábort felszámolják.⁴⁹⁸

1933. október 15-én megválasztották az új közigazgatási szervezettség értelmében létrejött községek polgármestereit és elöljáróit a Drávai bánságban. Muraszombat polgármestere Hartner Nándor lett. Alsólendván a madžaronnak titulált Bacsics Árpád lett a polgármester, aki dr. Jure Pikuž ügyvéddel szemben nyerte el a tisztséget.⁴⁹⁹

1933. október 22-én emlékoszlop felállításával egybekötött ünnepség keretén belül emlékeztek Battyádon [Puconci] arra, hogy 150 évvel korábban került sor az első evangélikus istentisztelet megrendezésére a Muravidéken.⁵⁰⁰

493 Kovács 2004. 144. old.

494 Varga Sándor 1983. 28–29. old.

495 Hornyák 2012.

496 Slovenska kronika XX. stoletja. Nova Revija, Ljubljana, 1997. 385. old.

497 Kokolj – Horvat 1977. 356. old.

498 Hornyák 2012.

499 Göncz 2001. 149. old.

500 Kokolj 1984. 326. old.

1934. január

1934. január 4-én Hári Lipót evangélikus leköszönt választották meg a domonkosfai tűzoltóegylet elnökének. Hári Oswald Lajost váltotta, aki az egyesület elnöki posztját az alapításától [1910-től] látta el.⁵⁰¹

1934. január 15-én a közoktatási minisztérium újabb nyelvizsgát rendelt el a magyar tanerők nyelvtudása körüli helyzet rendezésére.⁵⁰²

1934. február

1934. február 5-én Athénban aláírták a Balkán-antant egyezményt, amely a kisantant egyezményhez hasonlóan mindenekelőtt a békerendszer fenntartását volt hivatott biztosítani.⁵⁰³

1934. március

1934. március 11-től Dobronakon bevezették a szlovén nyelvű prédikációt a szlovén anyanyelvű hívők számára.⁵⁰⁴

1934. április

1934. április 2-én mutatták be Dobronakon az első szlovén nyelvű színdarabot. A Dobronakon szolgálatot teljesítő állami hivatalnokok, az iskola néhány szlovén tanítója, valamint néhány dobronaki magyar származású, de a színészetet kedvelő személy

fogott össze, és a hosszú téli esték alatt betanulták a „Dve nevesti – Két menyasszony” című játékot Jožef Babič tanító vezetésével.⁵⁰⁵

1934. április 3-án megalakult a muravidéki akadémikusok [egyetemi hallgatók] társasága [Klub prekmurskih akademikov].⁵⁰⁶

1934. április 14-én Muraszombatban megalakult a Svoboda munkás-kulturális társaság [Delavsko kulturno društvo].⁵⁰⁷

1934 áprilisában megjelent a szlovén, az olasz és az osztrák kommunista pártok közös nyilatkozata a szlovén nemzeti kérdés megoldásáról, melyet a moszkvai Komintern-központban dolgoztak ki.⁵⁰⁸

1934. május

1934. május 1-jén a Narodna odbrana 14 pontból álló programot hozott nyilvánosságra, amelyben kifejtette, hogy a kisebbségeknek Belgrád felé kell fordulniuk, ahonnan minden jót meg fognak kapni. Semmi este sem tekinthetnek Budapest felé, mert abból csak anyagi és nemzeti egzisztenciájuk pusztulása következhet.⁵⁰⁹

1934. május 12-én a magyar kormány a Népszövetségtől kért jogorvoslatot a magyar–jugoszláv határon jugoszláv részről elkövetett túlkapásokkal

501 Kercksmár 1990. 89. old.

502 Hornyák 2012.

503 Hornyák 2012.

504 Kovács 2011. 158. old.

505 Kovács 2011. 175. old.

506 Kokolj 1984. 336. old.

507 Kokolj 1984. 341. old.

508 Slovenska kronika XX. stoletja I. 389. old.

509 Hornyák 2012.

szemben. 1930. február 5. és 1933. október 20. között 20 komolyabb és 9 halálos áldozattal járó fegyveres incidens történt a határon, amelynek áldozatai magyar vagy magyar nemzetiségű jugoszláv állampolgárok voltak.⁵¹⁰

1934. június

1934. június 10-én a Drávai bánóság bánjának rendelete értelmében új helyhatósági választásokra [občinske volitve] került sor az Alsólendvai járás hét községében: Belatinc [Beltinci], Bagonya [Bogojina], Dobronak, Murarév [Hotiza], Alsólendva, Lendva és környéke, valamint Bántornya [Turnišče]. Alsólendván a „madžaron” Bačič győzött, Alsólendva-környék községben Slivnjek, míg Dobronak községben Trajber.⁵¹¹

1934. június 20-án a nagyhatalmak nyomására a magyar és a jugoszláv állam küldöttsége Belgrádban tárgyalásokba kezdett a vitás kérdések tisztázása érdekében.⁵¹²

1934. július

1934. július 21-én három okmányból álló, a magyar diplomácia sikerét tükröző megállapodást írtak alá. A jugoszlávok vállalták, hogy a határmenti birtokosoknak különféle könnyítéseket adnak; kölcsönösen

vállalták, hogy sebesüléssel vagy halállal végződő esetekben hatósági személyek 500 méteres határsávon belül bemehetnek a másik ország területére helyszíni kivizsgálás végett; bizalmas jegyzőkönyvben a magyar fél a jugoszlávokra bízta a halálos végű határkonfliktusok elkerüléséhez szükséges intézkedések megtételét, míg a jugoszlávok a magyarok belátására bízták a horvát emigráció korlátozásához szükséges intézkedések meghozatalát.⁵¹³

1934. augusztus

1934. augusztus 18-án a belga Max Cosyns és tanítványa, Nérée van der Elst léggömbje [stratostat] leszállt a muravidéki Gyanafa [Ženavlje] település mellett. Az eseményről Európa-szerte beszámolt a média.⁵¹⁴

1934. szeptember

1934. szeptember 1-jével [az 1934/35-ös tanévvel] megszűnt a magyar nyelven való oktatás az egyosztályos szentlászlói elemi iskolában. A többségében református [kálvinista] magyarok által lakott településen ezt követően egészen az 1941-es impériumváltásig nem volt magyar nyelvű oktatás.⁵¹⁵

1934. szeptember 16-án szentelték fel az új alsólendvai evangélikus

510 Hornyák 2012.

511 Kokolj 1984. 332–335. old.

512 Hornyák 2012.

513 Hornyák 2012.

514 Kokolj 1984. 345. old.

515 Kokolj – Horvat 1977. 356. old.

templomot, amelyet – Skalics Sándor lelkész idejében, Vukán Lajosnak, a Korona szálló tulajdonosának hathatós támogatásával – Ascher alsólendvai mester épített. A rendezvényen a tudósítások szerint sokan részt vettek, az ünnepi istentiszteletet Popp zágrábi evangélikus püspök celebrálta.⁵¹⁶

1934. október

1934. október 5-én jelent meg Alsólendván a Ljudska Pravica című gazdasági és közművelődési hetilap, mely valójában a szlovén kommunisták lapja volt. A lap szerkesztője és kiadója Miško Kranjec volt. A lap 17. számát, mely 1935. augusztus 31-én jelent meg, a hatalom elkobozta. Ezt követően a Ljudska Pravica 1935 októberétől már Ljubljánában jelent meg, az új szerkesztője Ivan Kreft lett. A lap utolsó száma 1936. március 6-án jelent meg.⁵¹⁷

1934. október 9-én Sándor királyt Marseille-ben horvát és makedón terroristák meggyilkolták. A királyt kiskorú fia, II. Péter követte a trónon, akinek nagykorúságáig háromtagú régenstanács kormányzott nagybátyjával, Pál herceggel az élen. A tanács tagja volt még dr. Radenko Stanković és dr. Ivan Perović.⁵¹⁸

1934. november

1934 november elején hosszabb kivárást követően megkezdődött a Magyarország elleni sajtókampány vádaskodásokkal, melyben Budapestet tették felelőssé az „Országegyesítő” király meggyilkolásáért.⁵¹⁹

1934. november 22-én Belgrád panaszbeadvánnyal fordult a Népszövetséghez, és kérte Magyarország felelősségének kivizsgálását. A panasz benyújtásával egy időben megkezdődött a Jugoszláviában dolgozó magyar állampolgárok (Magyarország javára optáltak) és állampolgársággal nem rendelkező magyar nemzetiségűek kiutasítása Jugoszláviából. A kiutasítás körülbelül 2.700–3.000 közötti létszámot érintett.⁵²⁰

1934. december

1934. december 1-jén Pártosfalván gyászrendezvényt tartottak Sándor király meggyilkolása miatt, amelyen nagyszámú közönség vett részt, többek között a domonkosfai tűzoltók is felvonultak.⁵²¹

1934. december 10-én a Népszövetség rendkívüli ülésén elfogadott egy a terrorizmus elleni általános határozatot, és a magyar kormány hatáskörébe utalta a magyar alsóbb szervek felelősségének kivizsgálá-

516 Kerčmar 1995. 261. old.

517 Franc Kuzmič 1990. 85–86. old.

518 Slovenska kronika XX. stoletja I. 392. old.

519 Hornyák 2012.

520 Hornyák 2012.

521 Göncz 2001. 181. old.

sát, valamint a büntetés mértékének meghatározását. Összesen öt elítélő határozat született, amelyből a legkeményebb is mindössze 30 napos szobafogság volt.⁵²²

1934. december 16-án Szántó Gábor vezetésével külön gazdavonaton magyar delegáció utazott Oplenácra, leróni a jugoszláviai magyarság nevében kegyeletüket Sándor király sírjánál.⁵²³

1934. december 28-án jelent meg az oktatási miniszter egy rendelete, mellyel meghatározta a polgári iskolák iskolakörzeteit. A rendelet értelmében Murszombat is az Alsólendvai Polgári Iskola vonzáskörzetébe került, ez ellen azonban bizonyos murszombati körök erélyesen tiltakoztak.⁵²⁴

1934. december 30-án a Lendvavidéki telepések nagygyűlést szerveztek Lendván, sérelmeik orvoslása céljából levelet írtak a Drávai Bánság Igazgatóságának.⁵²⁵

1934. december 30-án a Murska Krajina című újságban megjelent cikk szerint a mintegy 100.000 lakosú Muravidékről a munkásság 10 százalékanak idegenben kellett munkát keresnie a túlnépesedés, a földreform hiányos lebonyolítása és egyéb okok miatt.⁵²⁶

1935. január

1935. január 7-én került sor a „Lendava” nevű sportegylet alakuló közgyűlésére Alsólendván a Korona szállodában.⁵²⁷

1935. április

1935. április 12-én dr. Dinko Puc, a Drávai bánság bánja kampánykörúton vett részt Muravidéken. Útja során többek között Dobronakra is ellátogatott, ahol a település vezetősége fogadta a templomtéren nagyszámú helyi lakos jelenlétében.⁵²⁸

1935. május

1935. május 5-re új választásokat írtak ki, miután 1935 januárjában feloszlatták a képviselőházat. A Murszombati járásban ismét Josip Benko lett a képviselő, míg az Alsólendvai járásban ugyancsak dr. Franc Klar orvos kapta a legtöbb szavazatot. A választások előtt a dr. Maček vezette Horvát Parasztpárt is erőteljes agitációt fejtett ki a Muravidéken, azonban törekvésük nem járt eredménnyel. Az Alsólendvai járásban a kormánypárt 4.527 szavazatot kapott, a Maček vezette párt viszont csak 1.133-at, a Murszombati járásban a Jevtič miniszterelnök nevével fémjelzett párt 6.327 szavazatot kapott Maček párt-

522 Hornyák 2012.

523 Hornyák 2012.

524 Göncz 2001. 181. old.

525 Kovács 2004. 309. old.

526 Göncz 2001. 252. old

527 Göncz 2001. 182. old.

528 Kovács 2011. 165. old.

jának 2.484 szavazatával szemben.⁵²⁹

1935. május 27-én a csentei búcsút Jože Klekl nyugalmazott plébános is megtisztelte jelenlétével, és a hívőknek magyar nyelven prédikált.⁵³⁰

1935. június

1935. június 3–5. között 35 dobronaki kisiskolás kiránduláson vett részt, melynek során megnézték Ljubljana, valamint Bled és Gorenjska egyéb nevezetességeit.⁵³¹

1935. június 23-án megalakult a muravidéki múzeumi társaság [Prekmursko muzejsko društvo].⁵³²

1935. június 24-én Milan Stojadinović kapott megbízást a kormányalakításra. A korábban ellenzékben lévő Anton Korošec a belügyi tárcát kapta.⁵³³

1935 júniusában új határozat született az 1934 december végi oktatási rendelet ügyében, ennek értelmében Muraszombatot kivonták az Alsó-lendvai Polgári Iskola körzetéből és a ljutomeri iskolához sorolták.⁵³⁴

1935. július

1935. július 1-jén tartották Ljubljánában a szlovén kivándoroltak első kongresszusát.⁵³⁵

1937. július 7-én a Sloboda szocialista kulturális szervezet találkozót szervezett Celjében, amelyen körülbelül 10.000 ember vett részt.⁵³⁶

1935. július 14-én avatták fel egy Mura elleni mérkőzéssel az alsólendvai futballpályát.⁵³⁷

1935. július 17-én a budapesti jugoszláv követ, Vukčević kormánya megbízásából felvetette, hogy a marseille-i merénylet elültét követően – amelynek során nem csak a magyar politikusok és a magyar sajtó, de a jugoszláv politikusok és sajtótényezők is túlzásokba estek – meg kellene próbálni javítani a két állam kapcsolatait.⁵³⁸

1935. július 25-én a Vatikán és Jugoszlávia konkordátumot kötött, amelyet azonban sosem ratifikáltak.⁵³⁹

1935. augusztus

1935. augusztus 20-án a szlovén liberálisok találkozót szerveztek Pohorjén, majd kiadták követeléseiket „pohorjei pontok” [pohorske punktacije] címen, melyben az erőteljes unitarizmust hangoztatták.⁵⁴⁰

1935. szeptember

1935. szeptember 1-jén kormányel-

529 Göncz 2001. 153. old.

530 Göncz 2001. 264. old.

531 Novine, XXII. évf. 1935. június 16. 4. old.

532 Slovenska kronika XX. stoletja I. 361. old.

533 Kokolj 1984. 375. old.

534 Göncz 2001. 273. old.

535 Slovenska kronika XX. stoletja I. 396. old.

536 Slovenska kronika XX. stoletja I. 397. old.

537 Horváth 2004. 15. old.

538 Hornyák 2012.

539 A. Sajti 2008. 111. old.

540 Slovenska kronika XX. stoletja I. 399. old.

lenes demonstrációt tartottak Ljuto-
merben. A csendőrök ellenőrizték a
városba bevezető utakat és őrt álltak
a verzeji hídon. A tüntetésre csak
az Alsólendvai és a Muraszombati
járásból körülbelül ezer ember érke-
zett. A tüntetés erőszakba torkollott,
melynek során a csendőrök fegyve-
res beavatkozása miatt egy tüntető
meghalt.⁵⁴¹

1935. szeptember 11-től dr. Marko
Natlačén lett a Drávai bánság új
bánja.⁵⁴²

1935. szeptember 27-ével ment
nyugdíjba Volper Pál dobronaki plébá-
nos, aki 26 évig szolgált Dobronakon,
illetve a dobronaki plébánián. Az
1894-ben felszentelt Volper több
muravidéki plébánián is szolgált káp-
lánként, mielőtt 1909-ben Dobronakra
került volna plébánosnak. Utódja
Štefan Lejko lett.⁵⁴³

1935. november

1935. november 1-jén megjelent a
Straža v viharju című katolikus egye-
temi lap, melynek publikálói katolikus
egyetemisták voltak. Politikai támoga-
tójuk dr. Anton Korošec volt.⁵⁴⁴

1935. december

1935. december 26-án Hodoson az
Evangélikus Egyházközség kereté-

ben megünnepelték a közkedvelt és
sikeresen tevékenykedő Heiner Géza
plébános működésének 25. évfordu-
lóját.⁵⁴⁵

1936. január

1936 januárjában a magyar Honvé-
delmi Minisztérium értékelése sze-
rint az előző év őszétől Jugoszlávi-
ában javult a magyarok helyzete.⁵⁴⁶

1936. május

1936. május 22-én Ivan Jožef
Tomažič maribori püspök muravi-
déki körútja során Dobronakra is
ellátogatott. A püspököt az iskola
igazgatója, Preininger János üdvö-
zölte a falu nevében a temetőnél,
majd innen a templomba ment a
körmenet.⁵⁴⁷

1936. július

1936. július 5-én a kormánypárt
alsólendvai politikai nagygyűlésén
furcsa hangulat alakult ki. A mintegy
négyszáz ember szemtanúja volt a
kormánypárt nevében megjelenő tárca
nélküli miniszter, dr. Miha Krek és dr.
Klar képviselő beszéde többszörös
megszakításának, mert a tömegből
vagy ellenük szóltak, vagy az ellen-
zéki Maček-féle Horvát Parasztpártot
éltették. A sajtócikkekből pontosan
nem derül ki, kik voltak az alsólendvai

541 Kokolj 1984. 377. old.

542 Kokolj 1984. 380. old.

543 Novine, XXII. évf. 1935. október 20. 1. old.

544 Slovenska kronika XX. stoletja I. 401. old.

545 Göncz 2001. 265. old.

546 Hornyák 2012.

547 Kovács 2011. 158. old.

templomtérien szervezett nagygyűlés „rendbontói”, azonban az eseményt a magyarsággal nem kapcsolták össze.⁵⁴⁸

1936. július 26-án megalapították az új Muravidéki Vadásztársaságot, mely magába foglalta az Alsólendvai és a Muraszombati járást. Elnöknek Josip Benkót választották.⁵⁴⁹

1936. augusztus

1936. augusztus 3–10. között Muraszombatban és környékén az építőipari munkások az alacsony bér, a hosszú munkaidő és a rossz körülmények miatt sztrájkoltak.⁵⁵⁰

1936. szeptember

1936. szeptember 4-én bocsátotta ki a báni hivatal a Drávai bánóság bánjának, dr. Marko Natlačennak azon határozatát (odlok), miszerint az általános iskolák 7. és 8. osztályos tanulói kizárólag szlovén nyelven tanulhatnak. Vagyis a kisebbségi osztályokban tanulóknak az utolsó két évet az állam nyelvén kellett befejezniük.⁵⁵¹

1936. szeptember 7-én a bán jóváhagyta a nagypalainai (Velika Polana) plébániahivatal kérését, mely szerint a plébániahivatalnak 6 hold és 163 négyszögöl rétet juttatott az agrár-földekből.⁵⁵²

1936. szeptember 20-án a délszláv központi kormány e napon kiadott rendeletével (uredba o likvidaciji kmetijskih dolgov) megpróbálta rendezni a paraszteladósodási problémát.⁵⁵³

1936. október

1936. október 5-én Ljubljánában le-tették a Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (Narodna univerzitetna knjižnica) alapkövét. Az épületet még 1932-ben tervezte Jože Plečnik.⁵⁵⁴

1936. október 25-én a Muravidéken néhány községben ismét új vezetőséget választottak. A Jugoszláv Radikális Közösség (Jugoslovanska radikalna zajednica) a Muravidéken is erős kampányt folytatott. Muraszombatban Hartner Nándor maradt a polgármester (aki listavezető volt). Pártosfalván is a korábbi polgármester kapott bizalmat, hiszen Varga Kálmán megkapta a leadott szavazatok mintegy 90 százalékát.⁵⁵⁵

1936. november

1936. november 24-én a jugoszláviai magyar lapok közölték, hogy a közoktatási miniszter rendelete értelmében megszűnt a névvegyelemzés, és a szülő maga döntheti el, hogy államnyelvű vagy pedig kisebbségi nyelvű iskolába járattja a gyermekét.⁵⁵⁶

548 Göncz 2001. 154. old.

549 Vadász egyesület Lendva. 100 év. 67. old.

550 Kokolj 1984. 396. old.

551 Kokolj – Horvat 1977. 351. old.

552 Kokolj 1984. 531. old.

553 Slovenska kronika XX. stoletja I. 408. old.

554 Slovenska kronika XX. stoletja I. 410. old.

555 Göncz 2001. 155. old.

556 Hornyák 2012.

1936. december

1936. december 17-én véget értek a december 4. óta Magyarország és a délszláv állam között folyó tárgyalások, melyek eredményeként létrejött egy kereskedelmi megállapodás, amely felváltotta az 1934. szeptember 15-én életbe léptetettet. Ez a megállapodás gondoskodott a Jugoszlávia számára biztosítandó behozatali kontingensről, létrehozott egy állandó kormányközi vegyes bizottságot a kölcsönös forgalom ellenőrzésére. Aláírtak egy bizalmas jegyzőkönyvet, amelyben a két állam mezőgazdasági érdekeltségei közötti együttműködést irányozták elő, hogy kedvezőbb árakat érhessenek el a világpiacon.⁵⁵⁷

1937. március

1937. március 19-én jelent meg XI. Pius pápa Divini Redemptoris címet viselő, kommunizmus ellenes enciklikája.⁵⁵⁸

1937. március 23-án Stojadinović a folyamatban lévő magyar–jugoszláv tárgyalások keretében kész volt egy közelebbről meg nem nevezett gesztust tenni a magyar kisebbség felé.⁵⁵⁹

1937. március 25-én olasz–jugoszláv kétoldalú politikai és gazdasági szerződést kötött Belgrádban a két állam vezetője.⁵⁶⁰

1937. április

1937. április 3-án a muravidéki akadémikusok társaságának meghívására szlovén irodalmárok érkeztek Muraszombatba. Irodalmi estjük nagy sikert aratott.⁵⁶¹

1937. április 17–18-án tartotta alakuló ülését a Szlovén Kommunista Párt [Komunistična Partija Slovenije].⁵⁶²

1937. május

1937 május elején a német munkaerőpiac képviselői németországi munkaerő-közvetítésről írtak alá szerződést jugoszláv kollégáikkal.⁵⁶³

1937. május 24-én történt meg a muraszombati munkásotthon (delavski dom) alapkövetétele.⁵⁶⁴

1937. június

1937. június 7-én az Alsólendvai járás községeiben helyhatósági választásokat tartottak. A Dobronaki községben (ahová szlovén települések is tartoztak) csak a Jugoszláv Radikális Közösség állított listát, így Ludvik Treibert választották meg. A választási részvétel 50 százalékos volt. A Gyertyánosi községben a választásra jogosult polgárok kevesebb mint 50 százaléka ment el szavazni a Jugoszláv Radikális Közösség (Jugoslovska radikalna zajednica) által állított jelöl-

557 Hornyák 2012.

558 Slovenska kronika XX. stoletja I. 416. old.

559 Hornyák 2012.

560 Kokolj 1984. 383. old.

561 Slovenska kronika XX. stoletja I. 416. old.

562 Slovenska kronika XX. stoletja I. 417. old.

563 Kokolj 1984. 383. old.

564 Kokolj 1984. 383. old.

tekre és az egyesített oppozíciós listára. Itt Lebár József lett a polgármester. A Göntérházi községben a Jugoszláv Radikális Község két listát is állított. A választásokon a Jugoszláv Radikális Község másodikként bejegyzett listája két szavazattal többet kapott, mint az egyesített ellenzéki lista jelöltjei. Göntérházán a szavazásra jogosultaknak mintegy 73 százaléka járult az urnákhoz. Alsólendván 58 százalékos volt a szavazásra jogosult polgárok részvétele. A kormánypárt listájának jelöltjei [Bačič Árpád volt a listavezető] a leadott szavazatoknak több mint a kétszeresét kapták az oppozíciós lista jelöltjeivel szemben; ez azt eredményezte, hogy a győztes párt 22, a vesztes csupán két képviselői helyet kapott a községi vezetőségben. A Diósvölgyi községben [Orešje] – Csente, Völglyifalu, Pince, Pincemajor és Benice települések tartoztak oda – volt a legalacsonyabb a szavazásra jogosult polgárok választási részvétele [38,3 százalék]. A választások érvényesek voltak, polgármesternek Josip Vrečičet választották meg.⁵⁶⁵

1937. június 14-én Zágrábban megalakult a Magyar Olvasókör.⁵⁶⁶

1937. július

1937. július 31-én Budapesten elhunyt Zala Mayer György szobrászművész. A budapesti millenniumi emlékmű több

szobrának – köztük Gábrriel arkangyal, a Háború és Béke szoborcsoport és négy királyszóbor – alkotója 1858-ban született Alsólendván.⁵⁶⁷

1937. szeptember

1937. szeptember 1-jén bevezetésre került a rokkantsági, öregségi és az özvegyi biztosítás [pravica do onemoglost, starost in smrt]. A Stojadinović-kormány által bevezetett intézkedés lényege abban rejlett, hogy aki legalább négy éven keresztül fizette a járulékot, igényt tarthatott a rokkantsági biztosításra, aki pedig legalább tíz éven keresztül biztosított volt, öregségi nyugdíjra tarthatott igényt, míg az özvegyek és a 16 év alatti árvák havi ellátásra számíthattak az államtól.⁵⁶⁸

1937. szeptember 5-én közművelődési tábort rendeztek Muraszombatban, melyen a Novine tudósítása szerint körülbelül 12.000 fő vett részt.⁵⁶⁹

1937. szeptember 12-én Felsőszentbenedeken [Kančevci] megünnepelték Mikloš Küzmič író – aki a muravidéki szlovének jogaiért harcolt – születésének 200. és Franc Ivanoczy születésének 80. évfordulóját.⁵⁷⁰

1937. szeptember 18-án irodalmi estet rendeztek Muraszombatban, ahol ifjú muravidéki irodalmárok a saját munkáikból olvastak fel.⁵⁷¹

567 Borbás 1996. 69. old.

568 Slovenska kronika XX. stoletja I. 422. old.

569 Kokolj 1984. 408. old.

570 Kokolj 1984. 409. old.

571 Kokolj 1984. 410–411. old.

565 Göncz 2001. 155–156. old.

566 Hornyák 2012.

1937. szeptember 26-án Dolányban [Dolenci] volt a keresztény katolikus sajtó és a katolikus műveltség terjesztőinek gyűlése. A találkozón több mint 3.000 ember vett részt.⁵⁷²

1937. november

1937. november 30-án nagy ünnepség keretén belül adták át Alsólendván az újonnan felépített Sokolotthont. Az épület előtt hatalmas tér állt rendelkezésre a kinti rendezvények lebonyolításához.⁵⁷³

1937. december

1937. december 6-án Stojadinović Rómában találkozott Mussolinival és külügyminiszterével, Cianóval.⁵⁷⁴

1937. december 11-én a Ljubljana-i Tudományos és Képzőművészeti Akadémia alakuló ülését tartotta. Három nappal korábban a ljubljana-i egyetem rektora kinevezte az akadémia első hét tagját.⁵⁷⁵

1938. március

1938. március 5-én Darányi miniszterelnök meghirdette a „győri programot”, amely egymilliárd pengőt irányzott elő a program 5 évére, mely alatt terveik szerint felfegyverzik a magyar hadsereget és kiépítik a hozzá tartozó infrastruktúráját. Bár a jugoszláv

sajtó a hírt úgy állította be, mintha az összeget kizárólag fegyverkezésre fordítanák, mégsem történt hivatalos tiltakozás a fegyverkezés ellen.⁵⁷⁶

1938. március 12-én volt az Anschluss. E napon Németország bekebelezte Ausztriát, és így a Harmadik Birodalom közvetlen szomszédja lett Jugoszláviának és Magyarországnak is.⁵⁷⁷

1938. március 27-én a Muravidék néhány községében – Bodóhegy [Bodonci], Vashidegkút [Cankova], Péterhegy [Gornji Petrovci], Felsőlendva [Gornja Lendava], Murahalmos [Kupšinci], Mártonhely [Martjanci], Szentsebestyén [Pečarovci], Perestó [Pertoča], Battyánd [Puconci], Nagytótlak [Selo], Sal [Šalovci], valamint az Alsólendvai járásból Göntérházán – helyhatósági választást tartottak.⁵⁷⁸

1938. április

1938. április 20-án hivatalos jelentést adtak ki arról, hogy Jugoszláviában nem lesz zsidótörvény.⁵⁷⁹

1938. május

1938. május 14-én pedagógustalálkozót rendeztek Muraszombatban, amelyen a beszámoló szerint mintegy 700 tanító vett részt a Muravidékről és Szlovénia más részeiről.⁵⁸⁰

572 Kokolj 1984. 412. old.

573 Horvat-Meštrovič 2005. 48. old.

574 Hornyák 2012.

575 Slovenska kronika XX. stoletja I. 423. old.

576 Hornyák 2012.

577 Magyarország történeti kronológiája. 953. old

578 Kokolj 1984. 413. old.

579 Hornyák 2012.

580 Göncz 2001. 274. old.

1938. május 23. Stojadinović közölte a magyar követtel, hogy Belgrád kész Magyarországgal külön, kisantant-szövetségeseitől függetlenül tárgyalásokba bocsátkozni. Abban az esetben, ha létrejönne a megegyezés Belgrád és Budapest között, példája követésére biztatná Romániát, Csehszlovákiát, de amennyiben ezt követően pár hónapon belül nem sikerülne hasonló megállapodást tető alá hozniuk, Jugoszlávia hajlandó a Magyarországgal kötött megállapodást önállóan életbe léptetni és publikálni.⁵⁸¹

1938. június

1938. június 1-jén megkezdte működését a Muraszombati Járásbíróság.⁵⁸²

1938. június 27-én Milan Stojadinović felkérte a belgrádi magyar követet, hogy a magyar kormány közölje vele kívánságait. Bakách-Besseneynek az volt a benyomása, hogy Stojadinović nem elsősorban a kisebbségi sérelmekre gondolt, hanem egyéb, politikai természetű kívánságok kifejtésére.⁵⁸³

1938. július

1938. július 4-én Anton Korošec belügyminiszter rendeletet adott ki, amelynek értelmében a kisebbségi vidékeken a köztisztviselőknek meg kell

tanulniuk a kisebbségek nyelvét.⁵⁸⁴

1938. július 11-én Bakách-Besseney György átadta követi megbízólevelét Pál régenshercegnek.⁵⁸⁵

1938. július 31-én a hodosi evangélikus egyházközség azzal a céllal rendezett kabarét, hogy a – hagyományos módon táncmulatsággal párosított – rendezvény bevételét a hodosi evangélikus templom festésére fordítsák.⁵⁸⁶

1938. augusztus

1938. augusztus 24-én Bledben a kisantant elismerte Magyarország fegyverkezési egyenjogúságát. Cserébe Magyarország vállalta, hogy fegyverrel nem fog törekedni a határok megváltoztatására.⁵⁸⁷

1938. szeptember

1938. szeptember 1-jével [az 1938/39-es tanévvel] a dobronaki elemi iskolában megszűnt a magyar nyelvű tagozat. Ezt követően csak szlovén nyelvű tagozatok voltak a legnagyobb magyarlakta falu iskolájában a Muravidéken, habár az alsó négy osztályban az iskola igazgatótanítója, Preininger János még segítette magyar nyelven a tanulókat.⁵⁸⁸ A dobronaki elemi iskola mellett még a göntérházi és a domonkosfai elemi

581 Hornyák 2012.

582 Kokolj 1984. 25. old.

583 Hornyák 2012.

584 Hornyák 2012.

585 Hornyák 2012.

586 Göncz 2001. 291. old.

587 Hornyák 2012

588 Kovács 2011. 158. old.

iskolákban szűnt meg a magyar nyelvű tagozat. A jugoszláv éraban így sikerült röpké húsz év alatt felszámolni Hodos kivételével a teljes magyar nyelvű oktatást a Muravidéken.⁵⁸⁹

1938. szeptember 11-én Cserföldön [Črenšovci] a Muravidék Szlovéniához csatolásának 20. évfordulója alkalmából ünnepséget rendeztek, melyen körülbelül 20.000 ember vett részt. A rendezvényen megjelent a belügy-miniszter, a Szlovén Néppárt vezetője, Anton Korošec is.⁵⁹⁰

1938. október

1938. október 1-jével Kebele [Kobilje] levált a dobronaki plébániáról és önállósodott.⁵⁹¹

1938 októberében alakult meg a Kommunista Párt muravidéki bizottsága Miško Kranjec Lendva-hegyi pincéjében.⁵⁹²

1938. november

1938. november 2-án a bécsi Belvedere palotában kihirdették a tengelyhatalmak döntőbírósi határozatát, az első bécsi döntést. A döntés értelmében Magyarország visszakapta a Felvidék magyar többségű déli részeit: Csehszlovákiától 11.927 négyzetkilométer területet és 869.299 lakost, ebből 86,5 százalék magyar, 9,8 szá-

zalék szlovák volt. A vitatott városok közül Magyarországhoz került Kassa, Ungvár és Munkács. Ez volt a revíziós politika első tényleges és látványos sikere.⁵⁹³

1938. november 3-án Stojadinović jugoszláv miniszterelnök Bakácz-Besseney György belgrádi magyar követnek kifejtette, hogy bár Jugoszláviának a bledi egyezményben foglaltak esetében tartania kell magát román szövetségesehez, egyéb vonatkozásban, más alapon való közeledésnél azonban a legkevésbé sem helyez súlyt arra, hogy a magyar-jugoszláv és a magyar-román viszony párhuzamosan haladjon.⁵⁹⁴

1938 novemberében Kondor Ladislav [Laci] karikaturista és utazó képeiből nyílt kiállítás Muraszombatban.⁵⁹⁵

1938. december

1938. december 11-én a Jugoszláv Királyságban az utolsó nemzetgyűlési választásokat tartották. A Drávai bánóságban 68 százalékos volt a részvételi arány. A bánóságban a Jugoszláv Radikális Közösség [JRZ] a leadott szavazatok 78,64 százalékát kapta [a Muraszombati járásban 62,74 százalékot, az Alsólendvai járásban 60,97 százalékot].⁵⁹⁶

589 Kokolj – Horvat 1977. 353–355. old.

590 Kokolj 1984. 417–419. old

591 Kokolj 1984. 423. old.

592 Göncz 2001. 156. old.

593 Magyarország történeti kronológiája. 960. old

594 Hornyák 2012.

595 Kokolj 1984. 428. old.

596 Kokolj 1984. 433. old.

1939. február

1939. február 1-jén Alsólendván meghalt Balkány Ernő nyomdász, a Balkány nyomda tulajdonosa.⁵⁹⁷

1939. március

1939. március 10-én a költségvetés vitája során a földművelésügyi tárca keretében felszólalt Fodor Gellért, a szkupstina egyetlen magyar képviselője. Fodor 17. szónokként szólalhatott fel, éjjel kettőkor már csak 20–30 képviselő jelenlétében. Beszédében, amit a képviselők sürgetésére szinte hadarva olvasott fel, a félmilliós jugoszláviai magyarságot minden fejlődési lehetőségtől elzártak, szellemileg megnyomorítottak, gazdaságilag pedig teljesen lerongyolódottnak nevezte, aki azt a benyomást kelti, mintha halálra volna ítélve. A két nagy magyar nyelvű napilap, a Napló és a Reggeli Újság belgrádi telefonutasításra még a beszéd elhangzásának pusztá tényét sem hozta. Ezzel szemben a zombori Új Hírek, feltehetően ügyészi mulasztásnak köszönhetően, szóról szóra közölte a beszéd legfontosabb részét.⁵⁹⁸

1939. március 15-én megtörtént Csehszlovákia feldarabolása. A magyar csapatok visszacsatolták – német jóváhagyással – a Kárpátalját.⁵⁹⁹

1939. június

1936. június 16-án megnyitották a muraszombati Trgovski dom épületét, melyben helyet kapott a muraszombati járás kétosztályos kereskedőiskolája.⁶⁰⁰

1939. június 17-től június 26-ig nagyszabású rendezvényre került sor Muraszombatban „Muravidéki Hét” [Prekmurski teden] címmel, amelynek keretében számos program, népszerűsítő jellegű rendezvény és előadás volt. A rendezvény célja az volt, hogy Szlovénia, azaz a Drávai bánóság és a szélesebb régió is megismerje a vidék, mindenekelőtt Muraszombat jellegzetességeit, tudomást szerezzen az elért eredményekről és gondokról. A hét nap során volt mezőgazdasági és szarvasmarhavásár, kereskedelmi tanácskozás, különböző kiállítások.⁶⁰¹

1939. július

1939. július 25–30. között rendezték meg a VI. Krisztus királysága kongresszust [Kongres Kristus a Kralja] Ljubljánában.⁶⁰²

1939. augusztus

1939. augusztus 17-én az első szlovén tábor megszervezésének huszadik évfordulóján a muravidéki katolikus ifjúság Belatincon [Beltinci] találkozott.⁶⁰³

597 Burmen 1974. 38. old.

598 Hornyák 2012.

599 Magyarország történeti kronológiája. 966. old

600 Kokolj 1984. 118. old.

601 Göncz 2001. 182. old.

602 Slovenska kronika XX. stoletja I. 440. old.

603 Kokolj 1984. 446. old.

1939. augusztus 20-án ünnepélyes külsőségek közepette, több ezer hívő jelenlétében elhelyezték és megáldották Nagytótlakon [Selo] a templom alapkövét.⁶⁰⁴

1939. augusztus 20-án megkötötték az úgynevezett Cvetković–Maček egyezményt, amely jelentős lépés volt Jugoszlávia föderatív átalakítása felé. Az egyezmény értelmében megalakult a Horvát Bánság, amely magában foglalta gyakorlatilag mindazon területeket, amelyekre a horvátok igényt tartottak.⁶⁰⁵

1939. augusztus 23-án írták alá Moszkvában a szovjet–német megemlékezési egyezményt [Molotov–Ribbentrop paktum].⁶⁰⁶

1939. augusztus 26-án elkerülendő a horvát–szerb „kiegyezés” törvénybe iktatása alkalmával várható parlamenti ellenállást, Pál régensherceg feloszlatta a belgrádi parlamentet. Megalakult a Cvetković–Maček-kormány.⁶⁰⁷

1939. szeptember

1939. szeptember 1-jén a németek lerohanták Lengyelországot és ezzel kitört a II. világháború.⁶⁰⁸

1939. október

1939. október 29-én báró Láng Boldizsár nyugalmazott altábornagy, az

Interparlamentáris Unió magyar csoportjának elnöke Belgrádba érkezett, mint a „Nouvelle Revue de Hongrie” című folyóirat szerkesztőbizottságának az elnöke. Találkozott Cincar-Marković külügyminiszterrel, Antić udvari miniszterrel, Lazar Marković igazságügy-miniszterrel és azokkal az írókkal, újságírókkal, publicistákkal és közéleti személyiségekkel, akik a magyar–jugoszláv kultúrkapcsolatok terén addig is szerepet játszottak, illetve akiktől e kapcsolatok erősödése volt várható.⁶⁰⁹

1939. november

1939. november 7-én néhány napos látogatásra Belgrádba érkezett Eckhart Tibor kisgazdapárti képviselő, magyar királyi titkos tanácsos. Belgrádi felbukkanása nagy feltűnést keltett Jugoszláviában. Látogatást tett vezető párt- és politikai személyiségeknél, ami a legfantasztikusabb találgatásokra adott okot.⁶¹⁰

1939. november 20-án nagy tűz ütött ki Zsitkócban, melynek folyamán nyolc lakóház égett le a gazdasági épületekkel együtt. Így elégett az az évi termésük is a szerencsétlenül járt családoknak.⁶¹¹

1939 novemberében, miután a jugoszláv–magyar kamara elnöke, Belgrád főpolgármestere, Vlada Ilič kijelentet-

604 Kokolj 1984. 375., 447. old.

605 Hornyák 2012.

606 Magyarország történeti kronológiája. 969. old.

607 Sokcsevics – Szilágyi – Szilágyi 1993. 245. old.

608 Magyarország történeti kronológiája. 969. old.

609 Hornyák 2012.

610 Hornyák 2012.

611 Murska krajina, VI. évf. 1939. november 26. 3. old.

te, hogy lemond elnöki tisztségéről, amennyiben Zágrábban megalakítják a magyar–horvát kamarát, Budapes-
ten ejtették a kamara felállításának
ötletét.⁶¹²

1940. január

1940. január 6-án Muraszombatban felszentelték és átadták a Szent Csa-
lád Nyomdat [Tiskarna sv. Družine
Murska Sobota].⁶¹³

1940. március

1940 márciusában új választójogi
rendelet lépett hatályba. Ennek értel-
mében országos listákat az ország 55
választókerületéből legalább 15-ben
kell minimum 100–100 választónak
ajánlani. Kisebbségi párt alakítása és
kisebbségi lista benyújtása továbbra
is tilos, illetve lehetetlen volt.⁶¹⁴

1940. április

1940. április 1-jén Belgrádban meg-
alakult a Magyar Közművelődési
Egyesület. Elnöke Apró István építész
lett.⁶¹⁵

1940. május

1940. május 15-én jelent meg a
kisebbségben élő gyerekek elemi is-
kolába íratásáról szóló minisztériumi
utasítás. A rendelet az iskolák igazga-

tóinak a kezébe adta a beíratás jogát,
a szülőknek viszont szóban vagy
írásban kellett nyilatkozniuk nemzeti
hovatartozásukról.⁶¹⁶

1940. július

1940 júliusában Szentlászlóra lá-
togatott Ágoston Sándor feketicsi
református püspök.⁶¹⁷

1940. augusztus

1940. augusztus 30-án aláírták a
második bécsi döntést. Észak-Er-
dély visszakerült Magyarországhoz.
Magyarország ennek következtében
regionális középhatalommá vált, ami
nem növelte az ország jugoszláviai
népszerűségét. A jugoszlávok attól
tartottak, hogy a magyar revízió kö-
vetkező célja a Jugoszláviához került
területek és a félmillió délvidéki ma-
gyarság visszaszerzése lesz.⁶¹⁸

1940. augusztus 31. és szeptember

2. között Muraszombatban a Central
[Dittrich-féle] moziban hétszer mu-
tatták be a Petőfi Sándor János vitéz
című költeménye nyomán készült fil-
met. A film többszöri műsorra tűzése
tükrözi a magyar nyelv és kulturális
értékek iránti tényleges érdeklődést,
ami húsz évvel az elcsatolás után
még a viszonylag elszlovénosodott
Muraszombatban is rendkívül erős

612 Hornyák 2012.

613 Kokolj. 1984. 454. old.

614 Hornyák 2012.

615 Hornyák 2012.

616 Göncz 2001. 275.

617 Göncz 2001. 265. old.

618 Hornyák 2012.

volt, azonban számolni kell a környező falvakban élő lakosság érdeklődésével is.⁶¹⁹

1940. szeptember

1940. szeptember 1-jével a mura-szombati gimnázium végre teljes lett, mind a nyolc osztályában folyt oktatás. Több mint egy évtizedig tartott a harc a nyolcosztályos gimnázium felállításáért.⁶²⁰

1940. szeptember 22-én ünnepélyesen átadták a szécsénykúti [Petanjci] Mura-hidat.⁶²¹

1940. szeptember 22-én Bántornyán [Turnišče] felszentelték az új egyházközségi közművelődési otthont [župnijski prosvetni dom].⁶²²

1940. október

1940 októberében a Sikić család eladta az alsólendvai gyógyszerterát a károlyvárosi [Karlovac] Himmelsbach Gyula gyógyszerészmesternek, illetve elcserélték az ő károlyvárosi [Karlovac] gyógyszerteráival. Himmelsbach a második világháború végéig vezette az alsólendvai gyógyszerterát.⁶²³

1940. október 9-én Miloje Smiljanić jugoszláv külügyminiszter-helyettes Bakách-Besseney belgrádi magyar követtel a két állam közötti kapcsolatokról folytatott eszmecserén felve-

tette a lakosságcsere gondolatát. A magyar részről mutatkozó „sufficit” kiegyenlítését a kárpátaljai ruténekkal kívánta megoldani [Smiljanić 500.000 magyarról és 180.000 délszlávról beszélt]. Magyarország azonban csak területekkel együtt látta megoldhatónak a kérdés rendezését, és egyedül a szórványok esetében gondolkodott lakosságcsereben.⁶²⁴

1940. november

1940. november 20-án Magyarország csatlakozott a háromhatalmi egyezményhez.⁶²⁵

1940. december

1940. december 12-én Magyarország és Jugoszlávia Belgrádban aláírta az örökbarátsági szerződést.⁶²⁶

1941. február

1941. február 27-én Teleki Pál és Bárdossy László fogadta Budapesten Cincar Marković jugoszláv külügyminisztert. A találkozón területi és politikai kérdések nem szerepeltek. Megegyeztek viszont abban, hogy kölcsönösen tudományos és irodalmi intézeteket hoznak létre mindkét országban, a két kormány részvétele nélkül, de „jóindulatú támogatásával”, valamint hogy tárgyalások kezdődje-

619 Göncz 2001. 291. old.

620 Senica 1970. 37. old.

621 Kokolj 1984. 457–458. old.

622 Kokolj 1984. 458. old.

623 Predin 1985. 12–13. old.

624 Hornyák 2012.

625 Magyarország történeti kronológiája. 977. old.

626 Magyarország történeti kronológiája. 978. old.

nek a magyarországi és jugoszláviai görögkeleti egyház közötti viszony tisztázására.⁶²⁷

1941. március

1941. március 1-jén Bulgária csatlakozott a háromhatalmi egyezményhez.⁶²⁸

1941. március 25-én Bécsben a Cvetković–Maček kormány képviselői aláírásával Jugoszlávia csatlakozott a Németország, Olaszország és Japán között létrejött háromhatalmi egyezményhez.⁶²⁹

1941. március 27-én angol és amerikai ügynökök segítségével puccsot szerveztek a jugoszláv hadsereg és a légierő tisztjei. Ezen lázadással megdöntötték a kormányt. Az új kormány kész volt elismerni az előző kormányok által kötött valamennyi egyezményt, így a háromhatalmi egyezményhez való csatlakozást is. Ez azonban már nem elégítette ki a felbőszült Hitlert.⁶³⁰

1941. március 27-én a belgrádi puccs hírére Hitler elrendelte, hogy a vezérkar dolgozza át a már elkészült Marița-tervet és terjessze ki Jugoszláviára is. Azt az utasítást adta diplomáciai és a katonai vezetőinek, hogy a Jugoszláviával szomszédos

országokat – Olaszországot, Bulgáriát, Romániát és Magyarországot – területi ígéretekkel nyerjék meg az ügynek.⁶³¹

1941. március 28-án továbbította Sztójay Döme berlini nagykövet Hitler üzenetét a magyar kormányhoz. A német vezető azt üzenté, hogy a Balkánon új helyzet állt elő, és a fegyveres beavatkozás ténye már eldőlt. Hitler úgy döntött, hogy ebben a hadjáratban a Magyar Királyi Honvédségnek is szerepet kell vállalnia, már csak azért is, mert a Harmadik Birodalom elismeri Magyarország revíziós igényeit. A szóba jöhető területek közé sorolta a Bácskát, a Bánátot, sőt Hitler támogatást ígért a fiumei kikötő visszacsatolásának ügyében is.⁶³²

1941. április

1941. április 3-án a korábban Jugoszláviával örökbarátsági szerződést aláíró Teleki Pál miniszterelnök, nem látva más kiutat a csapdahelyzetből, önkézzel vetett véget életének. Horthy Miklós kormányzó a helyére Bárdossy Lászlót nevezte ki miniszterelnöknek, aki a külügyminiszteri tárcát is megtartotta.⁶³³

1941. április 6-án kora reggel megindult a német csapatok támadása Jugoszlávia ellen. Német gépek átrepül-

627 Hornyák 2012.

628 Magyarország történeti kronológiája. 979. old.

629 Slovenska kronika XX. stoletja I. 454. old.

630 Slovenska novejša zgodovina. 412–414. old.

631 Slovenska novejša zgodovina. 414. old.

632 Horváth Csaba 2011. 11. old.

633 Magyarország történeti kronológiája. 980. old.

tek a Muravidék felett, majd a 2. hadsereg 101. és 125. divíziója a Kučnica-patakot átlépve, Kőhidán [Gederovci] és Vashidegkúton [Cankova] keresztül behatolt Jugoszlávia területére.⁶³⁴

1941. április 8-án a németek letartóztatták Jožef Klekl plébánost, a Muravidék egyik legbefolyásosabb politikusát a két világháború közötti időszakból. Kleklt a németek április 16-án átadták a magyar hatóságoknak, akik először Szombathelyre, majd 1941 szeptemberében Celldömölkre szállították. Itt a helyi kórházban a kórházi lelkészi teendőket látta el. A háború befejezésekor, 1945. május 9-én érkezett vissza Cserföldre [Črenšovci].⁶³⁵

1941. április 10-én Zágrábban kikiáltották a Független Horvát Állam megalakulását, ezzel felbomlott Jugoszlávia. A magyar kormány ezt követően nem tartotta kötelező érvényűnek magára nézve a négy hónappal korábban megkötött örökbarátsági egyezményt.⁶³⁶

1941. április 11-én Horthy Miklós parancsára a magyar hadsereg átlépte a trianoni békében megvont magyar–jugoszláv határt. A 3. magyar hadsereg alakulatai Horvátország kiválása után léptek jugoszláv területre, és szigorúan a történelmi határig vonultak Bácska, Baranya, Muraköz és a Muravidék területén. A bevonuló ma-

gyar katonaság elszórtan találkozott ellenállással, de a Délvidék magyar lakossága mindenütt nagy örömmel fogadta őket.⁶³⁷

1941. április 11-én, a 3. hadsereg bevonulásakor Jugoszlávia északi részére kiadtak egy rendeletet a katonai közigazgatás bevezetéséről az elfoglalt területeken.⁶³⁸

1941. április 16-án Alsólendvára és a vidék jelentősebb településeire bevonultak a magyar csapatok. Ekortól vette kezdetét a Muravidéken a katonai igazgatásról szóló rendelet, amelynek értelmében két járási katonai közigazgatási parancsnokság jött létre, az alsólendvai és a muraszombati. A két katonai parancsnokság a Szabadkán, majd később Újvidéken székelő Déli Hadsereg Katonai Közigazgatási Csoportparancsnokságának volt közvetlenül alárendelve. A katonai igazgatás 1941. augusztus 15-ig volt hatályban, amikor a két muravidéki járás ismét a magyar közigazgatás szerves része lett [az Alsólendvai járás Zala megyéhez, a Muraszombati járás Vas megyéhez tartozott, akárcsak 1919 előtt]. Erről véglegesen a magyar országgyűlés által 1941. december 16-án elfogadott XX/1941-es törvény rendelkezett.⁶³⁹

634 Fujs 1990. 89. old.

635 Zver 2001. 77–79. old.

636 A. Sajti 2004. 156. old.

637 A. Sajti 2004. 156–157. old.

638 Horthy-Magyarország részvétele Jugoszlávia megtámadásában és megszállásában 1941–1945. 41. old.

639 Göncz 2001. 300–302. old.

1941. április 17-én a jugoszláv hadsereg letette a fegyvert, illetve feltétel nélkül kapitulált. I. Péter király és a kormány külföldre menekült.⁶⁴⁰

1941. április 18-án Heinrich Himmler megjelentette az alsó-stájerországi idegenek kitelepítéséről szóló irányvonalait [smernice za izselitev tujerodnih elementov].⁶⁴¹

1941. április 19-én Svetozar Rašić és a budapesti jugoszláv követség személyzete a Szovjetunió területére távozott.⁶⁴²

1941. április 24-én a bécsi Imperial szállóban a német és az olasz kormány képviselői aláírták a Jugoszlávia felosztásáról szóló egyezményt. Az egyezmény csalódottságot okozott a magyar politikai vezetés köreiben, mivel Bánát német fennhatóság alá került.⁶⁴³

1941. április 26-án Ljubljánában megalapították az Imperialistaellenes Frontot [Protiimperialistična Fronta], amelyet június 22-én Felszabadító Frontra [Osobodilna Fronta] neveztek át.⁶⁴⁴

1941. május

1941. május 3-án az olaszok által megszállt szlovén területek jogilag is az Olasz Királyság részei lettek.⁶⁴⁵

1941. május 4-én Londonban a jugoszláv emigráns királyi kormány határozatban mondta ki, hogy Jugoszlávia és Magyarország között április 10-én beállt a hadállapot.⁶⁴⁶

1941. május 8-án a zalai törvényhatósági közgyűlésen a képviselők köszöntötték a visszacsatolt területek lakosságát.⁶⁴⁷

1941. május 11-én Alsólendván egy nagyszabású rendezvényen ünnepelték meg Alsólendva és vidéke visszacsatolását Magyarországhoz.⁶⁴⁸

1941. május 15-én a budapesti apostoli nunciatura 1941. június 1-jei hatállyal Grósz József szombathelyi megyéspüspököt kinevezte azon, már korábban is a szombathelyi egyházmegyéhez tartozó plébániák apostoli adminisztrátorává, amelyek a Muravidék Magyarországhoz történő visszacsatolásáig a maribori püspök joghatósága alá tartoztak.⁶⁴⁹

1941. május 19-én Vas vármegye törvényhatósági bizottságának ülésén hivatalosan is köszöntötték a visszacsatolt területek lakosságát és képviselőiket.⁶⁵⁰

1941. május 21-én a Vendvidéki Magyar Közművelődési Egyesület rendkívüli közgyűlést tartott, ahol számos fontos kérdés, tisztségviselő-választás, illetve kinevezés is napirendre

640 Sokcsevics – Szilágyi – Szilágyi 1993. 263. old.

641 Slovenska kronika XX. stoletja II. 17. old.

642 Hornyák 2012.

643 A. Sajti. 2004. 159–160. old.

644 Slovenska kronika XX. stoletja II. 21. old.

645 Slovenska kronika XX. stoletja II. 14. old.

646 Hornyák 2012.

647 Göncz 2006. 167. old.

648 Göncz 2006. 38. old.

649 Göncz 2006. 203. old.

650 Göncz 2006. 168. old.

került. Hartner Nándor, Muraszombat polgármestere már az ülés kezdetekor utalt az egyesület egyik fő céljára, melynek lényegét a magyar nyelv terjesztésében jelölte meg.⁶⁵¹

1941. május 24-én ismét megjelent a Muraszombat és Vidéke című hetilap XXXV. évfolyamként jelzett első száma. A szlovén és magyar nyelven megjelent lap tulajdonosaként a Vendvidéki Magyar Közművelődési Egyesület szerepelt. Az újság főszerkesztője Hartner Nándor, felelős szerkesztője ifj. Szász Ernő volt.⁶⁵²

1941. május 25-én, a Hősök Napján a Magyarországhoz visszacsatolt hetési falvak zarándoklatára került sor a gáborjánházi templomhoz. A rendezvényt a göntérházi Bencze Ádámné szervezte.⁶⁵³

1941. május 25-én Cserföldön [Črenšovci] is ünnepi rendezvényt szerveztek a Hősök Napja tiszteletére. Noha a korabeli tudósítások bensőséges ünnepekről számolnak be, az eseményt inkább hatalmi demonstrációként lehetett értékelni.⁶⁵⁴

1941. május 28-án Zágrábban tárgyalások kezdődtek a Muraköz hovatartozása kérdésében. A magyar delegáció három nappal később eredménytelenül tért vissza Budapestre.⁶⁵⁵

1941. május 30-án Budapesten Magyarország és Németország az ásványiolaj-érdekeltségek szempontjából titkos gazdasági megállapodást kötött. A szerződés szerint a magyar kormány elismerte a jugoszláv kormány és a német társaságok között megkötött ásványiolaj-koncessziós jogokat és ennek megfelelően új koncessziós szerződéseket kötött az érintett német társaságokkal.⁶⁵⁶

1941 májusának második felében a magyar fennhatóságú, korábban Szlovéniához tartozó területeken az eddigi fizetőeszközt, a dinárt a pengő váltotta fel. A váltási arányt úgy határozták meg, hogy 10 dinárért lehetett egy pengőt kapni.⁶⁵⁷

1941 május-júniusban Bácskában a dobroljácok helyére 3.279, többségében bukovinai székely és kis részben moldvai csángó családot telepítettek be nagyjából 13.200 lélekkel 35 ezer katasztrális hold földre. Ehhez a magyar kisebbséget diszkrimináló jugoszláv földreform által létrehozott 62 zárt dobroljáctelep 53 ezer katasztrális holdjából vették igénybe a szükséges földeket.⁶⁵⁸

1941. június

1941. június 1-jei hatállyal a budapesti apostoli nunciatúra Grósz József szombathelyi megyéspüspököt ne-

651 Göncz 2006. 34. old.

652 Göncz 2006. 34. old.

653 Göncz 2006. 39. old.

654 Göncz 2006. 39–40. old.

655 Göncz 2006. 60. old.

656 Göncz 2006. 46. old.

657 Slovenska kronika XX. stoletja II. 16. old.

658 A. Sajti 2004. 201–211. old.

vezte ki a korábban is a szombathelyi egyházmegyékhez tartozó plébániák apostoli adminisztrátorává.⁶⁵⁹

1941. június 9-ével a MÁV jelentése szerint helyreállt a vasúti személyszállítás Lendvahosszúfalú, azaz Hosszúfalú és Rédic, valamint Zalaegerszeg között. A két település között naponta három vonat közlekedett mindkét irányban.⁶⁶⁰

1941. június 18-án Belatincon [Belvinci] Horthy Miklós tiszteletére ünnepi rendezvényt tartottak.⁶⁶¹

1941. június 10-én véglegesen eldőlt, hogy a Muravidék részét képező, többségében németek által lakott települések, Kismária havas [Fikšinci], Gedőudvar [Ocinje], Határfalva [Kramarovci] és Rottenberg Seregháza [Serdica] része a Német Birodalomhoz tartoznak.⁶⁶²

1941. június 15-én a német fennhatóságú, korábban Szlovéniához tartozó területeken az eddigi fizetőeszközt, a dinárt a birodalmi márka [Reichsmark] váltotta fel.⁶⁶³

1941. június 22-én Felszabadító Frontra [Osvobodilna Fronta] neveztek át az április 26-án megalapított Imperialistaellenes Frontot, melybe belekapcsolódtak a kommunisták, a keresztényszocialisták, a Sokol mozgalom tagjai, a baloldali értelmiségiek és néhány más szervezet. A

front tagjai a föderatív elrendezésű Jugoszlávián belül élő szlovén nemzet önrendelkezéséért és nemzeti szuverenitásáért indultak harcba.⁶⁶⁴

1941. június 26-án Magyarország hadat üzent a Szovejtúniónak.⁶⁶⁵

1941. június 29-én Muraszombatban a felszabadulás alkalmából nagyszabású ünnepséget tartottak.⁶⁶⁶

1941. július

1941. július 9-én a Muraközben a magyar hatóságok bevezették a katonai közigazgatást.⁶⁶⁷

1941. július 9-én bevonult Perlakra [Prelog] a nagykanizsai honvédszázlójai.⁶⁶⁸

1941. július 9-én Csáktornyan [Čakovec] nagyszabású ünnepséget rendeztek a magyar közigazgatás bevezetése örömeire.⁶⁶⁹

1941. július 13-án látogatta meg első alkalommal Grósz József megyéspüspök az egyházmegyéjéhez visszakerült híveit Alsólendván. Előtte már járt Cserföldön [Črenšovci], Nagypalinán [Velika Polana] és Muraréven [Hotiza]. Alsólendvai látogatását követően Bántornya [Turnišče], Dobronak és Bagonya [Bogojina] érintésével utazott vissza Szombathelyre.⁶⁷⁰

659 Göncz 2006. 117. old.

660 Göncz 2006. 46. old.

661 Göncz 2006. 40. old.

662 Fujs 1990. 91. old.

663 Slovenska kronika XX. stoletja II. 16. old.

664 Sokcsevics – Szilágyi – Szilágyi 1993. 329. old.

665 Magyarország történeti kronológiája. 982.

666 Göncz 2006. 40. old.

667 A. Sajti 2004. 179–186. old.

668 Göncz 2006. 44. old.

669 Göncz 2006. 44. old.

670 Göncz 2006. 206. old.

1941. július 25-én tudósított a Mura-szombat és Vidéke című újság a július hónapban megrendezésre kerülő Vasi Közép Evangélikus Egyházmegye közgyűléséről. A közgyűlés elhatározta, hogy a Mura menti evangélikus egyházközösségek számára – tekintettel a sajátos helyzetre – alesperességet állítanak fel. Tiszteletbeli esperesnek Kováts Istvánt választották, tiszteletbeli felügyelőnek Benkó Józsefet.⁶⁷¹

1941. július 27-én Alsólendván a Korona szállóban megalakult az Alsólendvai Járási Közművelődési Egyesület. Az egyesület elnöke dr. Hajós Ferenc lett.⁶⁷²

1941 júliusában a magyar vallás- és közoktatási miniszter több, Zalaegerszeg környékéről származó okleveles tanítónőt állami helyettes tanítókká nevezett ki elsősorban a Muravidék szlovének lakta falvaiba.⁶⁷³

1941 júliusában a petesházi műkedvelő színjátszócsoport Horvát József tanító rendezésében nagy sikerrel bemutatotta a „Nótás Kata” című színművet az alsólendvai Sokol-otthonban.⁶⁷⁴

1941. augusztus

1941. augusztus 3-án nagyszabású tűzoltóprogram volt Muraszombatban, melynek keretében felszámolták

a Járási Tűzoltószövetséget és a járás összes tűzoltóegységét felvették a Vasmegyei Tűzoltó Szövetségbe.⁶⁷⁵

1941. augusztus 14-én nevezték ki az Alsólendvai járás főszolgabírójává dr. Apáthy Józsefet, míg a Muraszombati járás főszolgabírójává dr. Olajos Józsefet. Dr. Apáthy József 1944. december 1-ig töltötte be állását, míg dr. Olajos József 1944. október 15-ig.⁶⁷⁶

1941. augusztus 15-én a Magyarországhoz visszacsatolt délvidéki területeken [kivéve a Muraközt, itt augusztus 21-én] megszűnt a katonai közigazgatás és polgári közigazgatás váltotta fel azt.⁶⁷⁷

1941. augusztus 19-én dr. Monostori Tibort nevezték ki az Alsólendvai járás szolgabírójává, aki állását 1942. szeptember 15-ig töltötte be. Őt dr. Strausz Ferenc követte a szolgabírói poszton.⁶⁷⁸

1941. augusztus 20-án Szent István napja tiszteletére a muraszombati Mura labdarúgóklub csapata ünnepi műsorral összekötött barátságos mérkőzést rendezett a budapesti Postás csapatával, mely 3:3-as döntetlennel végződött.⁶⁷⁹

1941. augusztus 21-én a Muraközben – Csáktornya és Perlak [Prelog] köz-

671 MéV, 1941. július 25-én, XXXV. évf. 10. sz. 2. old.

672 Göncz 2006. 242. old.

673 Göncz 2006. 189. old.

674 Göncz 2006. 242. old.

675 Göncz 2006. 242. old.

676 Zala megye archontológiája 2000. 336. old. ; Fujs 1990. 94. old.

677 A. Sajti 2004. 237. old.

678 Zala megye archontológiája 2000. 336. old.

679 Göncz 2006. 244. old.

ponttal két járásban – életbe lépett a polgári közigazgatás.⁶⁸⁰

1941. augusztus 23-án Vas vármegye vezetősége a főispánnal és az alispánnal az élen bejárta a Mura-szombati járást, hogy a helyszínen ismerkedjenek meg a viszonyokkal.⁶⁸¹

1941. augusztus 30-án a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 56597/41 számú határozata értelmében Mura-szombat székhellyel megalakult a Mura-szombati Tanügyigazgatási Kirendeltség, mely hatáskörébe a visszacsatolt Vas és Zala megyei járások kerültek [a mura-szombati, az alsólendvai, a csáktornyai és a perlaki járás]. A kirendeltség 1943. október 15-ig működött.⁶⁸²

1941. augusztus 30-án Tüskeszernél [Trnje] gyűlést tartott a muravidéki szlovén ellenállási mozgalom, ahol mintegy 20–30 személy lehetett. Az egybegyűltek elhatározták, hogy szabotázsakciókba kezdenek a Muravidéken.⁶⁸³

1941. szeptember

1941. szeptember 1-jén Szabó József lett a domonkosfai iskola igazgatója.⁶⁸⁴

1941. szeptember 6-án a kormányzó Szombathelyi Ferencet nevezte ki a honvéd vezérkar élére.⁶⁸⁵

1941. szeptember 6-án Alsólendván a Nagykanizsai Keresztény Tisztviselők Egyesülete műkedvelő társulatának vendéggjátékát, a „Tokaji Aszú” című operettet tekinthette meg a közönség.⁶⁸⁶

1941. szeptember 6-án a muravidéki kommunista ellenállási mozgalom tagjai Muravidék-szerte röplapokat szórtak, melyben a megszálló magyar hatalom elleni engedetlenségre szólították fel a lakosságot.⁶⁸⁷

1941. szeptember 15-én nagy ünnepség keretén belül kezdődött el a „magyar éra alatt” az új iskolai tanév a mura-szombati gimnáziumban. Maga az oktatás pedig két nappal később, szeptember 17-én indult el az osztályokban.⁶⁸⁸

1941. szeptember 19-én Battyánfalván [Rakičan] a muravidéki kommunista ellenállási mozgalom három tagja gyűjtogatót.⁶⁸⁹

1941. szeptember 21-én Alsólendván a Korona szállóban megalapították Az Alsólendvai Járás Ipartestületét. A testület elnöke Fritz István lett.⁶⁹⁰

1941. szeptember 21-én Pincén tíz szlovén telepes fiatal szlovén dalokat énekelt. A magyar hatóságok Lendvára szállították őket, majd Kolozsvárra kerültek fogdába. 1942 nyarán, miután

680 A. Sajti 2004. 237. old.

681 Göncz 2006. 67. old.

682 Kokolj – Horvat 1977. 385. old.

683 Godina 180. 66–67. old.

684 Kerckmár 1990. 60. old.

685 Magyarország a második világháborúban, 1997. 418. old.

686 MéV, 1941. szeptember 12. XXXV. évf., 17. sz. 3. old.

687 Godina 1980. 74–75. old.

688 Senica 1970. 43. old.

689 Godina 1980. 75. old.

690 Göncz 2006. 263. old.

a tenger melléki és isztriai kolonistákat Sárvára internálták, az elítélt tíz fiatal is átszállították Kolozsvárról Sárvára.⁶⁹¹

1941. szeptember 23-án tartotta Alsólendva újonnan kinevezett képviselő-testülete első ünnepélyes ülését.⁶⁹²

1941. szeptember 27-ével kezdődően több tíz személyt tartóztattak le, illetve helyeztek vizsgálati fogságba a magyar hatóságok a Muravidéken. Ezzel kezdetét vette a muravidéki kommunista ellenállási mozgalom felszámolása, mely az októberben és novemberben tevékenykedő úgynevezett „repülő bíróságokkal” csúcsosodott ki.⁶⁹³

1941 szeptemberében megnyitotta kapuit Muraszombatban a Kereskedelmi Középiskola és a Magyar Királyi Állami Gimnázium.⁶⁹⁴

1941. október

1941. október 9-én Szombathelyi Ferenc vezérkari főnök átirattal fordult Bárdossy miniszterelnökhöz a bácskai partizáncselekmények, szabotázsakciók erőteljesebb megtorlása érdekében.⁶⁹⁵

Az 1941. október 10–11-e közötti éjjeli állapot szerint kellett a Magyarországhoz visszacsatolt területek népszámlálását lebonyolítani.⁶⁹⁶

1941. október 13. és 1941. november 22. között

[Muraszombatban 1941. október 28–30. között] működött az úgynevezett „repülő bíróság”, mely gyorsított ütemben vezette le a hivatalos eljárásokat, majd munkájuk befejeztével másik településre mentek. A bíróságot dr. Dominich Vilmos kapitány vezette.⁶⁹⁷

1941. október 18-án a magyar csendőrség felszámolta a muravidéki kommunista ellenállási mozgalmat. A rövid fegyveres összetűzés során elesett a mozgalom vezetője, Kovač Štefan is.⁶⁹⁸

1941. október 31-én a muraszombati vár udvarán kivégezték a muravidéki kommunista ellenállási mozgalom két alakját, Kardos Jenőt és Cvetko Štefant.⁶⁹⁹

1941 októberében a magyar hatóságok letartóztattak három szlovén származású muravidéki papot: Danijel Halast, Ivan Camplint és Mihael Jeričet.⁷⁰⁰

1941. november

1941. november 30-án Alsólendván nagy ünnepség keretében 14 Lendvavidéki személyt, vitézt avattak a Vitézi Rend tagjává. A Vitézi Rend tagjai lettek: a hősi halált halt Fehér Vendel, Vörös Gergely [Kapca], Horváth Ignác [Kapca],

691 Valenčič 1992.

692 Göncz 2006. 70–71. old.

693 Godina 1980. 78–84. old.

694 Göncz 2006. 192. old.

695 A. Sajti 2004. 271. old.

696 Göncz 2006. 243. old.

697 Fujs 1990. 96. old.

698 Göncz 2006. 76–77. old.

699 Göncz 2006. 77. old.

700 Göncz 2006. 212. old.

Horváth Vendel [Lendvavásárhely – Dobronak], Fehér István [Lendvavásárhely – Dobronak]. Harmath János [Lendvavásárhely – Dobronak], Sőke Ferenc [Petesháza], Pozsgai János [Petesháza], Simonka János [Petesháza], Gyökös Imre [Nagypalina], Lendvai József [Alsólendva], Peceli János [Kebeleszentmárton – Kobilje], Szabó István [Völgnyifalu] és Dávid István [Völgnyifalu].⁷⁰¹

1941. december

1941. december 4-én a Honvéd Vezérkari Főnökség Vácott hozott ítéletében Mihael Jeričet négy, Ivan Camplint pedig öt évi fegyházbüntetésre ítélte.⁷⁰²

1941. december 5-én tartotta ünnepélyes alakuló közgyűlését Zala vármegye törvényhatósági bizottsága. A Muraközéből és a Muravidékről származó képviselők már részt vettek az ülésen. Vas vármegye törvényhatósági bizottsága is e napon alakult újjá. 65 muraszombati képviselő volt jelen az alakuló ülésen.⁷⁰³

1941. december 16-án a magyar képviselőház elfogadta a Délvidék visszacsatolásáról szóló törvényjavaslatot. Erre azért csak ekkor került sor, mert a magyar vezetés eddig reménykedett, hogy a németek által megszállt Bánát is visszakerül.⁷⁰⁴

1941. december 31-én életbe lépett a Délvidék visszacsatolásáról szóló törvény, mely a Magyarországhoz visszacsatolt területek lakosságának állampolgársági helyzetét volt hivatott rendezni. A törvény értelmében azok a személyek, akik az elszakítás előtt magyar állampolgárok voltak, hatósági intézkedések nélkül váltak ismét magyar állampolgárokká. Ugyanez vonatkozott azokra az árvákra is, akiknek néhai édesapja 1921. július 26-án az akkori jogszabályok értelmében magyar állampolgár volt.⁷⁰⁵

1941 decemberében a hadbíróság 14 hónap börtönbüntetésre ítélte Danijel Halast, amiből bő hét hónapot egy budapesti fegyházban töltött. 1942 júliusában helyezték szabadlábra.⁷⁰⁶

1942. január

1942. január 3–30. között került sor az úgynevezett januári razziaára [hideg napok] Dél-Bácskában és Újvidéken, melyek a Sajkás-vidéken elszaporodó partizántevékenységet voltak hivatottak felszámolni. A razzia során – melyet a magyar karhatalmi erők Feketealmi-Czeydner Ferenc altábornagy vezetésével hajtottak végre – tömegmészárlásra került sor a Sajkás-vidéken és Újvidéken. Ennek során főleg szerb és zsidó származású polgári

701 MéV 1941. december 5. XXXV. évf., 5. old.

702 Göncz 2006. 213. old.

703 Göncz 2006. 171–172. old

704 MéV, 1941. december 19. XXXV. évf., 31. sz. 1. old.

705 Magyarország történeti kronológiája. 985. old.

706 Göncz 2006. 213. old.

személyeket [köztük nőket, gyerekeket, öregeket] gyilkoltak meg. A megtorlás áldozatairól különböző, meglehetősen ellentmondó adatok állnak rendelkezésre. Az áldozatok száma 3.000–10.000 fő között mozgott a különböző források szerint.⁷⁰⁷

1942. január 11-én Muraszombatban nagy pompával megünnepelték az 1919. január 3-án „muraszombati csa-ta” néven lezajlott ütközetet.⁷⁰⁸

1942. január 12-én megalakult a Muraszombati Kereskedői Alkalmazottak Egyesülete, melynek vezetője Flegár Ferenc lett.⁷⁰⁹

1942. január 15-én léptették életbe a kenyérjegyekről szóló rendelkezést, azonban annak meghatározott előírásai Vas vármegye területére, így a Muraszombati járásra is csak részben vonatkoztak.⁷¹⁰

1942. január 19-én vette át a muraszombati gimnázium vezetését dr. Törnár Ede kanonok, muravidéki szlovén származású premontrei szerzetes. A háború végéig ő volt a muraszombati gimnázium igazgatója.⁷¹¹

1942. január 22-én az alsólendvai polgári iskola rajztermében megalakult, pontosabban újraalakult a Kaszinó, mely a jelenlévők szerint egykor összekapcsolta az alsólendvai közössé-

get. A kaszinó elnöke dr. Széll György közjegyző lett.⁷¹²

1942 januárjában megalakult a Muraszombati Levente Egyesület. Elnöke Hartner Nándor polgármester lett. Az időközben megalakult alsólendvai Levente-egyesület elnöke Küronya Jenő, a polgári iskola igazgatója lett.⁷¹³

1942. február

1942. február 3-án a muraszombati Korona szállóban megalakult a Muraszombati Kaszinó Egyesület is. A szervezet elnöke dr. Olajos József főszolgabíró lett.⁷¹⁴

1942. február 5-én Bárdossy László magyar miniszterelnök betérjlesztette a képviselőházban azoknak a visszatartott, egykor délszláv fennhatóságú területről származó személyeknek a nevét, akiket a kormányzó és a magyar kormány méltónak és érdemesnek tartott a visszatért vidék érdekeinek képviseletére. A döntés értelmében a Muraszombati járást Hartner Nándor képviselte, az Alsólendvai járást pedig dr. Ország Pál ügyvéd.⁷¹⁵

1942. március

1942. március 9-én Kállay Miklós lett az új miniszterelnök.⁷¹⁶

707 A. Sajti 2004. 269–288. old.

708 Göncz 2006. 78. old.

709 Göncz 2006. 264. old.

710 Göncz 2006. 81. old.

711 Senica 1970. 43. old.

712 Göncz 2006. 247. old.

713 Göncz 2006. 80. old.

714 Göncz 2006. 247. old.

715 Göncz 2006. 81–82. old.

716 Magyarország történeti kronológiája. 987. old.

1942. március 25-én Muraszombatban rendezték meg a Magyar Élet Párt Vas megyei szervezete 3. Politikai szemináriumát, ahol a közel 300 küldött tájékoztatót hallott a kormány munkájáról, a háborúról, a közellátásról és a zsidókérdés megoldásáról.⁷¹⁷

1942. április

1942. április 5-én, húsvétvasárnapján Grósz József szombathelyi megyéspüspök címzetes kanonokká nevezte ki Krantz József csendlaki [Tišina] esperes-plébánost.⁷¹⁸

1942. április 11-én az Alsólendvai Evangélikus Nőegylet bemutatta az „Érik a Búzakalász” című előadást.⁷¹⁹

1942. április 12-én Muraszombatban szervezték meg a járás központi ünnepségét Muravidék visszacsatolásának első évfordulója alkalmából.⁷²⁰

1942. április 16-án, Alsólendván került sor a járás központi rendezvényére a visszacsatolás első évfordulója alkalmából.⁷²¹

1942. május

1942. május 2-án mutatták be Dobronakon a „Klárca” című színdarabot.⁷²²

1942. május 3-án Muraszombatban megalakult a Baross Szövetség Mu-

raszombat és Vidéke fiókja, melybe a megalakuláskor 47 kereskedő társult. Elnöke Benkó József gyáros lett.⁷²³

1942. május 8-án közölte a muravidéki sajtó, hogy a Muraszombati járás fősztolgabírója több szlovén nemzetiségű személyt kiutasított az országból.⁷²⁴

1942. május 24-én és 25-én, Kapcán bemutatták a „Legnagyobb hatalom” című színdarabot.⁷²⁵

1942 májusában a Muravidéken is megkezdődött az egykori jugoszláv földreform intézkedéseinek felülvizsgálata.⁷²⁶

1942 májusában Alsólendván pedagógiai szemináriumot szerveztek, melyen 200 tanító vett részt.⁷²⁷

1942. június

1942. június 21-én volt a Muraszombati Járási Ipartestület alakuló közgyűlése. Az egyesület élére a tagok Szukits István férfiniszabó mestert választották meg.⁷²⁸

1942. június 22-én és 23-án került sor a tenger melléki és isztriai telepések sárvári internálótáborba való elhurcolására. A magyar hatóságok ugyanis a két világháború között a

717 Göncz 2006. 83. old.

718 MÉV, 1941. április 10-én, XXXVI. évf. 15. sz. 3. old.

719 Göncz 2006. 250. old.

720 Göncz 2006. 92. old.

721 Göncz 2006. 93. old.

722 Varga Sándor 1995. 41. old.

723 MÉV, 1942. május 8. XXXVI. évf., 19. sz. 1. old.

724 Göncz 2006. 89. old.

725 Varga Sándor 1995. 86. old.

726 Kovács 2013. 186–200. old.

727 Göncz 2006. 197. old.

728 MÉV, 1942. június 26. XXXVI. évf., 26. sz. 3. old.

Lendva-vidékre telepített kolonisták közül azokat, akik 1918. október 31. előtt nem a Magyar Királyság területén éltek, internálták. Összesen 577 személyt internáltak 8 Alsólendva környéki településről. Röviddel az internálás után a kolozsvári fegyházból Sárvárra szállították azt a 10 fiatal szlovén telepest, akiket még 1941 szeptemberében ítéltek el. Így végül 587 személyt internáltak a Lendva-vidékről a sárvári internálótáborba. Az internáltak közül összesen 35 személy halt meg, közülük 23-an a táborban vesztették életüket, elsősorban a rossz higiéniai körülmények, valamint az alultápláltság miatt. A táborból 1942 nyarán a Muravidékről internált gyermekeket több turnusban Bácskába vitték nevelőcsaládokhoz. Az internáltak többsége a tábor felszámolásáig [1945. március 28.] volt Sárváron.⁷²⁹

1942 júniusában Muraszombatban megalakult az Önkéntes Női Honvédelmi Munkaszolgálat, melynek megbízott vezetője Hartner Nándorné volt.⁷³⁰

1942. július

1942. július 7-től 1943. január 21-ig a MANÁT [Magyar–Német Ásványolaj Művek Kft.] Völglyifalu térségében fúrásokat végzett. 1.467 méter mélyre fúrtak és nagy mennyiségű gázra leltek. A második világháború alatt ezen

kívül még öt kutat fúrtak, így összeségében hat kútból kettőben kőolajat és négyben földgázt találtak.⁷³¹

1942. július 12-én került sor az 1921-ben született dobronaki sorkötelesek sorozására.⁷³²

1942. július 17-en Št. Jošt nad Horjulomban megalakult az olasz megszállók beleegyezésével a falusi őrség [vaške straže], mely a kommunistaellenes fegyveres akciók és ezáltal a polgárháború kezdetét jelentette Szlovéniában.⁷³³

1942. augusztus

1942. augusztus 20-án Alsólendván felavatták a Zalaegerszegről kapott országzászlót.⁷³⁴

1942 augusztusában elhunyt Krantz József csendlaci [Tišina] esperes-plébános, aki már a jugoszláv érában is a magyarság egyik szellemi vezetőjének volt tekinthető.⁷³⁵

1942. szeptember

1942. szeptember 6-án az alsólendvai evangélikus gyülekezet megünnepelte fennállásának 40. évfordulóját. Az ünnepségen részt vett dr. Kapi Béla evangélikus püspök és dr. Brand Sándor Zala megyei alispán.⁷³⁶

731 Hari 1990. 7. old.

732 Kovács 2011. 171. old.

733 Slovenska kronika XX. stoletja II. 38. old.

734 Göncz 2006. 95. old.

735 Göncz 2006. 220. old.

736 MÉV, 1942. szeptember 10. XXXVI. évf., 36. sz. 1. old.

729 Kovács 2013. 186–200. old.

730 Göncz 2006. 250. old.

1942. szeptember 8-án Belatincon (Beltinci) felavatták a turulmadárral díszített országzászlót.⁷³⁷

1942. szeptember 13-án Göntérházán felavatták az országzászlót.⁷³⁸

1942 szeptemberében Grósz József megyéspüspök az Alsólendvai járás plébániáiban bémált, ahol nagy lelkesedéssel fogadták a hívők.⁷³⁹

1942. november

1942. november 18-án a Magyar Élet Pártja muraszombati szervezete nagyválasztmányi gyűlést tartott, ahol a háborúról és a zsidókérdésről vitáztak a küldöttek.⁷⁴⁰

1942. november 26-án megalakult a Jugoszláv Népfelszabadító Antifasiszta Tanács (AVNO) – Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije), a partizánhatalom első hivatalos közigazgatási feladatokra is vállalkozó szerve.⁷⁴¹

1942. december

1942. december 6-án ünnepélyes keretek között adták át az új hodosi iskola épületét. Az építési tervek készítése és a kivitelezés vezetése a muraszombati Štefan Sraka nevéhez kötődik. A munkálatok során Hodos és Kapornak lakossága önkéntes munká-

val, fuvarozással, sőt építőanyaggal segítette az új iskola elkészültét.⁷⁴²

1942. december 8-án beiktatták hivatalába Csendlakon (Tišina) dr. Harangozó Ferenc plébánost, az új muraszombati kerületi esperest.⁷⁴³

1942. december 16-án Vas Vármegye Törvényhatósági Bizottsága felsőházi tagnak választotta Mikola Sándor akademikust és Bezeredy Istvánt.⁷⁴⁴

1942 decemberében a vallás- és közoktatásügyi miniszter a muraszombati középiskolások részére 35.000 pengőt biztosított.⁷⁴⁵

1943. január

1943. január 13-án megindult a Vörös Hadsereg ellentámadása a voronyezyi fronton. A támadás szétveri a 2. magyar hadsereget, melynek kötelékében sok muravidéki is harcolt.⁷⁴⁶

1943. január 22-én az alsólendvai képviselőtestület döntött arról, hogy átvállalja a helyi egészségház működtetését, amennyiben azt telekönyvileg a községre írják. A község vállalta, hogy az épületet karbantartja, az intézmény keretében csak zöldkeresztes egészségvédelmi tanácsadót, tüdőbeteg-gondozó intézetet, trachoma-rendelőt, iskolafürdőt, védőnői lakást, tisztiorvosi lakást és szükség

737 Göncz 2006. 104. old.

738 Göncz 2006. 104. old.

739 Göncz 2006. 203. old.

740 Göncz 2006. 83–84. old.

741 Slovenska novejša zgodovina 669. old.

742 Papp 2005. 224. old.

743 Göncz 2006. 221. old.

744 Göncz 2006. 107. old.

745 Göncz 2006. 198. old.

746 Magyarország történeti kronológiája. 989.

esetén maláriakutató állomást helyez el.⁷⁴⁷

1943. január 23-án tartotta rendszeres évi ülését az Olasz Királyság Akadémiájának Tanácsa. A tanács e napon döntött arról, hogy a szlovén tudományos és művészeti akadémiát [Akademija znanosti in umetnosti] is felveszik a nemzeti akadémia tanácsába [Consiglio nazionale delle Accademie].⁷⁴⁸

1943. január 29. és 1943. július 7. között az ONART fúrásokat végzett Petesházán. 1.749 méter mélyre fúrtak és nagy mennyiségű kőolajra bukkantak.⁷⁴⁹

1943. február

1943. február 8-án a sárvári internálótáborból 55 személy a Független Horvát Államba távozott.⁷⁵⁰

1943. március

1943. március 1-jén írták alá a Dolomiti Nyilatkozatot [Dolomitska izjava]. A nyilatkozat értelmében a Felszabadító Fronton [Osvobodilna Fronta – OF] belül a Szlovén Kommunisták Pártja elérte, hogy a többi szervezet elfogadja vezető szerepét, hogy a Felszabadító Front vezetői a frontot szervezeti és politikai tekintetben egységes egésznek kezelik, ebből

kifolyólag a felszabadító fronton kívül nem szerveznek önálló politikai pártot és szervezetet.⁷⁵¹

1943 márciusában a muraszombati képviselőtestület Hartner Nándort Muraszombat díszpolgárává választotta.⁷⁵²

1943. április

1943. április 3-án közgyűlést tartott a Vendvidéki Magyar Közművelődési Egyesület. Az értekezleten pozitívan értékelték az egyesület tevékenységének fontosabb pontjait, valamint megválasztották az új tisztikart. Az egyesület elnöke Hartner Nándor lett.⁷⁵³

1943. április 24-én volt sorozáson az 1922-ben született dobbronaki fiúk generációja.⁷⁵⁴

1943 áprilisában Muraszombatban megünnepezték a Muravidék Magyarországhoz történő visszacsatolásának második évfordulóját.⁷⁵⁵

1943. május

1943. május 16-án Muraszombatban megalakult a Gyümölcsstermelők Országos Egyesületének muraszombati járási fiókjá. Elnöke dr. Olajos József főszolgabíró lett.⁷⁵⁶

747 Göncz 2006. 109. old.

748 Slovenska kronika XX. stoletja II. 47. old.

749 Hari 1990. 7. old

750 Valenčič 1992. 75–86. old.

751 Slovenska novejša zgodovina 670–671. old.

752 Göncz 2006. 115. old.

753 Göncz 2006. 116. old.

754 Kovács 2011. 171. old.

755 Göncz 2006. 116. old.

756 Göncz 2006. 268. old.

1943. május 18-án Muraszombatban fellépett Mécs László papköltő. Előadását óriási érdeklődés övezte.⁷⁵⁷

1943. május 23-án az alsólendvai polgári iskola fennállásának 70. évfordulója alkalmából az intézményben rendezték meg a szombathelyi tankerületi polgári iskolai tanárok évi közgyűlését.⁷⁵⁸

1943. május 31-én Alsólendva képviselőtestülete 60 ezer pengő kölcsön felvétele mellett határozott, amit orvoslakás és orvosi rendelő kiépítésére kívántak fordítani. A kölcsön törlesztését 25 évre tervezték.⁷⁵⁹

1943. július

1943. július 27-én a Muravidékre látogatott báró Bánffy Dániel földművelésügyi miniszter. Sűrűházán [Štrukovci] megtekintette Vrečsics Kálmán gazdaságát, majd Muraszombatban a Benko-gyárat, ezt követően a battyanfalvi [Rakičan] téli gazdasági iskolát.⁷⁶⁰

1943 júliusában a kapcai ifjúság bemutatta a „Férjhez megy a bíró lánya” című darabot.⁷⁶¹

1943. augusztus

1943. augusztus 8-án megalakult az Őrihodosi Gazdakör mint a Vasmegyei

Gazdasági Egyesület fiókszervezete. A szervezethez 32 helybeli gazda csatlakozott, elnökéül Kericsmár Ferencet választották. A gazdakör céljai között szerepelt a földművelés iránti szeretet felkeltése, a falusi élet megkedvelése, a gazdálkodás jövedelmének gyarapítása, a kiscgazdák helyzetének javítása, valamint a mezőgazdasági munkások érdekeinek felkarolása.⁷⁶²

1943. szeptember

1943. szeptember 1-jén a katonának bevonuló Szabó Józsefet Németh Sára váltotta a domonkosfai iskola igazgatói állásában.⁷⁶³

1943. szeptember 3-án Olaszország képviselői aláírták a cassibilei fegyverszüneti egyezményt. Ezzel a szerződéssel az ország átállt a brit-amerikai erők oldalára, a nácik pedig a Tengely, illetve az Alarik hadművelet során megszállták Észak- és Közép-Itáliát, valamint magát Róma városát is.⁷⁶⁴

1943. szeptember 14-én a Magyar Élet Pártja értekezletet tartott Muraszombatban. A gyűlés során hangsúlyozták, hogy a Muravidék Magyarországhoz kerülése a vidék szempontjából a lehető legjobb megoldás volt.⁷⁶⁵

757 MéV 1943. május 21-én, XXXVII. évf., 21. sz. 1. old.

758 Göncz 2006. 199. old.

759 Göncz 2006. 110. old.

760 MéV 1943. júl. 30-án, XXXVII. évf., 31. sz. 1-2. old.

761 Varga Sándor 1995. 86. old.

762 Göncz 2005. 128. old.

763 Kericsmár 1990. 60. old.

764 Tarján M. Tamás: III. Viktor Emánuel leváltja Mussolinit. in: Rubicononline: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1943_julius_25_iii_viktor_emmanuel_levaltja_mussolinit/

765 Göncz 2006. 85. old.

1943. szeptember 29-én az angol rádió arról számolt be, hogy a Muravidéket „előzönlötték a partizánbandák, melyek egyesültek a szlovén szabadcsapatokkal és megszállták egyebek mellett Muraszombatot is.” Szász Ernő, a Muraszombat és Vidéke című újság szerkesztője cáfolta a híreket, állítása szerint a vidéken nem volt semmilyen partizánmozgalom és semmilyen települést nem foglaltak el.⁷⁶⁶

1943. szeptember 30-án kelt a Zala megyei alispán magyar belügyminiszterhez címzett levele, melyben a 17 és 35 év közötti korosztály behívását javasolja. A levél az Alsólendvai járás területét is érintette. Javaslatát mindenekelőtt a nem magyar ajkú lakosságot érintette.⁷⁶⁷

1943. október

1943. október 5-én a magyar hatóságok a Muravidéken letartóztattak 63 zsidó vallású személyt, akiket Sárvárra vittek.⁷⁶⁸

1943. október 15-én a két évig működő Muraszombati Tanügyigazgatási Kirendeltséget felszámolták. A Muraszombati járásban található iskolák a Vas megyei tanügyi igazgatósághoz lettek csatolva, míg az Alsólendvai járásban lévő iskolák a zalai tanügyi igazgatósághoz.⁷⁶⁹

1943. október 24-én első alkalommal avattak aranykalászos gazdákat a Muravidéken. A cím a battyánfalvi [rakičani] téli gazdasági iskola második évet befejező növendékeit illette meg.⁷⁷⁰

1943. november

1943. november 5-én megjelent Muraszombat és Vidéke hetilap először számol be olyan légi harcokról, mely a Muraszombati járás területén történt. A sajtó szerint a Németországot bombázó angol és amerikai vadászgépeket német gépek üldözték és a határ felett le is lőttek egyet.⁷⁷¹

1943. november 8-án a muravidéki községekben újabb közbiztonsági intézkedést hirdettek ki, mely szerint este 8 óra után a települések határain kívül senki sem tartózkodhatott személyi igazolvány nélkül.⁷⁷²

1943. november 23-án nagyválasztmányi gyűlést tartott az alsólendvai MÉP, ahol dr. Országh Pál országgyűlési képviselő és Teleki Béla főispán elemezték a kialakult helyzetet.⁷⁷³

1943. november 29-én az AVNOJ második ülésén a boszniai Jajcában bejelentette a Demokratikus Föderatív Jugoszláv Köztársaság létrehozását és az Ideiglenes Nemzeti Kormány meg-

770 MéV 1943. október 29. XXXVII. évf., 44. sz. 1. old.

771 MéV 1943. november 5. XXXVII. évf., 45. sz. 1. old.

772 Göncz 2006. 119. old.

773 Göncz 2006. 119. old.

766 Göncz 2006. 119. old.

767 Göncz 2006. 118. old.

768 Toš 2012. 71. old.

769 Kokolj – Horvat 1977. 386. old.

alakulást. Itt rakták le a második vagy titóinak nevezett Jugoszlávia alapja. Az ülésen többek között elvi álláspont született a föderatív berendezkedésről, mely egyenjogúságot szavatolt Jugoszlávia nemzeteinek és nemzeti kisebbségeinek, valamint biztosította népek önrendelkezési és elszakadási jogát is.⁷⁷⁴

1943. december

1943. december 6-án a magyar hatóságok korábban már letartóztatott muravidéki zsidó vallású személyek egy csoportját hazaengedték.⁷⁷⁵

1943. december 5. és 12. között szünetelt a muravidéki autóbusz-forgalom a gumival való takarékoskodás miatt.⁷⁷⁶

1943 decemberében Lindvay (Hartner) Nándor hosszú beszédet mondott a magyar országgyűlésben. Beszéde során aprólékosan ismertette a muravidéki helyzetet.⁷⁷⁷

1944. január

1944. január 31-én a magyar hatóságok a korábban már letartóztatott muravidéki zsidó vallású személyek egy újabb csoportját engedték haza. A többi letartóztatott személyt Oranienburgba és Sachsenhausenba vitték.⁷⁷⁸

1944. február

1944. február 1-től a muraszombati polgári leányiskolában fokozatosan bevezették a szlovén nyelvjárás oktatását.⁷⁷⁹

1944. március

1944. március 7-én XII. Pius pápa Kovács Sándor pápai prelátus, kiskun-sági főesperes, kecskeméti plébános személyében kinevezte az új szombathelyi püspököt, akinek fennhatósága alá tartozott a Muravidék is.⁷⁸⁰

1944. március 19-én a német csapatok megszállták Magyarországot.⁷⁸¹ Alsó-lendván az egykori Laubheimer-féle villában német katonai bázist hoztak létre.⁷⁸²

1944. március végén Zala megyében, így Alsó-lendván és vidékén is bezárták a zsidó vallású személyek által működtetett üzleteket.⁷⁸³

1944. április

1944. április 1-jével fejeződött be az 1943/44-es iskolai tanév a muravidéki iskolákban.⁷⁸⁴

1944. április 3-tól lépett életbe az el-sötétítési rendelet, mely szerint 19 óra után a lakóházakban és a középületekben mindent el kellett sötétíteni.⁷⁸⁵

774 Slovenska novejša zgodovina. 713–716. old.

775 Toš 2012. 71. old.

776 MéV 1943. december 3. XXXVII. évf., 49. sz. 1. old.

777 Göncz 2006. 120. old.

778 Toš 2012. 71. old.

779 Göncz 2006.

780 Göncz 2006. 224. old.

781 Magyarország történeti kronológiája. 993. old.

782 Göncz 2006. 120. old.

782 Göncz 2006. 122. old.

784 Kokolj – Horvat 1977. 386. old.

785 Göncz 2006. 119. old.

1944. április 5-től a zsidó vallású személyeknek 10 centiméter átmérőjű, hatágú sárga csillagot kellett viselniük a ruhájukra varrva.⁷⁸⁶

1944. április 19-én Magyarország déli határsávját hadműveleti területté nyilvánították és kiürítését elrendelték. Mindez kiterjedt Zala vármegye egyes területeire: Alsólendva, Csáktornya és Perlak [Prelog] körzetére, valamint a Nagykanizsai és a Letenyei járásokra.⁷⁸⁷

1944. április 21-én jelent meg a Muraszombat és Vidéke című újságban a Dobronaki iskola igazgató-tanítójának, Vitéz Turza Antalnak a gyászjelentése. Az egyébként Dobronaki születésű Vitéz Turza Antal a két világháború között Magyarországon tartózkodott, majd 1941-ben, a Muravidék Magyarországhoz történő visszacsatolását követően visszatért szülőfalujába és az iskola igazgatója lett. Nevéhez fűződik az Alsólendvai járás leventeéletének megszervezése.⁷⁸⁸

1944. április 22-én Szálasi Ferenc, a Nyilaskeresztes Párt vezetője látogatást tett a párt muraszombati egységénél. A párt céljának ismertetése mellett Szálasi hangsúlyozta, hogy a nyilaskereszteseknek kötelességük örködni a termelés folyamatossága és a belső rend megszilárdítása felett.⁷⁸⁹

1944. április 23-ról 24-re virradó éjszaka ismeretlen tettesek elvágták a Muraszombat és Battyánfalva [Rakičan] közötti távbeszélővonalat.⁷⁹⁰

1944. április 26-án a magyar kormány küldötte Alsólendván kiadta a parancsot a helyi zsidó vallású személyek összegyűjtésére. A következő nap a városból 57 zsidó családot szállítottak teherautókon Csáktornyára, ahol átadták őket a Gestapónak.⁷⁹¹

1944 áprilisában látványos ünnepség nélkül ünnepelték meg a Muravidéken a térség Magyarországhoz való visszacsatolásának harmadik évfordulóját.⁷⁹²

1944. május

1944. május 3-án Muraszombatban árverésen eladták a helyi zsidók állatait.⁷⁹³

1944. május 13-án Aleksandar Ranković vezetésével megalakult a jugoszláv Népvédelmi Osztály [Odeljenje za Zaštitu Naroda – OZNA]. Az OZNA egy független katonai szervezetként alakult meg, amely kizárólag a pártvezetés utasításainak megfelelően dolgozott. Az OZNA-nak négy alosztálya volt: 1. hírszerzés, 2. kémelhárítás, 3. katonai részleg és 4. technikai-statisztikai osztály.⁷⁹⁴

786 Göncz 2006. 122. old.

787 Göncz 2006. 123. old.

788 Kovács 2011. 161. old.

789 MéV 1944. április 28. XXXVIII. évf., 18. sz. 3. old.

790 MéV 1944. április 28. XXXVIII. évf., 18. sz. 3. old.

791 Gašpar-Lázár 1997

792 Göncz 2006. 124. old.

793 MéV 1944. május 5. XXXVIII. évf., 19. sz. 1. old.

794 A. Sajti 2010. 218. old.

1944. június

1944. június 11-én a hodosi tűzoltóegylet tagjai átvették az új tűzoltó motorfecskendőt [400 l/perc].⁷⁹⁵

1944. június 16-án kötötték meg a visi egyezményt, más néven az első Tito–Šubašić egyezmény néven elhíresült szerződést. A szerződés értelmében Šubašić elfogadta a föderalizmusra vonatkozó avnoji elveket, elismeréssel nyilatkozott a Tito vezette ideiglenes kormányról és ígéretet tett egy nyilatkozat kibocsátására, melyben tiszteltben tartja a népfelzabardító harcok során szerzett nemzeti és demokratikus vívmányokat. Tito kötelezte magát, hogy megteszi a lépéseket egy koalíciós kormány felállítása érdekében. Az egyezmény szavatolta a politikai pártok és csoportok működését, a szabad választásokat, a sajtószabadságot és a bíróságok függetlenségét.⁷⁹⁶

1944. június 30-án a belügyi szervek ellenséges berepülésről tudósítottak a Muravidék területét illetően. Az akciók folyamán két bomba hullott Muramelencére [Melinci] és Lendvarózsavölgyre [Gančani], valamint 166 géppuskaröltényt találtak.⁷⁹⁷

1944. július

1944. július 8-án lezuhant egy négy-motoros angol bombázó és egy angol

vadászgép a Muraszombat határában folyó légi harc során.⁷⁹⁸

1944. július 30-án Bázakerettyét, a dél-zalai olajmezők központját célzott bombatámadás érte. A robbanások hatására a gazolintelep begyulladt. A támadásnak több halottja és sebesültje volt.⁷⁹⁹

1944. augusztus

1944. augusztus 24-én jelent meg a hivatalos lap rendkívüli száma, melyben közölték a politikai pártok feloszlásáról szóló, azonnal hatályba lépő kormányrendeletet. A rendelet értelmében minden pártpolitikai tevékenységet tilossá nyilvánítottak, a pártok vagyonát pedig zár alá vették.⁸⁰⁰

1944. szeptember

1944 szeptember elején a közeledő háborús veszélyre hivatkozva a magyar kormány hadműveleti területté nyilvánította Vas vármegyében a Muraszombati, Zala vármegyében pedig az Alsólendvai járást. A járások katonai parancsnokot kaptak.⁸⁰¹

1944. szeptember 6-án a Vörös Hadsereg Kladvónál átlépte a román–szerb határt. A Jugoszláv Népfelzabardító Katonáság [JNFK] egységei megkezdték Bánát elfoglalását.⁸⁰²

795 Eöry 2005. 326. old.

796 Sokcsevics–Szilágyi–Szilágyi 1993. 268. old.

797 Göncz 2006. 131. old.

798 Göncz 2006. 132. old.

799 Göncz 2006. 132. old.

800 Göncz 2006. 131. old.

801 Göncz 2006. 132. old.

802 A. Sajtó 2004. 314. old.

1944. szeptember 12-én a londoni emigrációban lévő II. Péter jugoszláv király proklamációjában nyilatkozta ki, hogy Jugoszláviában minden hatalmat a Tito vezette népfelszabadító mozgalomra ruház át, amellyel 1944. november 1-jén a Šubašić vezette királyi kormány egyezményt kötött „a legális hatalom hordozójának kontinuitásáról”.⁸⁰³

1944. szeptember 21-én Josip Broz Tito, a jugoszláv kommunista partizánhadserg főparancsnoka Moszkvában tárgyalta Sztálinnal az együttműködésről és a térség jövőjéről. E napon írták alá Moszkvában a Vörös Hadsereg és a Jugoszláv Népfelszabadító Katonaság hadműveleteinek koordinálásáról szóló egyezményt.⁸⁰⁴

1944. szeptember 28-án a 3. Ukrán Front, a Jugoszláv Népfelszabadító Hadsereg és a 2. Bolgár Hadsereg megindította a belgrádi hadműveletet.⁸⁰⁵

1944. szeptemberében megjelent a kormány rendelete az önkéntes nemzetőrségek felállításáról, a sajtó jelentése szerint sokan jelentkeztek, de a vidék befolyásos személyei hiányoztak a listáról.⁸⁰⁶

1944. október

1944. október 1-től október 9-ig tevékenykedett a Muravidéken egy

24 fős partizáncsapat Ivan Majnik – Džems vezetése alatt. A partizánok elsődleges célja az volt, hogy feltérképezzék egy esetleges partizánmozgalom lehetőségét a Muravidéken.⁸⁰⁷

1944. október 4-én a szombathelyi 3. nyomozó osztály jelentése szerint a kispalainai [Mala Polana] térségben egy 30 fős partizánosztagnak jelent meg. A felkutatásukra kiküldött csapatok és a partizánok között tűzharcra került sor.⁸⁰⁸

1944. október 9-én Churchill és Sztálin Moszkvában megállapodott a Balkán érdekövezetekre való felosztásáról [„százalékos megállapodás”].⁸⁰⁹

1944. október 11-én Moszkvában Anthony Eden angol és Vjacseszlav Molotov szovjet külügyminiszter megbeszélése után a Churchill–Sztálin megbeszéléshez [1944. október 9.] képest a Szovjetunió növelte befolyását Magyarországon 50-ről 80, Bulgáriában 75-ről 80 százalékra, a jugoszláviai befolyási arányokat [50–50 százalék] fenntartották.⁸¹⁰

1944. október 15-én a budapesti rádióban elhangzott Horthy Miklós közleménye, hogy Magyarország fegyverszünetet kötött a Szovjetunióval. A német csapatok elfoglalták Budapest stratégiai pontjait, majd másnap Szálasi Ferenc vette át a hatalmat.⁸¹¹

803 Vékás 2011. 11. old.

804 Hornyák 2012.

805 Hornyák 2012.

806 Göncz 2006. 132. old.

807 Godina 1980. 135–138. old.

808 Göncz 2006. 135. old.

809 Vékás 2011. 14. old.

810 Vékás 2011. 14. old.

811 Vékás 2011. 15. old.

1944. október 16-án az 1926-ban született göntérházi fiúknak Alsólendvén kellett jelentkezniük, ahonnan Balatonfűzfőre vitték őket. Itt honvédelmi hadiüzemi szolgálatot kellett teljesíteniük.⁸¹²

1944. október 17-én összecsapás tört ki Muraszombatban a muravidéki partizánok és a magyar katonák között, melynek során többek között az ellenállást vezető parancsnok, Kramar Jože – Juš az életét vesztette.⁸¹³

1944. október 17-én Tito „a nép- és az osztályellenséggel való leszámolás-ra” szólított fel. Tito egyúttal katonai közigazgatás alá helyezte a Bánát, a Bácska és Baranya területét. A Népfel szabadító Bizottságok felhívása szerint a „leghatározottabban fel kell lépnünk az ötödik hadoszlop ellen, különösen a svábok és a magyarok ellen”.⁸¹⁴

1944. október 18-án megkezdődött a délszláv államban élő német kisebbség internálása és totális kitelepítése.⁸¹⁵

1944. október 20-án a Vörös Hadsereg és a Jugoszláv Népi Felszabadító Hadsereg egységei elfoglalták Belgrádot.

1944. október 20-án megkezdődött a jugoszláviai magyarok munkatáborokba internálása, kitelepítése, illetve kiutasítása.⁸¹⁶

1944. október 29-től a tanítást a háborús helyzetre tekintettel be szüntették a muravidéki iskolákban. Az oktatás csak a háború befejezése után indult újra.⁸¹⁷

1944. október 31-én az alsólendvai elemi iskolában német katonák szálltak meg. Miután a németek 1945 tavaszán elhagyták a várost, az épületet a bevonuló Vörös Hadsereg vette igénybe.⁸¹⁸

1944. november

1944 november elején megalakult a jugoszláv hadseregen belül a Petőfi brigád, melyben elsősorban magyar nemzetiségűek harcoltak a titói partizánok oldalán.⁸¹⁹

1944. november 1-jén Belgárdban aláírták a második Tito–Šubašić egyezményt Jugoszlávia nemzetközi jogfolytonosságának biztosítása érdekében.⁸²⁰

1944. november 3-án kelt a 3840/1944. sz. rendelet, mely minden zsidó vagyont államosított.⁸²¹

1944. november 17-én közölte a muravidéki sajtó, hogy a Vend-vidék Központi Parancsnoksága a személyi, valamint a gyülekezési szabadságra vonatkozóan rendeleteket adott ki. E rendeletek alapján mezei munkát csak fényes nappal lehetett végezni,

812 Tantalics 2004. 81. old.

813 Göncz 2006. 142. old.

814 A. Sajti 2010. 186. old.

815 A. Sajti 2008. – 2. 217. old.

816 A. Sajti 2008. – 2. 217. old.

817 Kokolj – Horvat 1977. 386. old

818 Kokolj – Horvat 1977. 436. old.

819 A. Sajti 2008. – 2. 217. old.

820 Slovenska novejša zgodovina. 753. old.

821 Toš 2012. 75. old

a Murán üzemelő malmokban télen nem szabadott őrrölni, tilos volt éjszaka az utcákon tartózkodni, valamint a templomok és a piacok kivételével tilos volt a csoportosulás.⁸²²

1944. november 18-án vonultatták be az 1926–29 között született petesházi leventéket. Az alsólendvai vasútállomásról vonattal Körmendre akarták szállítani őket, de a petesházi leventék Zalalövőn leszálltak a vonatról és két nap gyaloglás után hazatértek szülőfalujukba.⁸²³

1944. november 18-án hivatalosan elrendelték a németek internálását és vagyonuk elkobzását. A rendelet a „csángómagyarokra”, vagyis a telepekre is vonatkozott. A Vajdaságban 40 internálótábort állítottak fel, ahol mintegy 140 ezer németet zsúfoltak össze. Elrendelték a 16 és 50 év közötti magyar férfiak munkaszolgálatra behívását.⁸²⁴

1944. november 21-én az AVNOJ elnöksége határozatot hozott az ellenséges vagyon állami tulajdonba vételéről, a nem az országban tartózkodó személyek vagyona feletti állami igazgatásról. A határozat szerint állami kézbe került a német állam és a német állampolgárok minden vagyona, a német nemzetiségű személyek minden vagyona, kivéve azokat, akik részt vettek a népfelszabadító

mozgalomban, a háborús bűnösök és azok segítőinek minden vagyona, függetlenül állampolgárságuktól, valamint minden olyan vagyon, amelynek tulajdonosát polgári vagy katonai bíróságok vagyonelkobzásra ítélték. Az elkobzott vagyonok kezelését az e célból létrehozott Népvagyon Állami Igazgatása [Državna uprava narodnih dobara] nevű szervezetre bízták. E határozattal kezdődött meg a gazdasági jellegű magántulajdon teljes felszámolása. A tulajdonviszonyok önkényes és erőszakos átrendezését célzó fontosabb jogszabályok sorában a következő a vagyonelkobzásról és az elkobzás végrehajtásáról [1945. június 9.], majd a földreformról és kolonizációról [1945. augusztus 23.] szóló törvény volt. Amikor 1946. december 5-én a Jugoszláv Képviselőház elfogadta a gazdasági magánvállalatok államosításáról szóló törvényt, a gazdasági létesítmények jelentős része – a hatalom szándékának megfelelően – már állami tulajdonban volt, a maradékot a törvény 1948. április 28-i módosításával államosították.⁸²⁵

1944. november 25-én jelent meg Tito nyilatkozata az államberendezésről: „Az új Jugoszlávia hat föderális egységből áll majd, ezek: Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Macedónia, Bosznia és Hercegovina, Crna Gora. Egyes vidékek, mint a Vajdaság,

822 Göncz 2006. 146. old.

823 Tantalics 2004. 332. old.

824 Vékás 2011. 25. old.

825 Vékás 2011. 25–26. old.

valószínűleg autonómiát kapnak a föderális egységek egyikében.”⁸²⁶

1944 novemberében jugoszláv fegyveres csoportok megszálltak több Baja környéki települést. Csávolyon, Garán, Hercegszántón karhatalmat hoztak létre a helyi délszláv lakoságból és kikiáltották e helységek Jugoszláviához való csatlakozását. A helyzet 1945 márciusában rendeződött.⁸²⁷

1944. december

1944. december 8-án Zala megyében először mozgósították nagyobb tömegben a leventéket. Elsősorban a Zalaegerszeg–Rédics útvonaltól délre eső községekből sorozták be az 1924–28 között született fiúkat.⁸²⁸

1944. december 8-án Őrszentviden [Strehovci] megalakult a Felszabadító Front helyi bizottsága.⁸²⁹

1944. december 10-én Zorkóházán [Nedelica] megalakult a Felszabadító Front helyi bizottsága.⁸³⁰

1944. december 10-én „Nem felelhet minden magyar Horthy és Szálasi gáztetteiért. Nem lehetnek felelősek, és nem is felelősek. Fasiszta gazemberek és gyilkosok a szerbek és a horvátok, a szlovének és a macedónok között is vannak” – írta a Borba.⁸³¹

1944. december 13-án Lendvaerdőn [Renkovci] megalakult a Felszabadító Front helyi bizottsága.⁸³²

1944. december 15-én vonultak be a hosszúfalui leventék, akiket először Körmendre szállítottak az alsólendvai vasútállomásról, majd innen Németországba kerültek. Végül Csehországban érte utol őket a háború vége.⁸³³

1944. december 15-én lőtték agyon a magyar hatóságok az első muravidéki katonai dezertőrt bírósági ítélet nélkül. A háború végéig további harminc hasonló esetre került még sor.⁸³⁴

1944. december 18–21. között az Őrszentvid-hegyen [Strehovci-hegyen] a Trajber-féle pincében a Felszabadító Front aktivistái számára összejövetelt tartottak. A gyűlésen elfogadott határozatoknak nagy jelentősége volt a politikai munka és a fegyveres csoportok szervezését illetően.⁸³⁵

1944. december 22-én kelt a rendelet, mely szerint „minden magyar embert, fegyvert teljesen új lelkülettel megszilárdított, alaposan kiképzett, felfegyverzett csapatok, seregtestek felállítására kell felhasználni”. Ez a parancs nagymértékben hozzájárulhatott a muravidéki falvakban végrehajtott toborzásokhoz, a harcra képes férfiak, de nemegyszer gyermekszámba menő leventék elhurcolásához is.⁸³⁶

826 Vékás 2011. 27. old.

827 Vékás 2011. 27. old.

828 Tantalics 2004. 41. old.

829 Ftičar – Orešnik 1988. 58. old.

830 Godina 1980. 159. old.

831 Vékás 2011. 29–30. old

832 Ftičar – Orešnik 1988. 58. old.

833 Tantalics 2004. 327–328. old.

834 Godina 1980. 160. old, 174. old.

835 Ftičar – Orešnik 1988. 55. old.

836 Göncz 2006. 151. old.

1944. december 26-án a kispalínai [Mala Polana] Copek-malomban megalakult a Felszabadító Front bizottsága, mely Nagypalínát [Velika Polana] is bekapcsolta a mozgalomba, és így már területi felosztásúvá vált.⁸³⁷

1945. január

1945. január 2-án alakult meg a „Prekmurska četa” [Muravidéki század] partizánalakulat a Muravidéken. Az alakulat – mely átlagban 30 főt számlált – vezetője Filip Korošec – Bor volt, míg a politikai biztos funkcióját Franček Mirtič töltötte be. Az egység gerincét a Mura bal partjáról átküldött partizánok alkották. A háború végéig az alakulatnak nyolc fegyveres összeütközése volt elsősorban a magyar katonai és csendőri alakulatokkal, melynek során hat harcosa halt meg.⁸³⁸

1945. január 6-án a nyilasok beindították Lentiben a „Göcseji Őrszem” című hetilapot. A négyoldalas hungarista, politikai lap Wirth Károly alsólendvai nyomdájában készült, a szerkesztőség viszont Lentiben volt. Az utolsó szám [összesen 12 szám ismert] 1945. március 24-én jelent meg.⁸³⁹

1945. január 10-én kellett jelentkezniük az alsólendvai vasútállomáson az 1925–1929 között született és még

itthon lévő göntérházi leventéknek. Alsólendváról Körmendre szállították őket, majd Németországba kerültek.⁸⁴⁰

1945. január 13-án szállították el [újra] az alsólendvai vasútállomásról a petesházi leventéket. Először Körmenden voltak, majd Németországba vitték őket, innen pedig Csehországba kerültek.⁸⁴¹

1945. január 16-án Stanoje Simić, Jugoszlávia moszkvai követe a szövetséges nagyhatalmak képviselői előtt a magyar fegyverszüneti megállapodással kapcsolatos véleményét kifejtve követelte a magyar Ideiglenes Nemzeti Kormánytól, hogy egyszer s mindenkorra mondjon le a háború idején elfoglalt területekről és adja ki a háborús bűnösöket.⁸⁴²

1945. január 20-án Magyarország Moszkvában fegyverszüneti szerződést kötött a szövetséges hatalmakkal, amelyben – elismerve vereségének tényét – vállalta, hogy megszünteti a szövetséges hatalmak elleni háborút és hadat üzen Németországnak. Magyarország kötelezte magát, hogy internálja a német állampolgárokat; hogy Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia területéről kivonja az összes magyar csapatot az 1937. december 31-én fennállt határai mögé, megtéríti a Szovjetuniónak,

837 Ftičar – Orešnik 1988. 58. old.

838 Godina 1980. 178–180. old., Majcen 1994.

839 Tantalics 2004. 38. old.

840 Tantalics 2004. 81. old.

841 Tantalics 2004. 333. old.

842 A. Sajti 2004. 329. old.

Csehszlovákiának és Jugoszláviának azokat a károkat, amelyeket hadműveleteivel és az országok területének megszállásával okozott; továbbá, hogy közreműködik a háborús bűncselekményekkel vádolt személyek letartóztatásában, az érdekelt kormányoknak való kiszolgáltatásukban és az ítélezésben.⁸⁴³

1945. január 27-én íródott az a jegyzőkönyv, mely szerint a Domonkosfai Önkéntes Tűzoltó Egyesület új elnöke Breszkócs Lajos lett.⁸⁴⁴

1945. január 29-én II. Péter, londoni emigrációban élő jugoszláv király az 1944. november 1-jén megkötött Tito-Šubašić egyezmény alapján a királyi hatalmat az Alkotmányozó Nemzetgyűlés határozatáig a királyi helytartótanácsra ruházta át.⁸⁴⁵

1945. február

1945. február 1-jén a magyar minisztertanács 7. ülésén tájékoztatót fogadott el a jugoszláv partizánok dél-magyarországi atrocitásairól, a Jugoszláviába internált csángók helyzetéről, a menekültekről, az épületek lefoglalásáról, menekültügyi kormánybiztos kinevezéséről.⁸⁴⁶

1945. február 3-án az AVNOJ Elnöksége határozatot fogadott el „a megszállás alatt a megszálló által

hozott összes jogszabály felfüggesztéséről és érvénytelenségéről, valamint a megszállás időpontjában hatályban lévő minden jogszabály felfüggesztéséről”. A címmel ellentétben a határozat a királyi Jugoszlávia jogszabályainak esetében csak azokat függesztette fel, amelyek „ellentétben állnak a népfelszabadító harc vívmányaival, az AVNOJ, az antifasiszta tanácsok és az NKOJ deklarációival és határozataival”. Az önkényes magyarázatokra lehetőséget adó határozatot a Jugoszláv Képviselőház 1946. október 23-án elfogadott törvénye pontosította.⁸⁴⁷

1945. február 11-én a krími (jaltai) értekezlet résztvevői „megállapodtak abban, hogy javasolják Tito marsallnak és dr. Ivan Šubašićnak a köztük megkötött megállapodás azonnali végrehajtását és megállapodásuk alapján egy új kormány létrehozását.”⁸⁴⁸

1945. február 11-én Tito Fjodor Ivanovics Tolbuhin marsallhoz, a 3. Ukrán Front parancsnokához intézett levelében megemlítette, hogy mivel 50 ezer délszláv él Baja és Pécs környékén, a békekonferencián fel kívánják vetni e terület Jugoszláviához csatolását.⁸⁴⁹

847 Vékás 2011. 35. old.

848 Inoslav Bešker szerk.: Međunarodni odnosi i vanjska politika socijalističke Jugoslavije. Studije i dokumenti. Zagreb, 1979, Centar društvenih djelatnosti SSOH, 249. old.

849 Vékás 2011. 36. old.

843 Vékás 2011. 33–34. old.

844 Kerckmár 1990. 90. old.

845 Vékás 2011. 34. old.

846 Vékás 2011. 34. old.

1945. március

1945. március 2-ről 3-ra virradó éjszaka

Őrszentviden [Strehovci] egy összecsapásban elesett Vinko Puklavec – Srečko.⁸⁵⁰

1945. március 6-án a jugoszláv király háromtagú helytartótanácsot nevezett ki, amely 1945. március 6-án Titót bízta meg kormányalakítással.⁸⁵¹

1945. március 6-án megkezdődött a bolmányi [Bolman] ütközet. A német vezérkar, attól tartva, hogy a gyorsan előrenyomuló Vörös Hadsereg támadást indított Bécs ellen, elrendelte a Jugoszlávia területén tartózkodó E hadseregcsoportnak a Balaton térségébe való átirányítását, amelynek egységei Bolmánynál hídfőt létesítettek. A 16. vajdasági hadosztály parancsnoksága keretébe tartozó Petőfi brigádot jelölték ki Bolmány visszafoglalására, amelynek elégtelenül kiképzett, rosszul felszerelt harcosai közül a kéthetes harcban mintegy kétszázan estek el.⁸⁵²

1945. március 7-én az 1944. június 16-án Vis szigetén megkötött Tito–Šubašić egyezmény alapján Jugoszlávia Nemzeti Felszabadítási Bizottsága [22] és az emigráns királyi kormány [7] tagjaiból megalakult az ország – ettől kezdve hivatalosan Demokratikus Föderatív Jugoszlávia [DFJ] – koalíciós kormánya, amelynek

elnöke Tito, külügyminisztere pedig Ivan Šubašić lett.⁸⁵³

1945. március 10-én Vladimir Velebit jugoszláv külügyminiszter-helyettes Prágában azt nyilatkozta: „A 300.000 jugoszláviai magyarnak feleannyi magyarországi jugoszlávval történő kicseréléséről még nem döntöttünk, mert kivárjuk a csehszlovák–magyar lakosságcsere eredményét.”⁸⁵⁴

1945. március 16-án meggyilkolták Danijel Halas nagypalainai [Velika Polana] plébánost. Holttestét Murárvénél [Hotiza] a Murába dobták. Halálának körülményei és gyilkosai kiléte a mai napig tisztázatlan. Nem tudni, hogy a magyar karhatalom utolsó áldozatainak egyike volt vagy a szlovén partizánok egyik első áldozata lett.⁸⁵⁵

1945. március 27-én a hodosi iskolától nem messze robbant egy bomba, melyet a Vörös Hadsereg repülői dobtak le. A robbanás következtében betört az iskola összes ablaka.⁸⁵⁶

1945. március 31-én a csendlaki [Tišina] erdőben magyar fegyveresek lelőtték Balkány Elek lendvai nyomdászt, a lendvai Balkány nyomda [Wirth Károly nyomda] tulajdonosát. Halála utána a nyomdát egészen a felszámolásáig a felesége Balkány Erzsébet igazgatta.⁸⁵⁷

850 Ftičar – Orešnik 1988. 60. old.

851 Vékás 2011. 37. old.

852 Vékás 2011. 36. old.

853 Vékás 2011. 37. old.

854 Vékás 2011. 37. old.

855 Škafar 2005

856 Papp 2005. 224. old.

857 Brumen 1974. 38. old; Bánfi 2006. 110–126. old.

1945 márciusában az OZNA emberei megjelentek Budapesten, és a SZEB szovjet missziójának segítségével megkezdték az általuk összeállított lista alapján a háborús bűnökkel vádolt személyek elfogását.⁸⁵⁸

1945. április

1945. április elején az OZNA (Oddelek za zaščito naroda – Népvédelmi Osztály) Filócz (Filovci) településen – mely félúton fekszik Muraszombat és Alsó-lendva között – koncentrációs tábort hozott létre elsősorban a nyilas pártba és a kulturbundba belépő muravidékiek számára [sok muravidéki magyart internáltak a lágerbe]. A tábort, melyben 288 személyt tartottak fogva, szeptember elején számolták fel.⁸⁵⁹

1945. április 1-jén a magyar hadsereg katonái elhagyták Hodost. Még aznap megérkeztek a Vörös Hadsereg katonái a településre.⁸⁶⁰

1945. április 4-re, illetve 7-re a muravidéki települések többsége szovjet fennhatóság alá került. Az utolsó muravidéki település, mely szovjet fennhatóság alá került, Kőhida (Gederovci) volt április 11-én.⁸⁶¹

1945. április 5-én a Muravidéken tevékenykedő partizánok és aktivisták Muraszombatban egy tanácskozás keretén belül összegezték a legfontosabb

teendőket a Mura-mentén. Mindenekelőtt a Felszabadító Front, illetve az annak keretén belül működő bizottságok hatalomátvételéről tárgyaltak. A következő napokban kezdődött el a már meglévő népfelszabadító bizottságok legalizálása, illetve újak alapítása a Muravidéken. Az új jugoszláv kommunista hatalom a népfelszabadító bizottságok segítségével vette át a Muravidéken a hatalmat.⁸⁶²

1945. április 9-én érkeztek a Muravidékre Pélmónostorról (Beli Manastir) a Stájerországi és Muravidéki Szlovén Népfelszabadító Tanács (Slovenski narodnoosvobodilni svet za Štajersko in Prekmurje – SNOS) tagjai. A tanács tagjai a helyi partizánokkal közösen irányították ezt követően a Muravidéket.⁸⁶³

1945. április 10-én megkezdték a legálisan kitoloncolható magyar állampolgárok átdobását a jugoszláv–magyar határon.⁸⁶⁴

1945. április 14-én a muravidéki területi katonai parancsnokság határozata értelmében az összes fegyverviselésre alkalmas muravidéki férfit 18 és 45 év között mozgósították. Április 14-e és május 7-e között 4.000 személyt mobilizáltak.⁸⁶⁵

1945. április 15-én a Belatincon (Beltinci), Bántornyán (Turnišče) és

858 Vékás 2011. 36. old.

859 Mikola 2007. 21–22. old.

860 Papp 2005. 224. old.

861 Göncz 2006. 159. old.

862 Majcen 1994. 185–205. old.

863 Majcen 1994. 193–195. old.

864 Vékás 2011. 42. old.

865 Majcen 1994. 199. old.

Cserföldön [Črenšovci] népgyűléseket szerveztek, melyeken elsősorban a Stájerországi és Muravidéki Szlovén Népfelszabadító Tanács [Slovenski narodnoosvobodilni svet za Štajersko in Prekmurje – SNOS] vezetői szóltak ez egybegyűltekhez.⁸⁶⁶

1945. április 15-én Kis János dobronaki plébánost kitoloncolták, illetve „viszszaküldték” Magyarországra. Kis János 1942 nyarán került Dobronakra plébánosnak.⁸⁶⁷

1945. április 16-án jelent meg a „Novi čas” napilap, mely az új, kommunista hatalom által kiadott újság volt. A lapot Muraszombatban nyomtatták, felelős szerkesztője Ferdo Godina volt. A lap szerkesztősége 1945. május 12-én Mariborba költözött.⁸⁶⁸

1945. április 23-án létrehozták a „megszállók és segítők háborús bűneinek megállapítását vizsgáló bizottságot” és „a nemzeti vagyon kezelését irányító bizottságot”.⁸⁶⁹

1945. április 25-én Erdei Ferenc a Minisztertanács ülésén közölte, hogy csángókat és mintegy tízezer magyart tettek át a határon Jugoszláviából. Megfogalmazása szerint a jugoszlávok a magyarokat „népi elkeseredéssel kezelik”, s ő úgy látja jónak, hogy „ez ellen nekünk is népi önvédelemmel kell szembeszállni”. Nagy Imre földművelésügyi miniszter

ezt azzal háritotta el, hogy a „népi önvédelem csak újabb retorziókhöz vezethet, nekünk pedig csak az a mód áll rendelkezésünkre, hogy az igazi demokratikus úton haladva ezzel szerezzünk idővel elégtételt magunknak”. Gyöngyösi külügyminiszter kiállt Erdei mellett, mondván, ha „a szavak fogalmazása” nem is volt helyes, „valamit tenni kell”.⁸⁷⁰

1945. április 25-én Ivan Jerič, az alsólendvai Esperesi Hivatal esperese levélben értesítette a Zalaegerszegen tartózkodó Galambos Miklós püspöki helynököt, hogy a jugoszláv katonai parancsnokság mint ideiglenes közigazgatási szerv április 22-én kelt 162. számú határozata értelmében az összes, 1941. április 16-án az úgynevezett „trianoni” Magyarországról a Muravidékre beköltözött magyar állampolgárt kiutasította.⁸⁷¹

1945. április 28-án Erdei Ferenc belügyminiszter Bóné Gyulát nevezte ki a délvidéki menekültek kérdésével megbízott miniszteri biztossá.⁸⁷²

1945. április 29-én Bagonyán [Bogojina] rendezték meg a Muravidék felszabadulásának központi ünnepségét. A rendezvényen több ezren vettek részt. A felszólalók között volt – a vezető politikusok, valamint a Vörös Hadsereg tisztje mellett – még a Rába-vidéki szlovének képviselője is, aki

866 Majcen 1994. 195. old.

867 Kovács 2011. 157. old.

868 Godina 1980. 216. old.

869 Fujs 1992. 33–41. old.

870 A. Sajti 2004. 343. old.

871 Göncz 2006. 226. old.

872 A. Sajti 2004. 344. old.

Rába-vidék Jugoszláviához csatolását követelte.⁸⁷³

1945 áprilisában a Belgrádi Rádió elkezdte sugározni magyar nyelvű műsorát.⁸⁷⁴

1945. május

1945 május elején a Délvidékről menekült székelyeket betelepítették a Tolna és Baranya megyéből kitelepített németek elkobzott házaiba és földjeire.^{875a}

1945. május 7-én Rakovszky Endre pénzügyőr a magyar miniszterelnök-höz intézett levelében így írta le a muraközi kitoloncolások körülményeit: „Magam is szomorú tapasztalatokat szereztem mint a Muraközben rekedt menekült – ugyanis nem akartam Németországba menni, és a Muraközben leszálltam a vonatról, s meghúzódtam pár napig, míg az oroszok odaérnek. Felsőkirályfalván [Gornji Kraljevec] az oroszok leigazoltak és lefegyvereztek, azután Csáktornyára kísértettek, ott tíz napig a partizánok fogságában

voltam és kényszermunkát végeztem. [...] Körülbelül 1200-unkat gyalog kísértettek a magyar határig Letenyére, onnan pedig Nagykanizsára.”⁸⁷⁶

1945. május 7-én alakult meg a „Prekmurska brigada” [Muravidéki Dandár] katonai alakulat muravidéki mozgósítottakból. A dandár megalakulásakor 1.899 főt számlált, köztük nagyjából 1.600 fő volt muravidéki személy. A „Prekmurska brigada” érdemlegesen már nem vett részt a harcokban.⁸⁷⁷

1945. május 9-én Muraszombatban rendezték meg a fasizmus felett aratott győzelem központi muravidéki ünnepségét több ezer ember részvételével.⁸⁷⁸

1945. május közepén felszabadult Jugoszlávia egész területe.⁸⁷⁹

1945. május 17-én Tito Eszéken mondott beszédében kijelentette: „Világosan meg kell mondanom, hogy nem leszünk kegyetlenek és nem fogunk bosszút állni. A mi feladatunk, hogy legyőzzük a nehézségeinket és újjáépítsük falvainkat.”⁸⁸⁰

873 Majcek 1994. 195–198. old.

874 Vékás 2011. 44. old

875 A. Sajti 2004. 346. Old.

876 Sajti 2004, 345. old.

877 Godina 1980. 214–215. old., Majcek 1994. 200–202. old.

878 Majcen 1994. 198. old.

879 A. Sajti 2008. 217. old.

880 A. Sajti 2004. 341. old.

Felhasznált irodalom

20. századi egyetemes történet. = 20. századi egyetemes történet I – III Budapest, 1997, Korona Kiadó
40. let Ijudska pravica = 40. let Ijudska pravica. Komunist. Ljubljana. 1974.
- Ablonczy 2005 = Ablonczy Balázs: Összeesküvés a frank ellen. In: Rubicon 2005/9
- Ádám 1981 = Ádám Magda: A Kisantant Kossuth Kiadó, 1981
- A Lendvai Méhész Egyesület 90 éve - 90 let čebelarskega društva Lendava – A Lendvai Méhész Egyesület 90 éve. Kiadja: Lendvai Méhész Egyesület és a Muravidéki Magyar Művelődési Intézet. Lendava-Lendva, 2011. [Szerkesztő: Horvat Meštrovič Franc].
- A. Sajti 1997 = A. Sajti Enikő: Kényszerpályán Magyarok Jugoszláviában 1918-1941. Szeged.1997.
- A.Sajti 2004 = A. Sajti Enikő: Impériumváltások, revízió és kisebbség. Magyarok a Délvidéken 1918-1947. Budapest, 2004, Napvilág Kiadó.
- A. Sajti 2008 = A. Sajti Enikő: A jugoszláviai magyarok a két világháború között. in: Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. 2008.
- A. Sajti 2008 -2 = A. Sajti Enikő: A jugoszláviai helyzet: bosszúakciók, lakosságcsere. Az engedékeny jugoszláv kisebbségpolitikai gyakorlat kezdete. in: Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. 2008.
- A. Sajti 2010 = A. Sajti Enikő: Büntudat és győztes fölény. Magyarország, Jugoszlávia és a délvideki magyarok. Szeged, SZTE Törttud. Doktori Isk., 2010. 218.p
- Balkán-kronológia 1878-2007 - Balkán-kronológia 1878-2007 Összeállították: Antal Andrea, Bíró László, Stefano Bottoni, Demeter Gábor, Dömötörfi Tibor, Juhász József, Kecskés Gusztáv, Penka Peykovska, Ritter László, Seres Attila, Andreas Schmidt-Schweizer, Sudár Balázs, Sz. Bíró Zoltán, Zahorán Csaba. onl.változat. http://www.academia.edu/1887483/Balkan-kronologia_1878-2007 letöltés ideje: 2013. január 15.
- Balogh 1988 = Balogh Sándor: Magyarország külpolitikája. 1945-1950. Budapest, 1988, Kossuth.
- Bánfi 2006 = Bánfi Szilvia: Rövid összefoglaló Alsólendva nyomdászatának történetéről In: Magyar Grafika 2006. Jubileumi szám. A Magyar Grafika 50 éve.
- Bíró 2009 = Bíró László: A szerb-horvát-szlovén állam létrehozása. Kronológia 1914-1918. História. 2009. 5-6 szám.
- Bíró 2010 = Bíró László: A jugoszláv állam 1918-1941. História. MTA Történettudományi Intézete. Budapest, 2010.
- Borbás 1996 = Borbás György: Zala György 1858-1937. Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet; Lendva Község Önkormányzata, Zala Megye Közgyűlése, 1996.
- Burmen 1974 = Burmen, Niki: Könyvnyomtatás és sajtótermékek Lendván 1573 és 1973 között, In: Lendvaski zvezki – Lendvai Füzetek, A lendvai kultúra egykor és ma, Lendvai Művelődési Érdekközösség, 1974. Lendva
- Cseres 1991 = Cseres Tibor: Vérbosszú Bácskában. Magvető Könyvkiadó. 1991
- Eőry 2005 = Eőry Ernő: Tűzvédelem in: Hodos és Kapornak története. szerk.: Benczik Gyula. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Lendva. 2005.
- Források a Muravidék történetéhez 2008 = Források a Muravidék történetéhez. Szöveggyűjtemény. Viri za zgodovino Prekmurja. Zbirka dokumentov. 871-1921 Vas Megyei Levéltár – Zala Megyei Levéltár, Szombathely – Zalaegerszeg 2008,
- Ftičar – Orešnik 1988 = Ftičar, Štefan – Orešnik, Ivo: 1945 tavasz a Muravidéken. Lendvai Füzetek. Lendvai Község Kultúrközössége, Lendva, 1988. 55.p.
- Fujš 1990 = Fujš, Metka: Madžarska vojaška in civilna uprava v prekmurju v drugi svetovni vojni. in: Zbornik Soboškega Muzeja 1. Pokrajinski Muzej Murska Sobota 1990.
- Fujš 1992 = Fujš, Metka: Obnova v Prekmurju. In. Drugi zbornik soboškega muzeja. Pokrajinski muzej Murska Sobota 1992

- Fujs 1996 = Fujs, Metka: Oblikovanje narodne identitete pri prekmurskih Slovencih [A nemzeti tudat alakulása a muravidéki szlovénoknál]. In: Ljudje ob Muri – Népek a Mura mentén [tanulmánykötet], Murska Sobota – Zalaegerszeg, 1996.
- Gašpar –Lazar = Gašpar, Mirjana-Lázár Beáta: Židje v Lendavi = A lendvai zsidóság Lendava : Lindplast : Pince, 1997.
- Godina 1980 = Godina, Ferdo: Prekmurje 1941 – 1945. Pomurska založba. Murska Sobota. 1980.
- Göncz 2000 = Göncz László: Sajátos események a Mura mentén 1919-ben. Lendvai Füzetek. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2000.
- Göncz 2001 = Göncz László: A muravidéki magyarság 1918-1941 Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2001.
- Göncz 2005 = Göncz László: A dualizmus korától a 20. század végéig. in: Hodos és Kapornak története. Szerk.: Benczik Gyula. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Lendva. 2005.
- Göncz 2006 = Göncz László: Felszabadulás vagy megszállás? A Mura mente 1941-1945 Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2006.
- Gulyás 2009 = Gulyás László: A Vajdaság sorsa az első Jugoszláv állam keretei között in Rubikon 2009/5
- Gulyás 2013 = Gulyás László: Első jugoszláv állam felbomlása és etnikai következmények [1941-1944] in: Mediterrán és Balkán Fórum. VII. évfolyam 1. szám 2013. január 10.
- Hari 1990 = Hari, Štefan: A mi kőolajbányászatunk. In: Lendvaski zvezki – Lendvai Füzetek, A kőolajbányászat: Hari, Štefan; Vida, Štefan; Szabó József, Lendvai község kultúrközössége, Lendva, 1990.
- Hari 2000 = Hari, Theodor: Zgodovina evan. cerkve v Murski Soboti, Murska Sobota 2000.
- Hornyák 2004 = Hornyák Árpád: Magyar –jugoszláv diplomáciai kapcsolatok 1918-1927. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2004.
- Hornyák 2012 = Hornyák Árpád: Délvidéki kronológia. Kézirat. 2012
- Horthy-Magyarország részvétele Jugoszlávia megtámadásában és megszállásában 1941-1945. - Horthy-Magyarország részvétele Jugoszlávia megtámadásában és megszállásában 1941-1945. Dokumentumgyűjtemény Jugoszlávia népeinek népfelszabadító háborúja történetéhez. Kiadó: Zrínyi Katonai Kiadó. Főszerkesztők: dr. Liptai Ervin vezérőrnagy, Fabijan Trgo altábornagy. Budapest – Belgrád. 1986.
- Horváth Csaba 2011 = Horváth Csaba: és Magyarország visszavonhatatlanul belekeveredett a második világháborúba in: Sereg Szemle [Magyar Honvédség szakmai-tudományos folyóirata] 2011. Január-március XI. évf. 1. szám
- Horvat Meštrovič 2005 = Horvat Meštrovič, Franc: Telovadno društvo Sokol Dolnja Lendava 1920-1941. Lendava, 2005.
- Horváth Ferenc 2004 = Horváth Ferenc: A lendvai labdarúgás 100 éve, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2004.
- Jerič 2000 = Jerič, Ivan: Moji spomini: Zavod sv. Miklavža Murska Sobota, 2000.
- Kercsmár 1990 = Kercsmár Rózsa: Domonkosfa krónikája, Lendva, 1990.
- Kerčmar 1995 = Kerčmar, Vili: Evangeličanska cerkev na Slovenskem. Murska Sobota. 1995.
- Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. 2008 = Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Szerk.: Bárdi Nándor, Fedinec Csilla, Szarka László. Gondolat Kiadó- MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest. 2008.
- Kokolj 1984 = Kokolj, Miroslav: Prekmurski Slovenci. Od narodne osvoboditve do nacistične okupacije 1919-1941. Prekmurska založba, Murska Sobota. 1984.
- Kovács 2004 = Kovács Attila: Földreform és kolonizáció a Lendva-vidéken a két világháború között. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva 2004.
- Kovács 2011 = Kovács Attila: Dobronaki életképek a 20. Század első feléből – Podobne iz življenja Dobrovnika v prvi polovici 20. stoletja. Lendva-Lendava, 2011.

- Kovács 2013 = Kovács Attila: Represija v Prekmurju med drugo svetovno vojno in v povojnem obdobju – primer internacije v Sárvár in Hrastovec. in: prispevki za novejšo zgodovino. Represija med 2. svetovno vojno in v povojnem obdobju. Ljubljana, 2013.
- Kokolj – Horvat 1977 = Kokolj, Miroslav – Horvat, Bela: Prekmursko šolstvo. Pomurska založba, Murska Sobota, 1977.
- Kuzmič 1990 = Kuzmič, Franc: Časopisje raznih strank v Prekmurju in: Zbornik Soboškega Muzeja 1. Pokrajinski Muzej Murska Sobota 1990.
- Magyarország a második világháborúban 1997 = Magyarország a második világháborúban. Lexikon A-Zs. Főszerkesztő: Sípos Péter. Petit Real kiadó. Budapest, 1997.
- Majcen 1994 = Majcen, Franček: Prekmurska četa med Muro in Rabo. Ljubljana, 1994.
- Mikola 2007 = Dokumenti in pričevanja o poveljnih koncentracijskih taboriščih v Sloveniji. Zbral in uredil: dr. Milko Mikola. Založilo in izdalo Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Ljubljana, 2007.
- Mišović 1988 = Mišović, Miloš: Ko je tražio republiku. Kosovo 1945–1985. Beograd 1987, Narodna knjiga.
- Mód-Simon 2002 = Mód László – Simon András: A hajtástól az újborig. A szlő és a bor ünnepe Lendva-vidéken. MNMI, Lendva, 2002.
- Muraszombat és Vidéke. Laptulajdonos: a Vendvidéki Magyar Művelődési Egyesület, Muraszombat. [Rövidítése a kronológiában MÉV]
- Nagy 1925 = Nagy Károly: Az alsólendvai ellenforradalom [magánkiadás] Zrínyi Nyomda Rt., Zalaegerszeg 1925.
- Ormos 1990 = Ormos Mária: ‚Soha amíg élek‘ – az utolsó koronás Habsburg puccskísérletei 1921-ben. Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. 1990.
- Ormos 1998 = Ormos Mária: Magyarország a két világháború korában 1914-1941. Csokonai Kiadó. Debrecen 1998.
- Papp 2005 = Papp József: A hodosi iskola története – a kezdetektől 1949-ig. in: Hodos és Kapornak története. Szerk.: Benczik Gyula. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Lendva. 2005.
- Perovšek 1998 = Perovšek, Jurij: Programi političnih strank, organizacij in združenj na Slovenskem v času Kraljevine SHS [1918-1929]. Viri št. 13, Ljubljana 1998.
- Pivar Tomšič 2008 = Pivar Tomšič Ella: A hodosi vasút egy évszázada. in: Hodos és Kapornak története. szerk.: Benczik Gyula. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Lendva. 2005.
- Predin 1985 = Predin, Štefan: Iz zgodovine pomurskih lekarn. In.: Almanah razvoja lekarništva v Pomurju. Murska Sobota, 1985. PZC TOZD Pomurske lekarnice.
- Senica 1970 = Senica, Helena: 50 let gimnazije v Murski Soboti. In.: Petdeset let gimnazije v Murski Soboti. Murska Sobota, 1970.
- Slavič 1999 = Slavič, Matija: Narodnost in osvoboditev Prekmurcev, In: Naše Prekmurje. Murska Sobota, 1999.
- Slovenska kronika XX. stoletja I. = Slovenska kronika XX. stoletja. 1900-1941 Nova Revija, Ljubljana, 1997.
- Slovenska kronika XX. stoletja II. = Slovenska kronika XX. stoletja. 1941-1995 Nova Revija, Ljubljana, 1997.
- Slovenska novejša zgodovina = Slovenska novejša zgodovina 1848-1992. Mladinska knjiga založba. Ljubljana. 2005.
- Sokceviccs-Szilágyi-Szilágyi 1993 = Sokceviccs Dénes – Szilágyi Imre – Szilágyi Károly: Déli Szomszédaink története. Debrecen. 1993
- Šimonka 2003 = Šimonka, Tanja: Az alsólendvai gyógyszerárakról és egészségügről. In: Tanja Šimonka: Az alsólendvai polgárosodás korszaka 1867-1945 – Dolnja Lendava v obdobju meščanstva 1867-1945. Galéria-Múzeum Lendva. 2003.

- Suba 2000 = Suba János: Magyar-jugoszláv Határmegállapító Bizottság működése. in: Mura mente és a trianoni békeszerződés. Lendvai Füzetek. 17. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. 2000. Lendva
- Szűts 1991 = Szűts Emil: Az elmerült sziget, a Baranyai Szerb-Magyar Köztársaság. Pécs. 1991.
- Škafar 2005 = Škafar, Vinko: Pisatelj Miško Kranjec in župnik Danijel Halas; Stopinje 2005, Letnik XXXIV
- Magyarország történeti kronológiája = Magyarország történeti kronológiája III. 1848-1944 Akadémiai Kiadó, Budapest, 1993
- Tantalics 2004 = Tantalics Béla: Zalai leventék a második világháborúban 1944-45. Lenti, 2004.
- Tantalics 1997 = Tantalics Béla: Zalaszombatfa története. Lenti, 1997.
- Tomasevich 2001 = Tomasevich, Jozo, Wayne S. Vucinich. War and Revolution in Yugoslavia, 1941-1945: Occupation and Collaboration. Stanford University Press. 2001
- Toš 2012 = Toš, Marjan: Zgodovinski spomin na prekmurske Jude. Založba ZRC, ZRC SAZU. Ljubljana, 2012.
- Tóth 1993 = Tóth Ágnes: Telepítések Magyarországon 1945-1948 között. Kecskemét, 1993
- Vadász egyesület Lendva. 100 . év = Lovska družina Lendava - Vadász Egyesület Lendva. 100 let - év [1908-2008]. Lendava-Lendva 2008. [Szerkesztő: Horvat Meštrovič Franc, Silvester Šövegeš].
- Valenčič 1992 = Valenčič, Slavko: Internacijsko taborišče Sárvár. Pomurski Tisk, Murska Sobota. 1992.
- Varga László 2006 = Varga László: Jugoszlávia és a magyar forradalom. Élet és irodalom, 2006. október 20.
- Varga Sándor 1973 = Varga Sándor: A lendvai tűzoltóság krónikája. Lendvai Füzetek. Lendvai Művelődési Alapközösség; Pomurska založba, Murska Sobota, 1973.
- Varga Sándor: Kronika lendavskega gasilstva = A lendvai tűzoltóság krónikája 1873-1983. Druga dopolnjena izdaja - második, kiegészített kiadás. Lendava - Lendva, 1983
- Varga Sándor 1975 = Varga Sándor [urednik] Občina Lendava 30 let v svobodi. Občinska konferenca SZDL Lendava, 1975.
- Varga Sándor 1988 = Varga Sándor: Csente történeti krónikája. A magyar nemzetiség lendvai oktatási és művelődési érdekközössége. Lendva. 1988.
- Varga Sándor 1992 = Varga Sándor: A lendvai lébániatemplom történetéből. Hazánk kiadó. Győr. 1992.
- Varga Sándor 1995 = Varga Sándor: A szlovéniai magyarok műkedvelő tevékenysége 1920-1970. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 1995.
- Vékás 2011 = Vékás János: Magyarok a Vajdaságban 1944-1954: kronológia, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta. 2011.
- Vékás 2012 = Vékás János: Magyarok a Vajdaságban 1955-1959: kronológia, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta. 2012.
- Virág 2011 = Virág István: A háború, amelyről majdnem lemaradtunk in: Magyar Hírlap: 2011. április 8.
- Zala megye archontológiája 1138-2000 = Zala megye archontológiája 1138-2000. Zala megyei Levéltár, Zalaegerszeg, 2000.
- Zver 2001 = Zver, Stanislav: Jožef Klekl prekmurski čedermac. TD Ognjišče Koper, 2001.
- Zsiga 1996 = Zsiga Tibor: Muravidéktől Trianonig. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 1996.

Névmutató

I. Péter 31, 87

Id. még Karadordević, Péter

II. Péter 71, 104, 109

IV. Károly 7, 9, 28, 32

XI. Pius pápa 76

XII. Pius pápa 101

Ágoston Sándor 83

Andrássy Gyula 7

Apáthy József 90

Apponyi Albert 22

Apró István 83

Ascher, alsólendvai mester 71

Babič, Jožef 69

Babits Kálmán 22

Bačić Árpád 70, 77

Bajjić, Lazar 18, 25

Bakách Besseney, György 79, 80, 84

Balkány Elek 110

Balkány Ernő 81

Balkány Erzsébet 110

Bánffy Dániel 99

Bánffy Miklós 29

Bárdossy László 84, 85, 92, 94

Baša, Štefan 12

Bencze Ádámné 88

Benkó József [Benko Josip, Benko Jožef] 36, 38, 39, 42, 55, 60, 63, 64, 72, 75, 90, 95, 99

Benko gyár 99

Bergmann Gyula 12

Berinke Dénes 13

Bethlen István 29, 35, 39, 49, 53

Bezerédy István 97

Blau, ernyőgyár alapítója 47

Bodrero, Alessandro 42

Bölcs Béla 45

Bölcs, Julij 45

Boldog Krizin [Kőrösi Márk, Križevčanin, Marko] 65

Bóné Gyula 112

Borgie Sedeja, Francišek 63

Bračko, Ivan 20

Brand Sándor 96

Breszkócs Lajos 109

Broz, Josip - Tito [103, 104, 105, 106, 109, 110, 113

Camplin, Ivan 92, 93

Churchill, Winston 104

Ciano, olasz külügyminiszter 78

Cigan, Jože 8

Cincar-Marković, jugoszláv külügyminiszter 82, 84

Clemenceau 16

Cosyns, Max 70

Cree, David 30

Cvetko, Štefan 92

Cvetković 82, 85

Čizmešija, Stefan 37

Čolak-Antić, jugoszláv biztos 33

Darányi, miniszterelnök 78

Davidović, Ljuba 13, 43

Dávid István 93

d'Esperey, Franchet 9

Dimović 61

Dominich Vilmos 92

Dionizij Teke 40

Dražković, Milorad 30

Eckhart Tibor 82
 Eden, Anthony 104
 Eppinger, ernyőgyár alapítója 47
 Erdei Ferenc 112
 Erker, Milan 23
 Erniša, Jožef 66
 Ernyei Imre 47
 Esterházy Pál 27, 28, 30, 33, 45, 46, 49, 52, 55, 65

 Falcione Árpád 35
 Falež, Simon 30
 Fehér István 93
 Fehér Vendel 92
 Feketehalmi-Czeydner Ferenc 93
 Flegár Ferenc 94
 Fodor Gellért 81
 Frahm, Vilko 66
 Friedrich István 17
 Fritz István 91
 Fuss Nándor 31

 Gabršek, tanfelügyelő 20
 Galambos Miklós 112
 Garbai Sándor 14
 Gentile, közoktatási miniszter 39
 Godina, Ferdo 112
 Golob, Franjo 41
 Gömbös Gyula 47, 66
 Gráber László 35
 Grósz József 87, 88, 89, 95, 97
 Gyökös Imre 93

 Habsburgok 17, 27, 33
 Hajdinjak, képviselőházi küldött 63, 64
 Hajdu Margit 28
 Hajós Ferenc 51, 90
 Halas, Danijel 92, 93, 110

 Halász P. Lajos 40
 Hamburger Jenő 11
 Hári Lipót 50, 58, 69
 Hári Oswald Lajos 69
 Harangozó Ferenc 97
 Harmath János 93
 Hartner Géza 37, 63
 Hartner Nándor 38, 68, 75, 88, 94, 98, 101
 Hartner Nándorné 96
 Heiner Géza 58, 74
 Herczeg Ferenc 31, 54
 Hertelendy Ferenc 27
 Himmelsbach Gyula 84
 Himmler, Heinrich 87
 Hitler, Adolf 85
 Horthy Miklós 17, 23, 28, 51, 85 86, 89, 104, 107
 Horvát József 90
 Horvat, Pavel 53
 Horváth Béla 14
 Horváth Ignác 92
 Horváth Vendel 93
 Hory András 41, 42
 Hribar, Andrej 40
 Hribar, Ivan 31

 Ilić, Vlada 82
 Ivanoczy, Franc 77

 Janc, Igo 28
 Jankovich Arisztid 48
 Jászai Oszkár 11, 38
 Jerič, Ivan 11, 54, 56, 112
 Jerič, Mihael 92, 93
 Jevtič, miniszterelnök 72
 Jezovšek, Emilija 61
 Johnson, amerikai egyetemi tanár 16

Junkucz Sándor 34, 38, 42
 Jurišič, Jure 11, 12

Kac, Franj 39
 Kállay Béni 47
 Kállay Miklós 94
 Kapi Béla 96
 Káposztás Pál 62
 Karađorđević, Aleksandar 24, 31
 Id. még Sándor király
 Karađorđević, Péter 31
 Id. még I. Péter
 Kardos Jenő 92
 Karlin, Andrej 40, 41, 58
 Károlyi Mihály 7, 8, 9, 38
 Kercksmár Ferenc 99
 Király József 40
 Kis János 112
 Klar, Franc 72, 74
 Klekl, Jožef 12, 13, 18, 22, 23, 26, 27,
 37, 40, 43, 45, 54, 56, 58, 59, 60, 66,
 73, 86
 Kokot, Ivan 38
 Kolarič, Jožef 43
 Kolarič, Rihard 23
 Kolossa Ferenc 29
 Kondor Ladislav [Laci] 80
 Könye Dezső 57
 Korošec, Anton 37, 45, 53, 54, 57, 60,
 66, 73, 74, 79, 80
 Korošec, Filip - Bor 108
 Kósa János 46
 Kosir, Franjo 43
 Kovács Sándor 101
 Kovač, Štefan 92
 Kováts Stevan [István] 34, 60, 90
 Kramar, Jože - Juš 105
 Kranjec, Miško 64, 71, 80

Krantz József 95, 96
 Kreft, Ivan 71
 Krek, Miha 74
 Kühar Ferenc 44
 Kühar, Jožef 12
 Kühar, Mihael 11
 Kühar, Štefan [István] 36, 53, 65
 Küronya Jenő 94
 Kuzma István 53
 Küzmič, Mikloš 77

Lajnšic, Srečko 17, 18
 Láng Boldizsár 82
 Laubheimer 101
 Lebár József 77
 Lejko, Štefan 74
 Lenarics, radikális párt alelnöke 54
 Lendvai József 93
 Leskovec, Janko 59
 Linder Béla 9, 31, 38
 Lippai Vendel 66
 Luthár István 48

Maček 72, 74, 82, 85
 Magyary Antal 17
 Maister, Rudolf 8
 Majnik, Ivan - Džems 104
 Maksimović, Božidar 59
 Marković, Lazar 82, 84
 Marušič, Drago 61
 Maučec, Jožko 66
 Mécs László 99
 Medina, Luka 30
 Mijatović, Čedomir 47
 Mikes János 13, 18
 Mikola Sándor 97
 Millerand, a békekonferencia elnöke 24
 Mirtič, Franček 108

Molotov, Vjacseszlav 82, 104
 Monostori Tibor 90
 Mussolini, Benito 78

Nagy Imre 112
 Natlačén, Marko 74, 75
 Németh Sára 99
 Némethy Vilmos 46
 Neubauer József 55
 Nickl Alfréd 46
 Ninčić, Momčilo 39, 44, 49, 50, 51

Obál Béla 11, 12, 13
 Olajos József 90, 94, 98
 Ornik, Angela 23
 Ország Pál 94, 100

Pádós Emma 23
 Pál herceg 71
 Pašić, Nikola 47, 48, 52
 Peceli János 93
 Peidl Gyula 17
 Penker Ferenc 38
 Perović, Ivan 71
 Petőfi Sándor 83
 Pikuš, Janko 37
 Pikuž, Jure 68,
 Pirkmayer, Otmar 42
 Plečnik, Jože 51, 65, 75
 Pogačnik, a szlovén tartományi kormány elnöke 11
 Pogorelec, Jelka 68
 Popović, Tihomir 41
 Popp, evangélikus püspök 71
 Pozsgai János 93
 Preininger János 34, 74, 79
 Pribičević, Svetozar 13, 19, 25, 47, 56
 Prokopy Imre 59

Puc, Dinko 72
 Puklavec, Vinko – Srečko 110

Račić, Puniša 56
 Radić, Pavle 56
 Radić, Stjepan 37, 38, 45, 46, 48, 52, 54, 56, 57
 Raffensberger, birtokigazgató 33
 Rakovszky Endre 113
 Rankay, hadnagy 25, 26
 Ranković, Aleksandar 102
 Rašić, Svetozar 87
 Reiter Ernő 14
 Rigó János 18
 Rituper Sándor 60
 Rothermer, lord 53

Sándor király [Sándor régens] 12, 23, 30, 31, 41, 42, 57, 62, 71, 72
 Id. még Karadorđević, Aleksander

Sántha György 35
 Sever, Božidar 24
 Sevnec, Dušan 60
 Siftár Géza 37, 45
 Sikić, Stanko 31, 84
 Simić, Stanoje 108
 Simonka János 93
 Skalics Sándor 40, 57, 71
 Skalics, vendéglős 55
 Slavič, Matija 7, 13, 16, 33
 Slepecz János 18
 Slivnjek 70
 Smajlović, Krste 17
 Smiljanić, Miloje 84
 Sőke Ferenc 93
 Sömen János 28, 61
 Sömen Lajos 55
 Sóti Ádám 35

Sraka, Štefan 97
 Stanković, Radenko 71
 Stojadinović, Milan 73, 76, 77, 78, 79, 80
 Strasszer Ármin 54
 Strausz Ferenc 90
 Strausz Flórián 18, 58
 Svoboda, Bogdan 31

Szabó Elemér 54
 Szabó István 93
 Szabó József 91, 99
 Szálasi Ferenc 102, 104, 107
 Szántó Gábor 63, 72
 Szapáry László 19, 49
 Szász Ernő 88, 100
 Széll György 94
 Szenesi Ferenc 66
 Szentelky Kornél 67
 Szombathelyi Ferenc 91, 92
 Sztálin 104
 Sztójay Döme 85
 Szukits István 95

Šubašić, Ivan 103, 104, 105, 109, 110
 Švabič, ezredes 11

Tardieu, André 15, 16
 Teleki Béla 100
 Teleki Pál 17, 31, 84, 85
 Tisza István 7
 Tkálecz Vilmos 13, 16
 Tóka Ferenc 46
 Tolbuhin, Fjodor Ivanovics 109
 Tomažič, Ivan Jožef 74
 Törnár Ede 94
 Tóth Anna 58
 Tóth, erdész 67
 Trajber 70, 107

Treiber, Ludvik 76
 Trstenjak, Alojzij 64
 Trumbić, Ante 15, 16

Uzorinac, Vladimir 17
 Uzunović, Nikola 52

Van der Elst, Nérée 70
 Várady Imre 35
 Varga Kálmán 75
 Vassel Károly 33
 Velebit, Vladimir 110
 Velnart, Josip 61
 Vértés Aladár 56
 Vesenják, klerikális politikus 26
 Vesnik, Slavko 37
 Vezer, Jožef 36
 Vitéz Turza Antal 102
 Vix, Ferdinand 10
 Vlaškalin, Milorad 47
 Volper Pál 22, 74
 Vörös Gergely 92
 Vrećsics Kálmán 99
 Vrečič Lajos 57
 Vrečič, Josip 77
 Vukán Lajos 71
 Vukičević, Velimir [Velja] 48, 53, 54

Weiss, gyógyszerértulajdonos 60
 Wilson, amerikai elnök 7
 Wirth Károly 108, 110
 Wodianer Arnold 50
 Wortmann Benő 9

Zala Mayer György 77
 Zichy Ágost 9
 Zichy Mária 20, 42, 60

Živković, Petar 60, 64
Žmavec, Darinka 62

Helynévmutató

I. Jugoszlávia 28

Adorjánfalva [Odranci] 60, 66
Alsó Zala vármegye 14
Alsóbeszterce [Dolnja Bistrica] 11
Alsólakos 25, 61
Alsólendva 9, 11, 12, 14, 15, 18, 19, 21, 24, 25, 27, 28, 29, 33, 34, 40, 41, 43, 46, 47, 50, 52, 54, 55, 57, 58, 61, 62, 64, 68, 70, 71, 72, 77, 78, 81, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 101, 102, 105, 108, 111
Alsólendvai járás 19, 23, 50, 62, 63, 64, 70, 72, 74, 75, 76, 78, 80, 86, 90, 91, 94, 97, 100, 102, 103
Amerika [Egyesült Államok] 29, 38
Amszterdam 48
Anglia 48
Athén 69
Ausztria 8, 26, 78

Bácska 10, 46, 85, 86, 88, 93, 96, 105
Bagonya [Bogojina] 11, 22, 23, 51, 70, 89, 112
Baja 107, 109
Balaton 110
Balatonfűzfő 105
Balkán 41, 67, 69, 85, 104
Bánát 10, 15, 46, 85, 87, 93, 103, 105
Bántornya [Turnišče] 23, 24, 70, 84, 89, 111
Bánuta 33
Baranya 10, 20, 31, 46, 86, 105, 113

Baranyai Szerb-Magyar Köztársaság 31
Barkócz [Bakovci] 16
Battyánd [Puconci] 38, 68, 78
Battyánfalva [Rakičan] 91, 99, 102
Bázakerettye 103
Bécs 38, 45, 85, 110
Belatinc [Beltinci] 9, 12, 18, 20, 21, 23, 43, 46, 60, 70, 81, 89, 97, 111
Belatinci [Beltinci] járás 23
Belgrád 9, 10, 14, 17, 19, 23, 26, 28, 29, 32, 41, 46, 48, 51, 63, 67, 69, 70, 71, 76, 79, 82, 83, 84, 105
Benice 43, 56, 77
Bled 50, 53, 73, 79
Bödeháza 19, 22
Bodóhegy [Bodonci] 78
Bosznia és Hercegovina 13, 32, 106
Brezje 58
Budapest 7, 8, 10, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 41, 52, 66, 69, 71, 77, 79, 83, 84, 88, 104, 111
Budinci [Büdinc, Büdfalva] 33
Bulgária 85, 104

Celje 73
Celldömölk 86
Csáktornya [Čakovec] 11, 23, 34, 89, 90, 102, 113
Csávoly 107
Csehszlovákia 26, 28, 53, 79, 80, 81, 108, 109
Csekefa 25, 33, 62
Csendlak [Tišina] 16, 49, 95, 97, 110
Csente 22, 25, 33, 55, 62, 77
Cserföld [Črenšovci] 9, 12, 18, 23, 37, 43, 60, 62, 80, 86, 88, 89, 112

Čepinci [Csöpinc, Kerkafő] 33

Dalmácia 13
 Délvidék 25, 31, 86, 93, 113
 Diósvölgyi község [Orešje] 77
 Dobronak [Lendvavásárhely] 22, 25, 33, 34, 38, 46, 57, 59, 69, 70, 72, 74, 89, 93, 95, 112
 Dobronaki község 76
 Dolány [Dolenci] 78
 Dombvidék [Goričko] 42
 Domonkosfa 25, 26, 33
 Domžale 57
 Dráva 34
 Drávai Bánság [Dravska Banovina] 59, 60, 61, 68, 70, 72, 74, 75, 80, 81
 Duna Bánság 63
 Dušanovec 65

 Erdély 25, 83
 Eszék 113
 Esterházy uradalom 27, 28, 30, 33, 49, 52, 55, 65
 Európa 48, 70

 Felsőbeszterce [Gornja Bistrica] 60
 Felsőkirályfalva [Gornji Kraljevec] 113
 Felsőlakos 25, 61, 62
 Felsőlendva [Gornja Lendava] 12, 42, 78
 Felsőszentbenedek [Kančevci] 77
 Felvidék 24, 80
 Filócz [Filovci] 111
 Fiume 27, 41
 Franciaország 36, 48
 Független Horvát Állam 86, 98

 Gáborjánháza 19, 22
 Gedőudvar [Ocinje] 89
 Genf 9, 39, 48, 49
 Göntérháza 25, 26, 33, 77, 78, 97

 Göntérházi község 77
 Gorenjska 73
 Görtz [Gorica] 63
 Gospič 24
 Gračač 24

 Gyanafa [Ženavlje] 70
 Gyékényes 68
 Gyertyános 25, 61, 62
 Gyertyánosi község 76

 Harmadik Birodalom 78, 85
 Határfalva [Kramarovci] 89
 Hercegszántó 107
 Hídvég 25, 33, 41, 56, 62
 Hodos [Órihodos] 19, 25, 33, 42, 48, 56, 58, 74, 80, 97, 111
 Hollandia 48,
 Horvát Bánság 82
 Horvátország 13, 25, 32, 45, 50, 86, 106
 Hosszúfalva [Lendvahosszúfalva] 25, 33, 62, 65, 89

 Jajce 100
 Jankapuszta 63
 Japán 85
 Jósec 19, 33
 Jugoszláv Királyság 39, 59, 80
 Jugoszlávia 11, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 28, 33, 36, 38, 42, 45, 48, 49, 50, 52, 53, 55, 62, 63, 67, 71, 73, 74, 76, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 101, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 113

 Kámaháza 25, 33
 Kapca 25, 61, 62, 92, 95
 Kapornak 19, 25, 33, 56, 57, 58, 97
 Kapronca [Koprivnica] 68

Karintia 15, 16, 26
 Károlyváros [Karlovac] 84
 Kárpátalja 81
 Kassa 80
 Kebele [Kobilje, Kebeleszentmárton] 21, 33, 80, 93
 Kelebia 51
 Kisdolány [Mali Dolenci] 33
 Kisfalu 25, 33
 Kismáriahavas [Fikšinci] 89
 Kispalina [Mala Polana] 61, 104, 108
 Kladovo 103
 Kočevje 30
 Kőhida [Gederovci] 86, 111
 Kolozsvár 91, 92
 Körmend 24, 106, 107, 108
 Korong [Krog] 16
 Középbeszterce [Srednja Bistrica] 54, 60
 Kučnica patak 86

 Lendva [Ledava], folyó 32, 34
 Lendvaerdő [Renkovci] 107
 Lendva-hegy 64, 80
 Lendvarózsavölgy [Gančani] 60, 103
 Lendvaszentjózsef [Gomilica] 60
 Lendvaújfalu [ma Tornyiszentmiklós] 20
 Lendva-vidék 29, 39, 43, 64, 92, 96,
 Lengyelország 82
 Lenti 18, 108
 Letenye 113
 Letenyei járások 102
 Ljubljana 8, 10, 11, 32, 36, 52, 57, 61, 67, 68, 71, 73, 75, 81, 87
 Ljutomer 8, 44, 64, 74
 Ljutomeri járás 29
 London 87

 Macedónia 13, 106
 Madeira szigete 32
 Magyar Királyság 7, 96
 Magyarország 8, 9, 10, 13, 15, 16, 18, 19, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 32, 33, 36, 38, 42, 43, 45, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 62, 66, 71, 76, 78, 79, 80, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 98, 99, 101, 102, 104, 108, 112
 Mali Dolenci [Kisdolinc, Kisdolány] 33
 Maribor 8, 38, 112
 Markovci [Markóc, Marokrét] 33
 Maros 15
 Marseille 71
 Mártonhely [Martjanci] 49, 78
 Mohács 20
 Montenegró [Crna gora] 8, 10, 13, 106
 Moszkva 82, 104, 108
 Munkács 80
 Mura 16, 17, 32, 34, 106, 108, 110
 Murabaráti [Bratonci] 53, 65
 Murahalmos [Kupšinci] 78
 Murai [Vendvidéki] Köztársaság 16
 Muraköz 11, 23, 30, 43, 46, 65, 86, 88, 89, 90, 93, 113
 Muramelence [Melinci] 60, 103
 Mura-mente 7, 11, 13, 16, 29, 90, 111
 Murarév [Hotiza] 23, 34, 70, 89, 110
 Muraszentes [Satahovci] 16
 Murasziget [Ižakovci] 60
 Muraszombat 7, 8, 11, 12, 14, 15, 16, 19, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 34, 36, 37, 38, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 64, 66, 68, 69, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 98, 99, 100, 102, 103, 105, 111, 112, 113

Muraszombati járás 54, 63, 72, 74, 75, 80, 86, 90, 91, 94, 95, 100
 Muravidék [Prekmurje] 7, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 41, 42, 43, 44, 46, 48, 52, 54, 56, 58, 59, 61, 62, 64, 68, 72, 75, 78, 79, 80, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 108, 111, 112
 Murisa 41

 Nagydolány [Veliki Dolenci] 33
 Nagykanizsa 11, 113
 Nagykanizsai járások 102
 Nagypalina [Velika Polana] 75, 89, 93, 108, 110
 Nagytótlak [Selo] 78, 82
 Német Birodalom 89
 Németország 36, 42, 48, 78, 85, 88, 100, 107, 108, 113

 Olasz Királyság 87, 98
 Olaszország [Itália] 8, 27, 39, 41, 42, 48, 53, 55, 85, 99
 Opatje selo 34
 Oplenac 72
 Oranienburg 101
 Ormož 44
 Osztrák-Magyar Monarchia [Monarchia] 7, 8, 9, 13, 34, 53

 Őrszentvid [Strehovci] 107, 110
 Őrszentvid-hegy [Strehovci-hegy] 107

 Párizs 12, 15, 22, 24, 30,
 Pártosfalva 25, 33, 56, 62, 66, 71, 75
 Pécs 20, 31, 109
 Pélmonostor [Beli Manastir] 111

 Perestó [Pertoča] 78
 Perlak [Prelog] 89, 90, 102
 Péterhegy [Gornji Petrovci] 78
 Petesháza 25, 29, 34, 41, 93, 98
 Pince 21, 25, 33, 45, 56, 58, 68, 77, 91
 Pincemajor 58, 77
 Pohorje 73
 Prága 110

 Rába folyó 16, 17
 Rába-vidék 18, 113
 Radamos 25, 33, 62
 Rapalló 27
 Rédics 21, 89, 107
 Róma 78, 99
 Románia 28, 29, 53, 79, 85, 108
 Ruhr-vidék 36

 Sachsenhausen 101
 Sajkás-vidék 93
 Sal [Šalovci] 18, 19, 33, 78
 Sárvár 92, 96, 100
 Seregháza [Rottenberg, Serdica] 89
 Sűrűháza [Štrukovci] 99

 Szabadka 86
 Szapáry uradalom 60, 65
 Szarvaslak [Rogašovci] 42
 Száva Bánság 63
 Szécsénykút [Petanjci] 84
 Szeged 15, 66
 Szendrő [Smederevo] 21
 Szentgotthárd 15
 Szentlászló 25, 33, 56, 83
 Szentmiklós [ma Tornyiszentmiklós, lásd még Lendvaújfalu] 67
 Szentsebestyén [Pečarovci] 78

Szerb-Horvát-Szlovén Királyság [SZHSZ állam] 10, 11, 14, 17, 18, 19, 21, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 35, 36, 40, 41, 43, 45, 50, 54, 55, 57, 59
Szerbia 8, 10, 15, 49, 106
Szerdahely 25, 33
Szerémség 46
Szijártóháza 19, 22
Szlavónia 46
Szlovénia 9, 10, 13, 25, 26, 27, 28, 32, 43, 44, 52, 59, 67, 78, 80, 81, 88, 89, 96, 106
Szombathely 19, 86, 89
Szomoróc 33
Szovjetunió 87, 104, 108

Št. Jošt nad Horjulom 96

Tihany 32
Tolna megye 114
Tótkeresztúr [Križevci] 42, 60
Trieszt 38
Tüskeszer [Trnje] 60, 91
Újvidék 10, 39, 86, 93,
Ungvár 80

Vác 93
Vajdaság 13, 32, 106
Vas megye 86
Vas vármegye 87, 91, 93, 94, 97, 103
Vashidegkút [Cankova] 42, 78, 86
Vaspolony [Polana] 9
Vatikán 73
Velebit-hegység 65
Veliki Dolenci [Nagydolinc, Nagydo-
lány] 33
Vend Vármegye 11, 12
Vis szigete 110

Völgyifalu 25, 33, 55, 58, 62, 77, 93, 96
Zágráb 7, 10, 11, 42, 49, 65, 77, 83,
86, 88
Zala megye 19, 30, 86, 91, 101, 102, 107
Zala vármegye 14, 23, 93, 102, 103
Zalaegerszeg 14, 15, 89, 90, 96, 107, 112
Zalalövő 106
Zalaszombatfa 19, 22
Zenta 35
Zorkóháza [Nedelica] 107
Zsitkóc 25, 33, 82
Zsizsekszer [Žižki] 60

Egyéb mutatók

Napilapok, hetilapok, újságok

Borba 107
Daily Mail 53
Délmagyarország 66
Glas naroda 56,57
Göcseji Őrszem 108
Hivatalos Közlöny 13, 39, 61
Istina – Igazság 40
Kmečka moč 53
Marijin list 58
Mörszka Krajna – Muravidék 36, 53
Muraszombat és Vidéke 88, 90, 100, 102
Murska Krajina 64, 72
Murske novine 44

Napló 81	János vitéz 83
Naše novine 50	
Néplap 50	Klárica 95
Népújság 37	
Novi čas 66, 112	Leány csel 57
Novine 22, 66, 77	
Novosti 68	Nosztzy fiú este Tóth Marival 55
	Nótás Kata 90
Pomoč 66	
Prekmurski glasnik 26	Piros bugyelláris 57
	Popek 55
Reggeli Újság 81	
	Težaki 64
Slovenija 65	Tokaji Aszú 91
Slovenska Krajna 52	Tütleány 55
Straža v viharju 74	
	V kraljevstvu zlatoroga [Az aranyszarvú birodalmában] 62
Szabadság 38	
Szózat 47	
	Pártok, szövetségek, politikai testületek,...
Új Hírek 81	
Színarabok, színművek, filmek, operettek, könyvek...	Dolgozó nép szocialista pártja [Socialistična stranka delovnega ljudstva] 36
A falu gyöngye 57	
A falurossza 38	Egységes Muravidéki Párt 37
Amit az erdő mesél 56	
	Független Kisgazdapárt 37
Dve nevesti – Két menyasszony 69	Független Muravidéki Párt [Neodvisna prekmurska stranka] 50
	Független Parasztpárt [Samostojna kmetijska stranka – SKS] 16, 37
Érik a Búzakalász 95	
Férjhez megy a bíró lánya 99	
	Gospodarska lista 55
Hej, de szép a lakodalom 56	

Hazai Gazdasági Lista 55
Horvát Köztársasági Parasztpárt
[Horvát Parasztpárt] 45, 46, 56, 72, 74
Jugoszláv Radikális Parasztdemokrá-
cia [Jugoslovanska radikalna kmečka
demokracija – JRKD] 63, 64

Jugoszláv Demokrata Párt
[Demokrata Párt] 13, 23, 28, 36
Jugoszláv Kommunista Párt 27
Jugoszláv Nemzeti Párt
[Jugoslovanska nacionalna stranka] 63
Jugoszláv Radikális Közösség
[Jugoslovanska radikalna zajednica –
JRZ] 75, 76, 77, 80
Jugoszláv Radikális Parasztdemokrá-
cia [Jugoslovanska radikalna kmečka
demokracija] 63, 64,
Jugoszláv Szocialista Párt 36

Kommunisták Magyarországi Pártja 14

Lendvai Gazdasági Lista 55

Magyar Élet Párt 95, 97, 99
Magyar Párt 35
Magyarországi Szociáldemokrata Párt
7, 13, 14
Magyarországi Szocialista Párt 14
Muravidéki Parasztpárt
[Kmetijska stranka za Prekmurje] 26

Nemzeti Haladó Párt
[Narodna napredna stranka] 36

Nyilaskeresztes Párt 102

Országos Radikális Párt 7

Parasztszövetség Muravidékért
[Kmečka zveza za Prekmurje - KZP] 22,
25, 27, 43

Polgári-gazdasági Lista 55

Radikális Lista 55

Radikális Párt 31, 44, 45, 46, 52, 53

Szlovén Kommunista Párt
[Komunistična partija Slovenije] 76,
80, 98

Szlovén Néppárt [SLS] 22, 27, 37, 43,
45, 52, 53, 54, 66, 80

Szlovén Paraszterő
[Slovenska kmečka moč] 54

Vjedinjena prekmorska stranka 36

Intézmények, testületek, hivatalok, minisztériumok, egyesületek, ...

Állami Statisztikai Hivatal 41

Állami Térképészeti Intézet 48

Állattenyésztési Egyesület 61

Alsólendvai Evangélikus Nőegylet 95

Alsólendvai Járás Ipartestülete 91

Alsólendvai Járás Tanítóinak Egyesü-
lete 24

Alsólendvai Járási Közművelődési
Egyesület 90

Alsólendvai Levente-egyesület 94

Alsólendvai Méhész Tagozat

[Čebelarska podružnica v Dolnji
Lendavi] 59

Alsólendvai Polgári Iskola 72, 73, 94, 99

Alsólendvai Sokol Egyesület 28

Baross Szövetség 95
 Belatinci Sokol Egyesület 46
 Belügyminisztérium 45
 Bolyai Farkas Magyar Diákegyesület 67

 Földművelésügyi Minisztérium 65
 Földreformügyi Minisztérium 23, 26, 39, 40, 41, 45, 46, 52
 Főszolgabírói Hivatal 18

 Gyümölcstermelők Országos Egyesülete 98
 Hartner párt 45

 Igazságügyi Minisztérium 27, 29, 33,

 Járási Tűzoltószövetség 90
 Jugoszláv Királyi Sokol [Sokol Kraljevine Jugoslavije] 59
 Jugoszláviai Magyar Könyvtár 67

 Kapornaki Tűzoltó Egyesület 48
 Kereskedelmi Középiskola 92

 Lendava [sportegylet] 72
 Lendva-hegyi Borászok Egyesülete 64
 Lendvai Borszövetkezet 64
 Ljubljanaei Egyetem 17, 60, 78
 Ljubljanaei Tudományos és Képzőművészeti Akadémia 78

 Magyar Hadügyminisztérium 9, 11
 Magyar Honvédelmi Minisztérium 74
 Magyar Királyi Állami Gimnázium 92
 Magyar Közművelődési Egyesület 83
 Magyar Olvasókör 77
 Maribori Területi Agrárhivatal 39, 43, 44, 45, 49, 52, 55

 Mura [labdarúgó klub] 43, 73, 90
 Muraközi Sokolok 65
 Muraszombati Ifjusági Sokol Egyesület 24
 Muraszombati Járás Ipartestülete 95
 Muraszombati Kereskedői Alkalmazottak Egyesülete 94
 Muraszombati Levente Egyesület 94
 Muraszombati Sokol Egyesület 24
 Muraszombati Területi Agrárhivatal 25, 27, 38, 42
 Muravidéki Akadémikusok Társasága [Klub prekmurskih akademikov] 69
 Muravidéki Járás Tanítóinak Egyesülete [Učiteljsko društvo za okraj Prekmurje] 24
 Muravidéki Múzeumi Társaság [Prekmursko muzejsko društvo] 73
 Muravidéki Vadásztársaság [Prekmursko lovsko društvo] 36, 75

 Nagykanizsai Keresztény Tisztviselők Egyesülete 91
 Nemzeti és Egyetemi Könyvtár [Narodna univerzitetna knjižnica] 75

 Oktatásügyi Minisztérium 48
 Olasz Királyság Akadémiája 98

 Önkéntes Női Honvédelmi Munkaszolgálat 96
 Önkéntes Tűzoltó Egyesület [Csente] 46
 Önkéntes Tűzoltó Egyesület [Domonkosfa] 27, 109
 Önkéntes Tűzoltó Egylet [Lendva] 57, 68
 Őrihodosi Gazdakör 99

Szlovén Diákszövetség [Slovenska dijaška zveza] 40
Szlovén Katolikus Akadémiai Egyesület Zavednost [Slovensko katoliško akademsko društvo Zavednost] 40
Szlovén Tartományi Borászati Egyesületek 64
Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia [Akademija znanosti in umetnosti] 98
Szlovén Vadásztársaság [Slovensko lovsko društvo] 36
Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 91
Vallás- és Oktatásügyi Hivatal [Poverjeništvo za uk in bogočastje] 20
Vasmegyei Gazdasági Egyesület 99
Vasmegyei Tűzoltó Szövetség 90
Vendvidéki Magyar Közművelődési Egyesület 7, 87, 98
Vörös Hadsereg 30, 97, 103, 104, 105, 110, 111, 112
Vöröskereszt 58
Társadalmi Egyesületek Szervezete [TESZK] 31, 54

A Muravidék napjainkban

@beč

a tanárok e-kompetenciái a kétnyelvű iskolákban
e-kompetence učiteljev v dvojezičnih šolah

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT**

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada
ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
és a Szlovén Köztársaság Oktatási-, Tudományos- és Sportminisztériuma
társfinanszírozásával valósul meg.